

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

PALVELUSMOTIIVIT – MIKSI VARUSMIESPALVELUS SUORITETAAN?

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Lauri Kemppainen

SM9
Maasotalinja

Huhtikuu 2020

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 9	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Lauri Kemppainen	
Tutkielman nimi Palvelusmotiivit – miksi varusmiespalvelus suoritetaan?	
Oppiaine johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2020	Tekstisivuja 76 Liitesivuja 6
TIIVISTELMÄ <p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millä motiiveilla varusmiehet suorittavat varusmiespalveluksen, muuttuvatko nämä motiivit palveluksen aikana ja pystytäänkö varusmiehiä jakamaan profiileihin motiivien voimakkuuksien perusteella. Asevelvollisuus ja varusmiespalvelus ovat olleet osa suomalaista yhteiskuntaa jo ennen itsenäistymistä ja sillä tuotetaan kustannustehokkaasti sotilaalliset joukot suomen puolustamiseksi. Asevelvollisten motiivien tiedostaminen auttaa ymmärtämään motivaation kehittymistä varusmiespalveluksessa, jota lähes kaikki asevelvolliset ovat lain velvoittamana suorittamassa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin määrällisenä ja aineisto kerättiin webropol-kyselyllä Kainuun prikaatin viiden perusyksikön saapumiserän 1/2019 varusmiehiltä. Varusmiehet vastasivat kyselyihin palveluksensa alussa ennen koulutusvalintoja ja lopussa ennen kotiutumista. Alku- ja loppukyselyyn vastauksia kertyi yhteensä 899 kappaletta. Kyselyn väittämällä kartoitettiin, miten merkityksellisinä muodostettujen skaalojen motiiveja pidettiin. Skaalojen laidinnassa hyödynnettiin varusmiespalveluksen aikana pidettäviä alku- ja loppukyselyä, tavoiteorientaatio-teoriaa, Steven Reissin 16 elämän perusmotiivia ja Shalom Schwartzin arvoteoriaa. Näiden perusteella ideoitiin syyt suorittaa varusmiespalvelus ja näitä syitä mittaavat väittämät. Aineisto analysoitiin SPSS25-sovelluksella käyttäen eksploratiivista faktorianalyysyä, t-testiä, Mann-Whitney U-testiä ja askeltavaa klusterianalyysyä.</p> <p>Motiiveja kuvaamaan muodostettiin viisi summamuuttujaa: maanpuolustustahto, koettu hyödyllisyys, oppimis- ja suoriutumisorientaatio, aiempien sukupolvien velvoittavuus, halu sotilasuralle ja lakivelvoite. Voimakkaimmat motiivit palveluksen suorittamiselle olivat maanpuolustustahto ja koettu hyödyllisyys. Heikoimmat motiivit olivat halu sotilasuralle ja lakivelvoite. Mikään esitetyistä motiiveista ei muuttunut palveluksen aikana. Varusmiehet kyettiin jakamaan neljään ryhmään motiivien intensiteettien perusteella: sotilasurasta kiinnostuneet, palvelusta tärkeänä pitävät, velvollisuuden suorittajat ja kielteisesti suhtautuvat. Neljästä muodostetusta ryhmästä suurin oli velvollisuuden suorittajat, joiden osuus oli 32,2 % ja pienin ryhmä sotilasurasta kiinnostuneet, joiden osuus oli 16 % koko joukosta.</p> <p>Johtopäätöksinä voidaan todeta, että asevelvolliset suorittavat varusmiespalveluksen pääsääntöisesti siksi, että sitä pidetään tarpeellisena maanpuolustuksen kannalta ja koska palveluksen suorittamisesta koetaan olevan hyötyä itselle tulevaisuudessa. Motiivien intensiteetit eivät muutu palveluksen aikana. Valtaosa varusmiehistä kokee palveluksen suorittamisen velvollisuutena, mutta tärkeänä. Vain noin joka neljäs varusmies suhtautuu palveluksen suorittamiseen suhteellisen kielteisesti ja kokee sen olevan vain lakivelvoite.</p>	
AVAINSANAT Varusmiespalvelus, motiivit, motiivit (vaikuttimet), arvot, asevelvolliset, kvantitatiivinen tutkimus	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN AIHE JA RAJAUKSET	4
3	MOTIIVIT JA ARVOT	6
3.1	Motivaatiotutkimuksen historiaa	6
3.2	Mikä on motiivi?	11
3.3	Motiivit ja tyytyväisyys	15
3.4	Steven Reissin motivaatioteoria	17
3.5	Arvot	24
3.6	Schwartzin arvoteoria	27
3.7	Asevelvollisuuteen perustuva varusmiespalvelus	32
4	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	35
4.1	Tutkimuksen tieteenfilosofia	35
4.2	Tutkimusongelma	36
4.3	Tutkimusmenetelmät	36
4.4	Kyselyn toteuttaminen	37
4.5	Kyselyn rakenne	38
4.6	Tilastolliset analyysit	43
4.6.1	Faktorianalyysit	45
5	TULOKSET	56
5.1	Otoksen kuvailu	56
5.2	Motiivien muutokset palveluksen aikana	57
5.3	Varusmiesten jakautuminen ryhmiin motiivien perusteella	59
6	POHDINTA	64
6.1	Tulosten yhteenveto	64
6.2	Motiivien voimakkuuksien ja muuttumattomuuden merkitykset	65
6.3	Havaintoja muodostuneista motiiviprofiileista	68
6.4	Muita havaintoja kerätystä aineistosta	69
6.5	Arvio tutkimuksen onnistumisesta ja luotettavuudesta	72
6.6	Aiheita jatkotutkimuksille	74
6.7	Loppusanat	75

LÄHTEET

LIITTEET

PALVELUSMOTIIVIT - MIKSI VARUSMIESPALVELUS SUORITETAAN?

1 JOHDANTO

Puolustusvoimien antama varusmieskoulutus pohjautuu perimiltään perustuslakiin, lakiin maanpuolustuksesta ja lakiin asevelvollisuudesta. Nykyinen laki asevelvollisuudesta juontaa juurensa keisarillisen Venäjän valtakaudelle vuoteen 1878, jolloin hyväksyttiin laki säättämään Suomeen erillinen asevelvollisuus yhdessä jo 1870 Venäjällä käyttöön otetun asevelvollisuuden kanssa¹. Vuonna 1919 sisällissodan jälkeen tätä lakia käytettiin perustana tilapäiselle laille asevelvollisuudesta itsenäisessä Suomessa, kunnes vuonna 1922 hyväksyttiin pysyvä asevelvollisuuslaki. Asevelvollisuuslakia on uudistettu sen jälkeen useamman kerran, joista viimeisimmäksi vuonna 2007.

Nykypäivänä suurin osa Euroopan valtioista on luopunut yleisestä asevelvollisuudesta rauhan aikana, mutta Suomessa se on säilyttänyt asemansa ja yhä 2000-luvulla valtaosa suomalaisista kannattaa sitä. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuonna 2018 laaditun haastattelututkimuksen mukaan nykyisenkaltaista yleistä asevelvollisuutta kannatti 74 % ja ammattiarmeijaan siirtymistä vain 9 % vastaajista. Saman raportin mukaan maanpuolustustahto on laskussa. Maanpuolustustahtoa MTS:n kyselyssä mittaavaan kysymykseen ”*Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?*” alle 25-vuotiaista alle puolet (49 %) vastasi myöntävästi, kun taas kaikilla vanhemmilla ikäluokilla myönteisten vastausten määrä oli selvästi korkeampi (62–72 %). Kokonaisuudessaan tähän kysymykseen vastasi myöntävästi 66 % vastaajista.² Vuonna 2019 toteutetun vastaavan kyselyn tuloksissa kuitenkin alle 25-vuotiaista tähän kysymykseen vastasi myönteisesti yli puolet (56 %). Myös vanhemmilla

¹ Laitinen & Nokkala 2005, 47.

² Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2018, 9–11 ja 26–27.

ikäluokilla myönteisten vastausta määrä (66–74 %) oli hieman noussut mutta silti kaikkien myönteisten vastaajien osuus jäi 68 %: iin³.

Salasuo (2009) sanoo varusmiespalveluksen pakon liittyvän vahvasti ”suomalaisuuden historiallisiin konteksteihin, kuten talvi- ja jatkosodan perintöön, alueelliseen maanpuolustukseen, kansalaisvelvollisuuteen, miehisyyden ja kasvun kehiin sekä moniin muihin kulttuurimme selkäytimistä nouseviin psykologisiin rakenteisiin”⁴. Kuitenkin yhä nuorempien sukupolvien astuessa palvelukseen nämä edellä mainitut ”suomalaisuuden historialliset kontekstit” eivät oman kokemukseni mukaan enää päde yhtä vahvana. Vaikkakin varusmiespalveluksella on vankka sija suomalaisessa yhteiskunnassa, ei sekään elä täydellisessä pilvilinnassa nauttien koskemattomuutta. Asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen on kehityttävä yhteiskunnan mukana, jotta kansalaiset kokisivat sen olevan osa yhteiskuntaa ja sen puolustamista myös tulevaisuudessa⁵.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitä motiiveja lakisääteiseen varusmiespalvelukseen astuvalla nuorella on suorittaa varusmiespalvelus nykypäivänä. Jos nykypäivän varusmies ei suorita varusmiespalvelusta stereotyyppisesti sen takia, että omat vanhemmat tai isovanhemmat palvelivat aikoinaan sotarintamalla tai siksi, että varusmiespalvelus nähtäisiin liittyvän miehiseen kasvuun, niin miksi sitten? Onko syynä maanpuolustustahto, lakisääteisen pakon suorittaminen, koetaanko varusmiespalveluksesta olevan hyötyä siviilielämään vai tulanko palvelukseen ennakkoluulottomasti oppimaan uusia taitoja?

Motivaatio on yksi perustekijöitä menestymisessä, onnistumisessa ja oppimisessa. Se voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta, mutta sillä on joka tapauksessa selvä yhteys lopputulokseen⁶. Jos motivaatio on perustekijänä puhuttaessa onnistumisesta ja suoriutumisesta, on se myös edellytys oppimiselle koulutuksessa⁷. Motivoitunut varusmies oppii paremmin, suoriutuu paremmin ja saavuttaa parempia tuloksia kuin ei-motivoitunut. Tämä mielellinen tila on kuitenkin aina riippuvainen monesta muusta asiasta, joista ehkä suurimpana on sen kantasana motiivi. Motiivista voitaisiin arkikielellä puhua tarkoituseränä, jonakin tavoiteltavana asiana. Rikostutkinnassa tutkijat yrittävät selvittää rikoksesta epäillyn henkilön motiivia, eli syytä

³ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2020, 29–30.

⁴ Hoikkala ym. 2009, 193.

⁵ Hoikkala ym. 2009, 194.

⁶ Niermeyer & Seyffert 2004, 8.

⁷ Helkama ym. 2015, 59.

suorittaa epäilty rikos. Vastaavasti, tiettyyn tutkintoon opiskelevalta ihmiseltä voidaan tiedustella hänen motiiviaan, eli tarkoitusta, suorittaa kyseinen tutkinto tai vanhemmat voivat yrittää ymmärtää pienen lapsensa käyttäytymistä ja tekoja miettimällä mikä on johtanut tapahtuneeseen käyttäytymiseen. ”Pysyäksemme motivoituneina, energisinä ja tehokkaina meidän täytyy löytää sopivat tehtävät, tilanteet ja tavoitteet – sellaiset, jotka sopivat motiiveihimme”⁸.

Nykymuotoisen varusmiespalveluksen säilyttäminen tulevaisuudessa on tärkeää Suomen puolustuskyvyn kannalta. Asevelvollisuus on kustannustehokkain tapa tuottaa sodan ajan joukkoja Suomen sotilaalliseen puolustamiseen⁹. Tämän lakivelvoitteen ja varusmiespalveluksen säilyttäminen tarkoittaa sitä, että järjestelmällä ja sen ylläpitämisellä tulee olla kansallinen tuki ja tahto. MTS:n kyselytutkimusten perusteella tämä tuki löytyy ainakin valtaosalta suomalaisista. Varusmiespalveluksen suorittamisen tarpeelliseksi kokemista voidaan myös arvioida sen suorittavien varusmiesten tuntemuksia tarkastelemalla. Jos he ovat motivoituneita suorittamaan palveluksen, voi se tarkoittaa sitä, että he tulevat myös jatkossa aikuisiällä tukemaan varusmiespalveluksen säilyttämistä. Myös myönteiset kokemukset palveluksessa vaikuttavat tähän. Puolustusvoimissa on aiheellista tunnistaa syyt, joiden takia nuoret noin 20-vuotiaat asevelvolliset miehet suorittavat varusmiespalveluksen. Näiden syiden, eli motiivien, ymmärtäminen auttaa arvioimaan sitä, miten nuoret kokevat varusmiespalveluksen ja sitä kautta kehittämään omaa toimintaansa niin, että kannatusta nykyisen järjestelmän säilyttämiselle voidaan ylläpitää ja kehittää mahdollisuuksien mukaan.

Motiiveja suorittaa varusmiespalvelus ei ole tutkittu aiemmin Puolustusvoimissa. Aiemmat tutkimukset ovat keskittyneet varusmiesten palvelusmotivaation ja siihen vaikuttavien tekijöiden sekä henkilökunnan työmotivaation selittämiseen. Näistä esimerkkeinä ovat Hanhelan (2014) ja Nikkisen (2015) tutkimukset palvelusmotivaatioon vaikuttavista tekijöistä peruskoulutuskauden aikana, Räsäsen (2016) tutkimus varusmiesjohtajien minäkäsityksen muutoksista ja sen vaikutuksista motivaatioon, Laineen (2009) tutkimus varusmiesten palvelusmotivaatiosta aluspalveluksessa ja Laitalan (2009) tutkimus kouluttajien vaikutuksesta varusmiesjohtajien palvelusmotivaatioon. Tämän tutkimuksen laatimisen aikana julkaistiin Jarkko Kososen (2019) väitöskirja kansalaisten sitoutumisesta maanpuolustukseen.

⁸ Mayor & Risku 2015, 39.

⁹ Puolustusministeriö 2009, 8.

2 TUTKIMUKSEN AIHE JA RAJAUKSET

Niiniluoto (1984) sanoo, että tutkimusongelmien muuttaminen ja täsmentäminen osaongelmiksi on tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeä asia. Hän myös esittää tieteenfilosofisen ongelman: Mitkä ongelmat ovat tieteellisiä?¹⁰ Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys vastaa kysymykseen miksi ja luo käsityksen tietystä ilmiöstä. Se ei varsinaisesti tuota tieteellisesti uutta teoriaa, vaan selittää jotain jo olemassa olevaa ja sen syitä.

Tutkimuksen toteuttaminen määrällisenä vaikuttaa siinä saatuihin tuloksiin: laadullisella tutkimuksella pystyttäisiin mahdollisesti tarkastelemaan syvällisemmin henkilöiden motiiveja, mutta koska tästä aiheesta ei ole aiempia tutkimuksia, on ensin aiheellista tutkia sitä määrällisesti osoittaen tilastollisia tuloksia motiiveista. Kvantitatiivisella tutkimuksella selvitetään tilastollisin menetelmin tutkittavaa aihetta ja kuvataan niitä numeeristen suureiden avulla. Saatuja tuloksia pyritään myös yleistämään havaintoyksikköä laajempaan joukkoon.¹¹

Valitsin tutkimuksen aiheen sotatieteiden maisterikurssin opiskelijoille annetusta tutkimusaiheiden listasta. Koin henkilökohtaista mielenkiintoa aihetta kohtaan sen psykologisen ja käyttäytymisen selittämiseen liittyvän näkökulman kannalta.

Alkuperäinen tutkimuksen aihe oli ”asevelvollisten palvelusmotiivit”. Aihe säilyi muuttumattomana koko tutkimuksen ajan. Sitä rajattiin niin, että kohdejoukosta jätettiin pois erityistehtäviin hakeutuvat henkilöt, koska heidän motiivinsa palveluksen suorittamiselle ajateltiin eroavan selvästi niiden henkilöiden motiiveista, jotka eivät erikseen hakeutuneet mihinkään tiettyyn erityistehtävään. Tämän rajauksen ja oman työpisteeni perusteella kohdejoukoksi valittiin Kainuun prikaatin varusmiehet.

Naisia ei rajattu pois, vaikka he ovat vapaaehtoisesti hakeutuneet palvelukseen. Heidän osuutensa vastaajista oli kuitenkin hyvin pieni, jonka vuoksi heidän vastaustensa vaikutukset koko aineiston tuloksiin jäivät melko pieniksi, kuten luvussa 6 todetaan.

¹⁰ Niiniluoto 1984, 27–32.

¹¹ Heikkilä 2010, 16.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää motiiveja henkilön toiminnassa, ei motivaatiota tai sen muodostumista. Tämän vuoksi motivaation muodostumista ei ole tässä tutkimuksessa käsitelty muuta kuin niiltä osin, jotka on koettu tarpeellisiksi motiivien selittämisen kannalta.

3 MOTIIVIT JA ARVOT

Motiivit virittävät ja ohjaavat ihmisen käyttäytymisen tiettyyn suuntaan ja motivaatio on se psyykinen tila ja halu, millä vireydellä toimitaan tavoitteiden saavuttamiseksi¹². Motiivien intensiteetti eli voimakkuus määrittelee sitä, miten ihminen paneutuu tehtäviinsä ja kuinka paljon hän haluaa käyttää energiaansa tavoitteen saavuttamiseksi¹³. Motiivit toimivat ihmisen käyttäytymistä säätelevinä ohjenuorina, jotka ovat tiedostamattomia tai tiedostettuja mutta myös synnynnäisiä tai opittuja. Ihmisten kiinnostukset, tavoitteet, toiveet ja tunteet vaikuttavat asioihin paneutumiseen ja motivaatioon tehdä jotain¹⁴.

Motivoituneet ihmiset ovat tarpeellisia jokaisella yhteiskunnan osa-alueella tehokkaan toiminnan ja hyvien tulosten aikaansaamiseksi, erityisesti nykypäivän ja tulevaisuuden haasteita, kuten teknologisen kehityksen ja digitalisaation synnyttämät uudet haasteet, ratkottaessa¹⁵. Motivaatio ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys ihmisten toimintaa ja käytöstä selitettäessä. Motiivien ymmärtäminen auttaa meitä ymmärtämään ihmisten käyttäytymistä ja mahdollistaa vaikuttamisen motivaation syntyymiseen kehittämällä toiminnan vastaamista henkilön motiiveihin.

Tässä luvussa esitellään ensin motivaatiotutkimuksen historiaa ja nykypäivän tilannetta, joiden jälkeen selitetään motiivin ja arvon käsitteet, jotka ovat tämän tutkimuksen teoriataustana. Motiiveista esitellään tarkemmin Steven Reissin 16 perustarpeen eli motiivin malli ja arvoista Shalom Schwartzin laatima 10 universaalien arvon malli. Tarkoituksena on luoda lukijalle ymmärrys siitä, mitä nämä käsitteet tarkoittavat sekä niiden merkityksellisyydestä ihmisten toiminnassa.

3.1 Motivaatiotutkimuksen historiaa

Historiallisesti motivaatiotutkimukset ovat käsitelleet tietoisia ja tiedostamattomia vasteita sosiaalisiin ja kulttuurillisiin tilanteisiin, tahtoa osallistua sekä minäkäsityksen vaikutuksia.

¹² Peltonen & Ruohotie 1992, 16.

¹³ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 66–67.

¹⁴ Salmela-Aro ym. 2017, 9.

¹⁵ Salmela-Aro ym. 2017, 250.

Niissä on pyritty myös selvittämään esimerkiksi uteliaisuuden, palkinnonhakuisuuden, mielenkiinnon kohdistumisen, tavoitteiden ja arvojen vaikutusta henkilön toiminnassa.¹⁶

Motivaatiotutkimukset ovat syntyneet vasteena halulle ymmärtää ihmisten käyttäytymistä sekä tarpeelle pyrkiä vaikuttamaan motivaation kehittymiseen. Antiikin Kreikan filosofien ajatusten ja näkemysten voidaan käsittää olevan ensimmäisiä tiedossa olevia motivaatiotutkimuksia. Aristoteleen (384–322eKr) näkemysten mukaan ihmisten halu käyttäytyä tietyllä tavalla liittyy siihen, mikä koetaan oikeaksi ja hyväksi tai syy-seuraussuhteen kautta tavoiteltavaksi tai välteltäväksi. Toinen tuon ajan teoria oli hedonismi, jota edustivat Sokrates (470–399eKr), Demokritos (460–370eKr) ja Epikuros (341–271eKr). Sokrateen mielestä ihmisten tulee toimia tavoilla, jotka tuottavat heille tyydytystä tai mielihyvää ja joka ylittää kärsimyksen, kun taas Demokritoksen mukaan hedonismi syntyy luonnostaan ja ihmisten tulisi käyttäytyä sen mukaisesti. Myöhemmin Epikuros lisäsi ajatteluun maltillisuuden, joka tarkoitti sitä, että hetkellistä mielihyvää voisi välttää sen myöhemmin tuottaman suuremman kärsimyksen takia. Nämä aikaisimmat motivaatiota käsittelevät teoriat ja ajatukset liittyvät pääasiassa ihmisen luontaiseen tarpeeseen selviytyä ja pyrkiä onnellisuuteen. Teorioiden kantavana ajatuksena oli myös se, että ihmisen tulee olla tietoinen teoista ja niiden seurauksista, jotta hän pystyy tekemään päätöksiä käyttäytymisestään niiden perusteella.¹⁷

Motivaation tutkimiseen alettiin keskittyä varsinaisesti vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen Yhdysvalloissa, jossa sosiaalipsykologinen tutkimus pohjautui behaviorismin tiede- ja ihmiskäsitykseen. Ihmisten käyttäytymisen käsitettiin olevan lähellä eläinten kaltaista käyttäytymistä ja oppimista eli ärsykkeisiin, palkkioihin ja selviytymiseen keskittyvää primitiivistä tarpeiden täyttämistä.¹⁸ Behaviorismin oletus siitä, että ihmisillä ei voisi todellisuudessa olettaa olevan aikomuksia tai tahtoa sotii nykyistä ihmiskuvaa vastaan.

1900-luvun alussa teollisuuden kasvaessa nopeaa tahtia uudet keksinnöt ja työkoneet nopeuttivat työntekoa ja synnyttivät massatuotantoja, jotka vaativat työntekijöiden määrän lisäämistä. Sen yhtenä seurauksena oli komplikaatioiden lisääntyminen työpaikoilla, mikä herätti yritysten omistajien ja tutkijoiden kiinnostuksen tutkia ihmisten käyttäytymistä kontrolloidakseen työntekijöitä paremmin. Ensimmäisiä tutkimuksia oli Hugo Munsterbergin vuonna 1913

¹⁶ Renninger & Hidi 2019, 1.

¹⁷ Kian, Yusoff & Rajah 2014, 2–3.

¹⁸ Helkama ym. 2015, 26.

julkaisema teos *Psychology and Industrial Efficiency*, joka käsitteli pääasiassa sitä, kuinka työpaikkojen tehokkuutta saatiin nostettua esimerkiksi palkkaamalla henkisiltä ominaisuuksiltaan sopivia ihmisiä. Myöhemmin vuonna 1918 amerikkalainen psykologi Robert Woodworth esitti kirjassaan, että ihmisen käyttäytyminen määritellään mekanismien (*mechanism*) ja motiivien (*drive*) vuorovaikutuksena. Mekanismeilla hän tarkoitti sitä, miten ihmiset tekevät asioita, eli fyysistä käyttäytymistä, ja motivaatiolla sitä, mikä saa ihmiset käyttäytymään tällä tavalla. Hieman myöhemmin Woodworth esitteli S-O-R (*Stimulus-Organism-Response*)-mallin, joka lähestyi käyttäytymistä sitä stimuloivien asioiden, henkilökohtaisten ominaisuuksien ja käyttäytymisen vasteena stimulaatiolle.¹⁹

Behavioristisen teorian vastalauseeksi syntyi humanistiseen näkemykseen perustuvia motivaatioteorioita, joissa korostui näkökulma ihmisen erityisyydestä eläinlajeihin verrattuna. Näissä teorioissa käsiteltiin enemmän ihmisen psykologisia tarpeita, kuten turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja itsensä toteuttamisen tarpeita.²⁰

Henry Murray (1938) ja Abraham Maslow (1943) loivat omat tarpeisiin perustuvat motivaatioteoriansa, jotka pohjautuvat ajatukselle siitä, että ihmisten motivaatio syntyy heidän tarpeistaan ja halusta täyttää näitä tarpeita. Eri tarpeilla on eri tärkeysjärjestys, ja kun yksi tarpeista on täytetty, pyrkii ihminen täyttämään seuraavaksi hänelle tärkeintä tarvetta²¹. Etenkin Murrayn tutkimukset olivat ensimmäisiä motivaatioon liittyviä tutkimuksia, joissa tunnistettiin ihmisten motiivien erilaisuus²². Maslow'n tarvehierarkiaa on käytetty monissa motivaatiota käsittelevissä tutkimuksissa myöhemmin, vaikka se on saanut paljon kritiikkiä siitä, että se ei ota huomioon ihmisten erilaisuutta, vaan olettaa jokaisen ihmisen asettuvat täysin mallin mukaisiin tarpeisiin. Maslow'n teoriaa ei myöskään ole tieteellisesti testattu, vaan se perustuu hänen omiin mielipiteisiinsä tuntemistaan ihmisistä ja lukemistaan elämäntarinoista²³.

Vroomin kehittämä odotusarvoteoria (1964) ja Adamsin kehittämä tasapainoteoria (1964) esittivät käyttäytymisen olevan pääosin riippuvainen ihmisen uskomuksista ja havainnoista toisin kuin aiemmin esitellyt tarve-teoriat. Niissä käyttäytyminen nähtiin enemmän ihmisten todellisuuteen ja käsityksiin liittyvänä kuin pelkästään tarpeiden tyydyttämisenä. Lawler ja

¹⁹ Kian, Yusoff & Rajah 2014, 3–6.

²⁰ Salmela-Aro ym. 2017, 11–12.

²¹ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 75–76.

²² Kian, Yusoff & Rajah 2014, 9–10.

²³ Reiss 2000, 98.

Porter (1967) lisäsivät odotusarvoteoriaan näkökulman työntekijän suoriutumisen vaikutuksesta tyytyväisyyteen lisänä päinvastaisesta näkökulmasta, jossa suoriutumista selitettiin tyytyväisyydellä, jota useimmat tutkijat tuolloin käsittelivät.²⁴

1990-luvulla kehitettiin teorioita, joissa ihmisen motivaatiota kuvataan tavoite -käsitettä muistuttavalla termillä. Motivaatiota pyrittiin selittämään sillä, mitä ihminen elämässään tavoittelee. Samoihin aikoihin syntyivät myös teorat, joissa keskiössä olivat elämäntulon ja siihen liittyvien tapahtumien merkitys motivaatiolle. Niissä ihmisen kehitys nähdään elämän mittaisena prosessina, jossa vaikuttavina tekijöinä ovat eri elämänvaiheet, ikäsidonnaiset roolivaihdokset ja toimintamahdollisuudet. Nuorten ihmisten motivaation muodostuminen nähdään erilaisena kuin vanhempien, koska he kokevat elämänsä, tarpeensa ja tavoitteensa erilaisina.²⁵

Motivaatiota on viime vuosikymmeninä määritelty usealla eri tavalla. Pinder (1998) määritteli motivaation psykologisena prosessina, joka antaa tarkoituksen ja ohjaa käyttäytymistä, tarpeiden tyydyttämiseen tähtäävänä toimintana ja tahtona suoriutua. Fuller (2008) määritelmän mukaan motivaatiolla tarkoitetaan henkilön tavoitteeseen pyrkimyksen intensiteettiä, suuntautumista ja pysyvyyttä. Muita määritelmiä ovat Saraswathin (2011) määritelmä halusta käyttää huomattava määrä vaivaa organisaation tavoitteita ja tarpeita tavoitellakseen, sekä Yudhvirin ja Sunitan (2013) määritelmä yksilön henkilökohtaisista ja sisäisistä halusta täyttää tarpeita. Tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että henkilön motivaatio alkaa tunnistamalla halun kohteen, jonka jälkeen syntyy mielentila halusta saavuttaa jotain, joka johtaa fyysisiin tekoihin haluttavan asian saavuttamiseksi.²⁶

2000-luvun yksi suosituimmista motivaatioteorioista on Decin ja Ryanin (2012) kehittämä itsemääräämisteoria (*self-determination theory*, SDT). Se perustuu sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon ja esittää mallin, jonka mukaan sisäinen motivaatio on parempi kuin ulkoinen motivaatio, koska se tyydyttää sisäisiä psykologisia tarpeita tuntee autonomiata, kompetenssiä ja sosiaalista samastumista. Ulkoinen motivaatio, kuten palkinnot toiminnasta, taas ovat ristiriidassa henkilön autonomian tuntemuksen kanssa ja niillä on taipumus heikentää sisäistä moti-

²⁴ Kian, Yusoff & Rajah 2014, 12–13.

²⁵ Salmela-Aro ym. 2017, 12–13.

²⁶ Kian, Yusoff & Rajah 2014, 16.

vaatiota. Keskeinen viesti teoriassa on, että ihmiset motivoituvat voidessaan itse päättää tekemisistään.²⁷

Muita nykypäivän suosituimpia motivaatioteorioita ovat odotusarvoteoria, tavoiteorientaatioteoria ja tavoiteteoria. Jacquelynne Ecclesin ja kollegoidensa (1983) odotusarvoteoria esittää, että motivaatio perustuu ihmisten käsitykseen heidän mahdollisuuksistaan pärjätä eri tilanteissa. Teorian ydinkäsitteinä ovat *odotukset* ja *arvostukset*, joiden perusteella henkilö tekee päätöksiä. Odotuksiin liittyvät uskomukset omasta osaamisesta ja suoriutumisesta ja arvostukseen käsillä olevan tehtävän tai tehtäväalueen koettu arvo.²⁸ Jos henkilö uskoo pärjäävänsä tilanteessa ja kokee sen tärkeäksi, motivoituu hän toimintaan. Erityisesti työympäristössä ja urheiluvalmennuksessa käytetyn Nichollsin, Dweckin ja Pintrichin kehittämän tavoiteorientaatioteorian mukaan ihmiset voidaan jaotella sen mukaan, motivoiko heidän oppimistaan kiinnostus itse tehtävään (tehtäväsuuntautuneisuus), kiinnostus osoittaa olevansa muita parempi (minäsuuntautuneisuus) vai pelko mahdollisesta epäonnistumisesta tehtävässä (välttämissuuntautuneisuus)²⁹. Tavoiteorientaatioteoriaan liittyen Nicholls (1984) esitti, että ratkaisevassa asemassa motivaation muodostumisessa on se, kuinka menestyminen käsitetään eri tilanteissa esimerkiksi henkilökohtaisten näkemysten tai normatiivisen vertailun kautta³⁰. Tavoiteteoriassa motivaatio liitetään henkilön ympäristöön. Koska ympäristö ja tavoitteet muuttuvat elämän aikana, on motivaation muodostumista tarkasteltava henkilön tilanteen ja ympäristön kannalta. Nuorella iällä tavoitteita voivat olla koulutuksen saaminen, perheen perustaminen tai sosiaalisen aseman löytäminen, kun taas vanhemmalla iällä esimerkiksi perheestään huolehtiminen, oman terveyden ylläpitäminen tai oman työyhteisön kehittäminen.³¹

Salonen, Lehtinen ja Olkinuora ovat esittäneet kouluympäristön oppimisessa motivaation orientaation kolmiomallia, joka jaottelee ihmiset heidän orientaationsa mukaan kolmeen eri luokkaan, tehtäväorientoituneisiin, ego-defensiiviseen orientaatioon ja sosiaalisriippuvaiseen orientaatioon. Tehtäväorientoituneella henkilöllä tunnearvo kohdistuu itse suoritettavaan tehtävään, oppimiseen ja siihen liittyviin haasteisiin. Sosiaalisriippuvaisesti orientoituneella henkilöllä tärkeämpää kuin itse oppiminen on osoittaa omaa kompetenssiaan esimerkiksi opettajalle tai ohjaajalle. Ego-defensiivisesti orientoitunut henkilö pyrkii välttelemään negatiiviseksi

²⁷ Reiss 2013, 13; Salmela-Aro ym. 2017, 14.

²⁸ Salmela-Aro ym. 2017, 66–67.

²⁹ Renninger & Hidi 2019, 571–573.

³⁰ Renninger & Hidi 2019, 570.

³¹ Salmela-Aro ym. 2017, 14–15.

koettua tehtävää ja kohdistamaan toimintansa johonkin vaihtoehtoiseen toimintaan välttämättömään alkuperäistä tavoitetta.³²

Laineen ja Vilkkö-Riihelän (2006) mukaan motivaatiota selittävillä teorioilla on painotuseroja mm. siinä, ovatko motiivit pääosin synnynnäisiä vai opittuja, millainen on alkeellisten biologis pohjaisten motiivien suhde kehittyneempiin, tietoista ajattelua ja arvoja vaativiin motiiveihin sekä mikä on ajattelun ja tunteiden merkitys motivaatiolle?³³ Heidän mukaansa psykologiassa motivaatiota käsiteltäessä on kyettävä ajattelemaan monipuolisesti syvemmälle perimmäisiin syihin ja toiminnan taustoihin.

Moderneissa motivaatiota käsittelevissä teoksissa on keskeistä määritellä konteksti, jossa motivaatiota käsitellään. Yleisimmät ympäristöt, joissa motivaatiota nykyään käsitellään, ovat koulut, joista erityisesti oppivelvollisuuteen kuuluvat ala- ja yläkoulut, sekä työorganisaatiot. Motivaatiota ja sen muodostumista käsiteltäessä ovat monesti keskiössä sosiaaliset vuorovaikutukset, henkilökohtaiset taipumukset ja ulkopuoliset tekijät, kuten asetetut odotukset³⁴. Eri-laiset teorat käsittelevät käyttäytymistä ja motivoitumista erilaisista näkökulmista, mutta mikään niistä ei ole yksistään kaikkea selittävä. Teorioita tarkastellessa onkin tärkeää ymmärtää tämä mainittu näkökulma, josta motivaatiota tarkastellaan ja miksi.

3.2 Mikä on motiivi?

Motiivi on kantasana motivaatiolle. Motiiveilla voidaan viitata esimerkiksi ”yksilön tarpeisiin, haluihin, vietteihin ja sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaistuksiin”³⁵. Motiivit liittyvät siis ihmisen perimmäisiin tarkoituksiin, pyrkimyksiin, ja vastaavat kysymykseen ”*mihin tällä toiminnalla pyritään?*” ja ”*miksi henkilö käyttäytyy tietyllä tavalla?*”. Ne ovat tavoitteita, joita ihminen pyrkii toteuttamaan ja ne voivat olla joko tiedostettuja tai tiedostamattomia³⁶.

³² Wosnitza ym. 2009, 4–5.

³³ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 71.

³⁴ Wosnitza ym. 2009, xi–xv.

³⁵ Peltonen & Ruohotie 1992, 16.

³⁶ Mayor & Risku 2015, 37 ja 42–43; Ruohotie 1998, 36.

Lawlerin (1973) mukaan ”motiivit ohjaavat yksilön toimintoja kohti tiettyjä päämääriä ja sitovat tietyn osan ihmisen energiasta niiden saavuttamiseksi”. Ne määrittävät ihmisen toiminnan suuntaa ja sitä, miten yksilö suhtautuu asioihin. Nämä tavoitteet eli motiivit eivät ole välttämättä pysyviä, vaan ne muokkautuvat iän, ympäristön, elämäntilanteen sekä keskeisten elämäntapahtumien kautta. Ihminen sopeuttavat tavoitteitaan näiden edellä mainittujen sekä muiden vastaavanlaisten tapahtumien ja olosuhteiden avulla.³⁷

Belgialaisen Nuttinin ja neuvostoliittolaisen Leontjevin mukaan jokaista ihmistä motivoivat henkilökohtaiset tavoitteet ja tarpeet³⁸. Yksilöllä on olemassa henkilökohtainen hierarkia tarpeistaan ja motiiveistaan tehdä asioita, jotka hän mieltää oikeiksi ja tavoiteltavan arvoisiksi. Motivaatio ihmisten toiminnassa on suhteellista ja se on verrannollista yksilöiden motiiveihin ja arvoihin. Se mitä toinen ihminen pitää tärkeänä, ei välttämättä ole toiselle ihmiselle tärkeää tai niin merkityksellistä. Hierarkkisella motiivien järjestymisellä ei kuitenkaan tarkoiteta, että jokin motiivi olisi välttämättä irrelevantti eri ihmisille, se vain ei ole tärkeysjärjestyksessä yhtä korkealla kuin jokin toinen motiivi. Esimerkiksi menestyminen työuralla voi olla tärkeä motiivi toiminnalle, mutta perheestä huolehtiminen vielä tärkeämpi.

Henkilön tavoitteet ja tarkoitusperät eli motiivit vaikuttavat valintoihin, mutta niiden lisäksi valinnat ovat monesti myös tilannesidonnaisia. Tavoiteorientaatioteorian mukaan ihmiset arvioivat ja tulkitsevat tilanteita sekä niiden vaatimuksia ja vertaavat niitä käsitykseensä omasta kyvykkyydestään tehdessään päätöksiä toiminnasta. Käsitykset esimerkiksi minäpystyvyydestä ja omista tavoitteista verrattuna tilannekohtaisiin tekijöihin heijastuvat siihen, kuinka motivoituneita tilanteessa ollaan tai kuinka siinä pyritään säätelemään omaa toimintaa.³⁹ Jos henkilö siis tuntee pystyvänsä tilanteessa toteuttamaan jotain motiiviaan, tässä tilanteessa esimerkiksi toiminnalla saavutettava asia tai halu suoriutua, motivoituu hän toimintaan.

Sisäisillä motiiveilla tarkoitetaan perimästä ja lapsuuden kokemuksista juontuvia tavoitteita. Siksi ihmiset eivät aina täysin itsekään tiedosta, mikä heitä motivoi. Ulkoisilla motiiveilla tarkoitetaan toisten meille asettamia tavoitteita ja odotuksia. Ne eivät ole pelkästään esimer-

³⁷ Salmela-Aro & Nurmi 2017, 32–34.

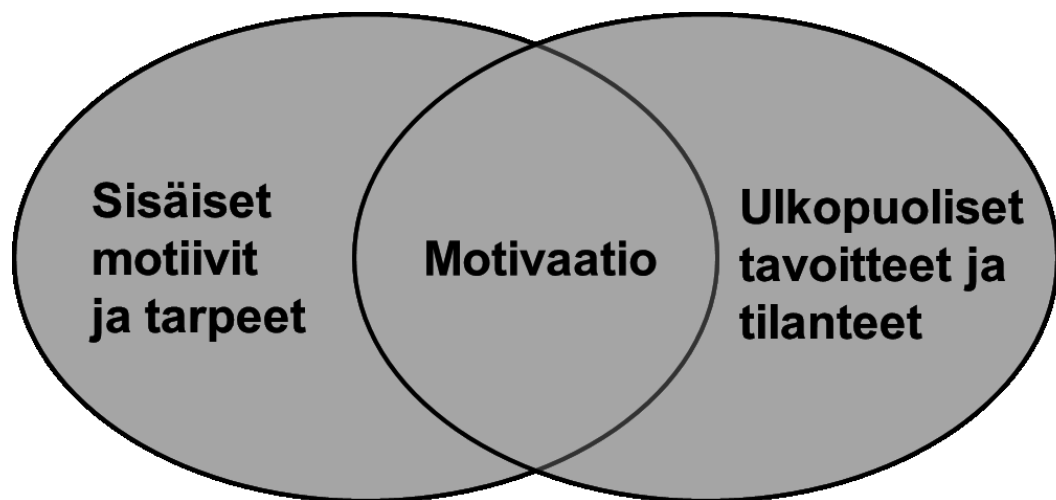
³⁸ Mayor & Risku 2015, 28.

³⁹ Salmela-Aro & Nurmi 2017, 80–81; Renninger & Hidi 2019, 569-570.

kiksi työpaikalla annettuja tavoitteita vaan myös ympäristön, kulttuurin ja kasvatuksen meille asettamia odotuksia.⁴⁰

1970-luvun alussa sisäinen motivaatio määriteltiin toiminnaksi itse toiminnan kohteen takia, kun taas ulkoinen motivaatio toiminnaksi siitä saatavan palkinnon vuoksi⁴¹. Reiss (2013) käyttää tästä esimerkkiä lelulla leikkimisestä: lelulla leikkiminen sen hauskuuden takia edustaa sisäistä motivaatiota, kun taas lelulla leikkiminen siitä saatavan palkinnon toivossa edustaa ulkoista motivaatiota.

Kuviossa 1 on esitetty sisäisten motiivien ja ulkoisten tavoitteiden liittyminen toisiinsa motivaation muodostamisessa. Niiden yhtenevyys ei ole absoluuttinen välttämättömyys motivaation syntymiselle, mutta niillä on läheinen yhteys toisiinsa ja motivaation intensiteettiin. Henkilön toiminta on tehokkainta ja vähiten energiaa kuluttavaa silloin, kun sisäiset motiivit ja ulkoiset tavoitteet vastaavat toisiaan. Sama pätee myös toisinpäin, eli jos motiivimme ja ulkoisesti meille asetetut tavoitteet eivät kohtaa toisiaan, on vaikea motivoitua tekemään tähän liittyvää asiaa.⁴²

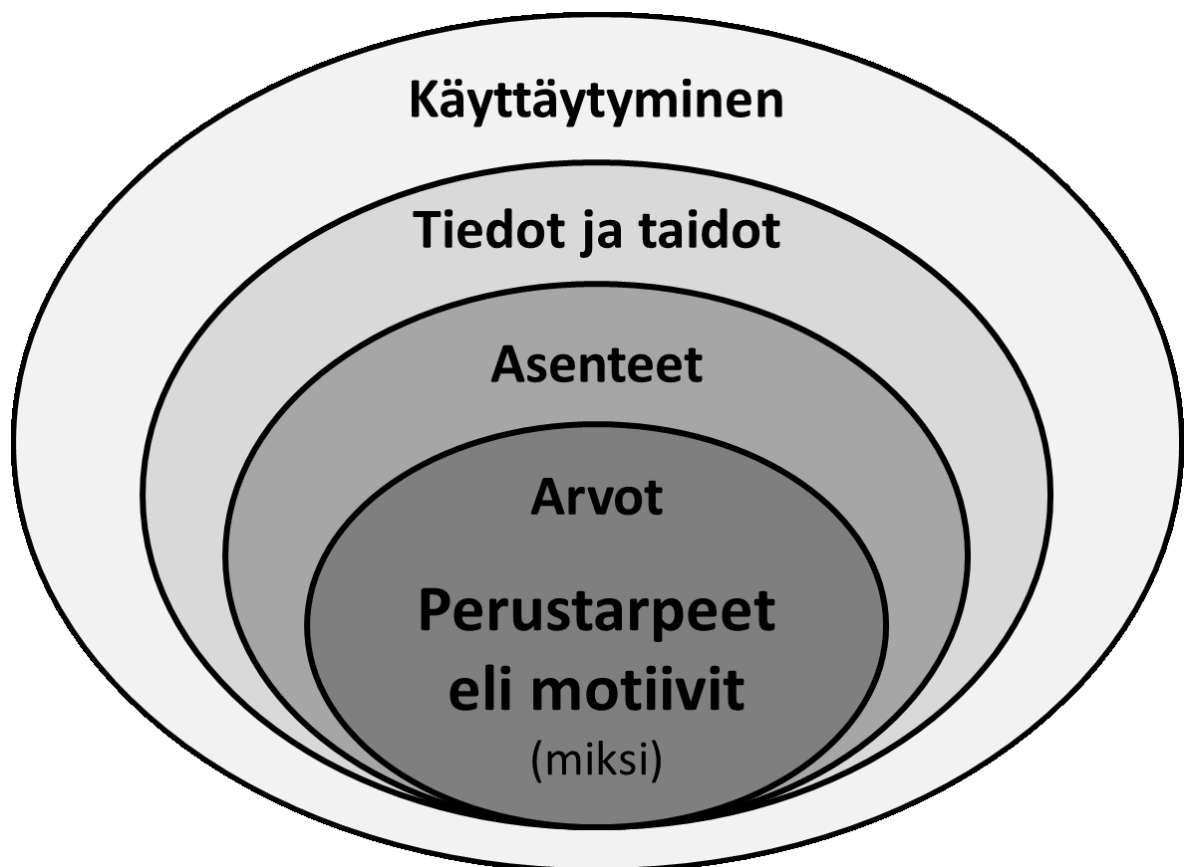
Kuvio 1. Motivaation muodostuminen (Mayor & Risku 2015, 38).

⁴⁰ Mayor & Risku 2015, 37–38.

⁴¹ Reiss 2013, 10.

⁴² Mayor & Risku 2015, 38–39.

Mayorin ja Riskun (2015) mukaan ihmisen voidaan ajatella olevan kuin sipuli (ks. kuvio 2), jossa uloin kerros on ulospäin näkyvä käyttäytyminen ja sitä määrittävät osat ovat sisempiä kerroksia. Mitä sisemmän kerroksen tekijää käsitellään, sitä pysyvämpiä ja vaikeampia muuttaa ne ovat. Perusmotiivit vaikuttavat yksilön arvoihin, uskomuksiin ja asenteisiin, jotka taas vaikuttavat siihen, mitä tietoja, taitoja ja osaamista haluamme kartuttaa. Nämä taas vaikuttavat merkittävästi käyttäytymiseemme. Motiivien avulla voidaan ennustaa ihmisten käyttäytymistä ja päätöksentekoa, koska ne ovat perimmäisiä tarpeita ja haluja, joiden mukaan ihminen tekee valintoja elämässään.⁴³

Kuvio 2. Ihmisen persoonallisuuden ”sipuli” (Mayor & Risku 2015, 42)

Laine ja Vilkkö-Riihelä (2006) esittävät motiivien jaon kolmeen eri ryhmään: biologisiin, sosiaalisiin ja psyykkisiin motiiveihin. Biologiset motiivit liittyvät elimistön ylläpitämiseen ja tarkoittavat esimerkiksi nälkää, janoa, unta, hengittämistä ja kivun välttämistä. Ihmissuhteisiin liittyvät tarpeet, kuten kiintymys, arvostus ja läheisyys ovat sosiaalisia motiiveja ja esi-

⁴³ Mayor & Risku 2015, 42–44; Reiss 2000, 17.

merkiksi älyllinen uteliaisuus, itsensä toteuttaminen ja autonomian tunne ovat psyykkisiä motiiveja. He kuitenkin kritisoivat tällaista jaottelua teennäisenä sanoen, ettei sitä pidä ottaa liian jäykästi ja kirjaimellisesti, koska osa toiminnasta voi liittyä useampaan eri ryhmään. Esimerkkinä he käyttävät nälkää: ”Nälän tunne syntyy kyllä biologisista tekijöistä, mutta sosiaalisetkin seikat kuten seura ja kulttuurin syömisihanteet motivoivat syömään.”⁴⁴

Koska motiivien kirjo ihmisen toiminnassa on laaja, on väistämätöntä, että vastaan tulee tilanteita, joissa ihminen joutuu päättämään kahden tai useamman motiivinsa väliltä. Tällöin puhutaan motiiviristiriidasta eli motiivikonfliktista⁴⁵. Ihminen saattaa joutua tekemään tietoisia päätöksiä toimia tavalla, jonka hän tuntee vääräksi tai oikeaksi, vaikka hän haluaisi tehdä toisin. Esimerkiksi koululainen, joka tekee koulusta saamansa kotiläksyt, vaikka hän haluaisi lähteä ystäviensä kanssa ulos. Hän tekee päätöksen läksyjen tekemisestä, koska pitää sitä oikeana ja hyvänä tai välttääkseen niiden tekemättä jättämisestä seuraavan sanktion, vaikka hän haluaisi lähteä sosiaalisesti mieluisaan aktiviteettiin ystäviensä kanssa.⁴⁶

Motiivikonfliktin vastakohtana voi olla tilanne, jossa ihminen pystyy toteuttamaan montaa eri motiiviaan samanaikaisesti. Mayorin ja Riskun mukaan ihmiset toimivat tällaisissa tilanteissa kaikista tehokkaimmin ja motivoituneimmin⁴⁷. Tällaisessa tilanteessa voidaan käsittää ihmisen tyydyttävän useampaa eri tarvettaan, mikä lisää toiminnasta saatavan tyydytyksen tunnetta ja luo vahvempaa motivaatiota jatkaa toimintaa. Jos ihmisen oletetaan käyttäytyvän tarpeiden tyydyttämisen takia, on kuvattu tilanne täysin looginen.

3.3 Motiivit ja tyytyväisyys

Ihmisten onnellisuus ja kokemus elämän tarkoituksenmukaisuudesta liittyy motiiveihin ja niihin asioihin, joita ihmiset tavoittelevat elämässään. Päämäärätietoisuudella arvostettujen ja haluttujen asioiden tavoittelu tuottaa tyydytystä ja motivoi toimimaan tietyllä tavalla. Joillekin tavoiteltavat asiat voivat olla hetkellisiä hyvänolon tunteita kuten uusia kokemuksia, nautintoa tai hyvän ruoan syömistä, kun taas toisille isomman tavoitteen tai motiivin tavoittelua kuten perheestä huolehtimisesta, riippumattomuuden tavoittelua tai statuksen rakentamista

⁴⁴ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 67.

⁴⁵ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 68–69.

⁴⁶ Mayor & Risku 2015, 142.

⁴⁷ Mayor & Risku 2015, 141–143.

ja ylläpitämistä. Reiss sanoo, että perusmotiivien tyydyttäminen lisää elämän tarkoituksenmukaisuuden tuntua ja luo tyytyväisyyden tunnetta, joka voittaa pelkän nautinnon tai tuskan. Hänen mukaansa pelkästään motiivien toteuttamiseen pyrkiminen voi tuottaa tällaisia positiivisia tunteita.⁴⁸

Motiivit ja motivaatio ovat läheisessä yhteydessä tunteisiin ja onnellisuuteen. Motivoitunut ihminen tekee asioita, jotka tuottavat hänelle miellyttäviä tunteita⁴⁹. Nämä tunteet eivät välttämättä ole välittömiä mielihyvän tunteita, vaan joitakin laajempaan motiiviin ja tavoitteeseen liittyviä, saavutuksista koettuja tunteita. Omat motiivinsa tunteva ihminen osaa suunnata toimintaansa itselleen tärkeisiin asioihin, jotka tuottavat suurinta tyydytystä ja luovat ihmiselle tunteen elämänsä tarkoituksenmukaisuudesta ja onnellisuudesta⁵⁰.

Motiivien tyydyttäminen on yhteydessä ihmisen onnellisuuden tunteen lisäksi myös tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin. Reissin (2000) mukaan on olemassa kahdenlaista onnellisuutta, tunnepohjaista (*feel-good happiness*) ja arvopohjaista (*value-based happiness*) onnellisuutta. Tunnepohjainen onnellisuus ilmenee, kun ihmiset kokevat positiivisia tuntemuksia, kuten hauskan illan viettäminen, hyvän ruoan syöminen tai lahjojen saaminen syntymäpäivänä. Arvopohjainen onnellisuus taas ei välttämättä ole sidottu positiivisiin kokemuksiin, vaan toiminnan tavoitteeseen ja lopputulemaan. Esimerkiksi vanhempien tekemät uhraukset lastensa puolesta eivät välttämättä ole miellyttäviä kokemuksia, mutta niillä tavoiteltava hyöty omalle lapselle luo onnellisuutta. Nämä kaksi erityyppistä onnellisuutta myös eroavat toisistaan niiden keston osalta. Mukavista kokemuksista saatu onnellisuus on hetkellistä ja kestää vain vähän aikaa, kun taas motiivien toteuttamisesta syntynyt onnellisuus on paljon kestävämpää ja voi kestää jopa vuosia. Syyksi tälle Reiss esittää elämän ja toiminnan kokemisen tarkoitukselliseksi ja tärkeäksi, mikä synnyttää syvempää tyytyväisyyttä itseensä ja elämäänsä.⁵¹

Hedonismia, joka tavoittelee aiemmin mainittua hyvän olon tuottamaa onnellisuutta, on kahta eri tyyppiä: itsensä hemmottelua (*self-indulgence*) ja epämiellyttävyyden välttelyä (*self-denial*). Nimensä mukaisesti itseään hemmottelevat ihmiset pyrkivät maksimoimaan mielihyvää tuottavien kokemusten määrän esimerkiksi toistuvalla juhlimisella ja jännittäväillä koke-

⁴⁸ Reiss 2000, 123.

⁴⁹ Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 9–10.

⁵⁰ Reiss 2000, 127.

⁵¹ Reiss 2000, 123–125; Mayor & Risku 2015, 40–41.

muksilla. Tällaiselle elämäntavalle on kuitenkin tyypillistä ajautua ajan mittaan äärikokemuksiin, koska aiemmat kokemukset lieventävät myöhemmin saavutettuja mielihyvän tunteita vastaavanlaisista kokemuksista. Epämiellyttävyuden välttelyssä tavoitteena on minimoida fyysinen kipu ja epämiellyttävyuden tunteet tilanteissa tai toiminnassa. Tällaiset ihmiset saattavat esimerkiksi välttää rakastumista mahdollisen torjunnan tuottaman tuskan, kalliiden tavaroiden ostamista niiden rikkoontumisen tai haastavien asioiden tavoittelua epäonnistumisen pelon takia.⁵²

3.4 Steven Reissin motivaatioteoria

Steven Reiss (2000) aloitti motivaatiotutkimuksensa 1990-luvulla ja päätyi tutkimuksissaan 16:sta ihmisen perustarpeeseen, jotka määrittelevät ihmisen toimintaa koko elämän ajan. Nämä ovat universaaleja, kaikille ihmisille yhteisiä ”elämän perustarpeita tai elämän perusmotiiveja”, joille on yhteistä niiden tyydyttämisen tarve. Tarpeiden tyydyttäminen ei välttämättä ole yhdenaikaista, vaan kun yksi saadaan tyydytettyä, toinen tarve ottaa sen paikan.

Reissin teorian mukaan jokainen ihminen on yksilö ja muodostaa oman perusmotiivinsa yhdistelmän. Motiivit eivät ole toisiaan poissulkevia ja ne muodostuvat yksilön geeniperimän, kulttuurin, kasvatuksen ja yksilöllisten kokemusten perusteella. Jokainen ihminen on oma ainutlaatuinen kokonaisuutensa: kaikki motiivien yhdistelmät ovat mahdollisia ja hyväksyttäviä. Ihmisten motiivit ovat yksilöllisiä, eikä ole olemassa väärää motiiveja. Teorian avulla kyetään mittaamaan yksittäisten ihmisten motiivien intensiteettiä ja päättämään mitä kyseinen henkilö kaipaa motivoituakseen⁵³. Tutkimuksen perusteella luotiin yksilöllisten motiivien tarkasteluun ja mittaamiseen työkalu, jota kutsutaan Reissin motivaatioprofiiliksi (RMP).⁵⁴

Reissin 16 perustarpeen tarkoitus on selittää ihmisten käyttäytymistä käsitellen kysymyksiä kuten ”kuka minä olen?” ja ”miksi minä teen mitä teen?”. Ne edistävät henkilökohtaista kasvamista ja ymmärrystä omasta käyttäytymisestä ja elämän tavoitteista. Perustarpeiden ymmärtäminen toimii Reissin mukaan myös hyvänä työkaluna analysoida toisten ihmisten käyttäy-

⁵² Reiss 2000, 127–128.

⁵³ Mayor & Risku 2015, 36.

⁵⁴ Mayor & Risku 2015, 29–32.

tymistä, koska ymmärtämällä mitä ihmiset haluavat kyetään myös ennustamaan sitä, kuinka he pyrkivät näihin tavoitteisiin.⁵⁵

Reissin 16 perustarvetta ovat *valta, riippumattomuus, uteliaisuus, hyväksyntä, järjestys, säästäminen/kerääminen, kunnia, idealismi, sosiaaliset kontaktit, perhe, status, kosto/voittaminen romantiikka/esteettisyys, syöminen, ruumiillinen aktiivisuus ja rauhallisuus*. Mayor & Risku (2015) määrittelevät tarkemmin jokaisen perustarpeen ilmenemisen ihmisillä seuraavalla tavalla:

Vallan tarve tarkoittaa halua vaikuttaa, johtaa ja päättää asioista. Siihen liittyy vaikuttaminen muihin ihmisiin ja heidän tekemisiinsä sekä halu saavuttaa tuloksia tai muutosta. Henkilölle on ominaista vastuun ottaminen sekä suurien ja kunnianhimoisten tavoitteiden tavoittelu. Hän voi olla toisten mielestä dominoiva tai vaativa sekä kärsimätön hänen mielestään yksioikoisissa tilanteissa.⁵⁶

Riippumattomuuteen liittyy käsitys vapaudesta, omatoimisuudesta ja itse tekemisestä. Tähän pyrkivät ihmiset haluavat olla riippumattomia toisten päätöksistä, välttelevät tiimityöskentelyä ja arvostavat ihmisten yksilöllisyyttä. He nauttivat asioiden tekemisestä itsenäisesti, kuten yksin kaupassa tai elokuvissa käynti, ja he ovat monesti myös sisäänpäin suuntautuneita eli introverteja.⁵⁷

Uteliaat ihmiset ovat tiedonhaluisia, arvostavat oppimista, ajattelua ja älyllisyyttä sekä asioiden tarkempaa ymmärtämistä. He haluavat nähdä asiat monelta eri kantilta sekä pyrkivät selittämään ja ymmärtämään heille uusia asioita. Tällaiset ihmiset arvostavat asioiden ajattelua ja niistä keskustelua perin pohjaisesti. Kiinnostuksen kohteiden tarpeellisuus ja käytännöllisyys eivät ole välttämättömyyksiä, vaan itse opiskelu ja oppiminen koetaan mielekkääksi toiminnaksi. Näin ollen uteliaisuutta ei tule sekoittaa menestyskeskeisyyden kanssa.⁵⁸

Hyväksyntä tarkoittaa henkilön tarvetta kokea olevansa toisten ihmisten tai ryhmän hyväksymä ja halua kuulua joukkoon. Hyväksyntää kaipaavat ihmiset nauttivat positiivisesta palaut-

⁵⁵ Reiss 2000, 17.

⁵⁶ Mayor & Risku 2015, 58–60.

⁵⁷ Mayor & Risku 2015, 66–67.

⁵⁸ Mayor & Risku 2015, 72–73.

teesta ja onnistumisesta, kun taas negatiivisen palautteen vaikutus voi olla musertava. He suhtautuvat palautteeseen yleensä erittäin tunnepitoisesti. Henkilö ei välttämättä ole epävarma eikä hyväksynnän tarve näy ulospäin ollenkaan. Virheiden tekemistä ja epäonnistumista pyritään välttämään, jotta ne eivät johtaisi sosiaaliseen hyljeksintään. Tämä voi johtaa laatutietoisuuteen ja ulkoisten vahvistusten etsimiseen niin itselleen ihmisenä kuin omalle menestykselleen.⁵⁹

Järjestys ilmenee haluna organisoida, pitää asiat järjestyksessä sekä siisteyden arvostamisena. Sääntöjä asetetaan helposti ja niitä pyritään noudattamaan muodostaen tiettyjä rutiineja käyttäytymisessä ja elämässä. Tarkat aikataulut ja tehtävälisterit ovat tyypillisiä. Henkilölle voi olla hyvinkin tärkeää suunnitella tulevaisuuttaan etukäteen ja tähän suunnitelmaan ilmeneviin muutoksiin suhtaudutaan kielteisesti. He myös pitävät pysyvyydestä ja ennakoitavuudesta.⁶⁰

Säästäminen/kerääminen liittyy kaikenlaiseen materiaalin keräilyyn. Vanhan tavaran pois heittäminen vältetään tai se on jopa mahdotonta. Tavaroiden pois heittäminen voi aiheuttaa henkilössä jopa niin suurta ahdistusta, että niistä ei haluta luopua ahdistuksen välttämisen takia. Omaisuuden kerääminen liittyy yksilön turvallisuuden tunteen kasvattamiseen ja vahvistamiseen. Tavaroiden käyttöarvolla ei niinkään ole väliä, vaan itsessään niiden haaliminen ja joillakin niiden kunnossa pitäminen koetaan tarpeelliseksi.⁶¹

Kunniaa tavoittelevat ihmiset arvostavat lujaa luonnetta, lojaaliutta ja perinteitä. He haluavat pitää velvollisuuksistaan huolta ja saattavat noudattaa itse itselleen määrittämiä periaatteita sekä vahvaa itsekuria. Tarve kunnialle syntyy halusta olla lojaali perheelleen, yhteisölle, yhteiskunnalle sekä kulttuurille. Tyypillistä tällaisille henkilöille on hoitaa asiansa ”kunnialla loppuun asti”. Henkilö saattaa olla myös joustamaton ja muutosvastarintainen halutessaan pitäytyä omissa periaatteissaan ja mielipiteissään. *Kunnia* voi olla myös yhteydessä uskoon.⁶²

Idealismi on halua tehdä maailmasta parempi paikka. Siihen liittyy vahva sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tunne ja halu vaikuttaa ympäröivään maailmaan ja yhteiskuntaan. Idealismia

⁵⁹ Mayor & Risku 2015, 78–79.

⁶⁰ Mayor & Risku 2015, 84–85.

⁶¹ Mayor & Risku 2015, 88–90.

⁶² Mayor & Risku 2015, 93–95.

tavoittelevat ihmiset pyrkivät yhteiseen hyvään ja hyvinvointiin. He ovat monesti kiinnostuneita tasa-arvoisuuteen liittyvistä teemoista ja haluavat osallistua humanitäärisiin sekä hyväntekeväisyyteen liittyviin projekteihin. Heikompiosaisten puolustaminen ja auttaminen ovat vahvasti yhteydessä idealismiin.⁶³

Sosiaalisten kontaktien tarve kuvastaa ihmisen kaipuuta ystävyteen ja vertaistensa seuraan. Tämä kaipuu ei ole ainoastaan hauskuuden, vaan läheisyyden ja sosiaalisten suhteiden hankkimista, koska niiden tunnetaan olevan välttämättömyys oman onnellisuuden kannalta. Tätä motiivia ei tule sekoittaa suhteisiin omiin lapsiin (perhemotiivi) tai oman aseman vahvistamiseen suhteiden avulla (status- tai valtamotiivi). Olennaista on se, että ihminen hakeutuu sosiaalisiin suhteisiin koska hän nauttii erilaisten ihmissuhteiden, ystävien ja kontaktien luomisesta.⁶⁴

Perhe -motiivi on vahva ihmisillä, joille tarve huolehtia omasta perheestään ja jälkikasvustaan on tärkeää. Tämä voi näkyä haluna viettää aikaa perheen kanssa, taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin tavoitteluna tai sellaisten työtehtävien välttelynä, jossa henkilö joutuu matkustamaan paljon ollen poissa perheensä luota. Heikko *perhe* -motiivi ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö henkilö rakastaisi lapsiaan tai puolisoaan, vaan että hän ei koe erityisen vahvaa hoivaamisen tarvetta.⁶⁵

Status -motiivi kuvastaa ihmisen tarvetta huomioon, sosiaaliseen statukseen, pyrkimykseen erottua joukosta ja arvovallan tavoitteluun. Positiiviset huomionosoitukset koetaan tyydyttävänä kokemuksina ja oman ammattitaidon tuotteina. Myös omasta mielestä oikeisiin verkostoihin ja piireihin kuuluminen on tärkeää. Statuksen merkityksessä on huomioitava kulttuurilliset ja organisaatiolliset erot. Se, mikä toisessa kulttuurissa tai organisaatiossa kuvastaa ihmisen korkeaa sosiaalista statusta, ei välttämättä ole toisessa kulttuurissa tai ympäristössä yhtä arvostettavaa.⁶⁶

Kosto/voittaminen motivoi henkilön kilpailuhenkisyttä sekä hyvityksen saamisen ja voittamisen halua. Häviäminen koetaan inhottavana ja epäonnistumisena. Voitonhaluiset ihmiset

⁶³ Mayor & Risku 2015, 99–100.

⁶⁴ Mayor & Risku 2015, 103–104.

⁶⁵ Mayor & Risku 2015, 108–111.

⁶⁶ Mayor & Risku 2015, 113–115.

laittavat kaikkensa peliin voittaakseen neuvottelut tai väittelyt. Henkilö voi kokea arviointi- tai palkitsemisjärjestelmän luokittelevan ihmisiä paremmuusjärjestykseen. *Kostolla* ei tarkoiteta halua keskittyä ainoastaan kostamiseen toisille, vaan voimakasta reagoitua epäoikeudenmukaiseksi koettuun kohteluun ja siihen liittyvää halua niin sanotusti ”päästä tasoihin”.⁶⁷

Romantiikkaa ja esteettisyyttä tavoittelevat ihmiset pitävät tärkeänä kauneutta ympärillään. Värimaailmat, taide, design ja eleganssi kiinnostavat heitä ja he kiinnittävät huomiota ympäristönsä kauniisiin yksityiskohtiin. Tällaiset henkilöt ovat monesti myös muotitietoisia ja puukeutuvat huolitellusti. Kaikki *esteettisyyttä* arvostavat eivät kuitenkaan ole taiteellisia henkilöitä. *Romantiikka* on yhteydessä henkilön seksin tarpeeseen. Romantista seksiä pidetään erittäin tärkeänä osana parisuhdetta ja elämää ja sitä ajatellaan usein. *Esteettisyys* on käytössä Reissin motivaatioprofiilin bisnesversiossa, kun taas *romantiikka* on alkuperäiseen teoriaan kuuluva termi, jota sovelletaan erityisesti parisuhdeterapiassa.⁶⁸

Syömistä voidaan pitää tärkeänä muutoinkin kuin nälän ja selviytymisen näkökulmasta. Ihmiset, joille syöminen on tärkeä motiivi, nauttivat esimerkiksi hyvän ruuan syömisestä ja valmistamisesta, uusista makuelämyksistä ja monipuolisesta ruokavaliosta. Joskus henkilö saattaa tietoisesti syödä enemmän kuin tarvitsee ja sen takia kärsii ylipainosta. Laihduttaminen voidaan kokea tarpeelliseksi mutta vaikeaksi, koska psykologinen tarve syömiselle on erittäin vahva ja dieetit eivät mahdollista kulinaarisia nautintoja tämän tarpeen tyydyttämiseksi. Heikko *syöminen* -motiivi voi esiintyä erittäin valikoivina ruokailutottumuksina ja vähäisenä syömisinä.⁶⁹

Ruumiillinen aktiivisuudella tarkoitetaan tarvetta fyysiseen kehittymiseen ja itsensä haastamiseen. Henkilö ei pidä pitkään paikallaan olemisesta, vaan alkaa tuntea itsensä levottomaksi ja rauhattomaksi, ellei pääse liikkumaan. *Ruumiillinen aktiivisuus* ei tarkoita välttämättä kiinnostusta kilpaurheilun, vaan myös työmatkaliikunta, siivoaminen, puutyöt tai remontin tekeminen voidaan kokea mielihyvää tuottavana. Oleellista on mielihyvän saaminen liikunnasta ja fyysisestä tekemisestä.⁷⁰

⁶⁷ Mayor & Risku 2015, 118–120.

⁶⁸ Mayor & Risku 2015, 123–125.

⁶⁹ Mayor & Risku 2015, 128–131.

⁷⁰ Mayor & Risku 2015, 133–135.

Rauhallisuus/mielenrauha liittyy paniikin välttelyyn ja turvallisuudentunteen säilyttämiseen. Henkilö kaipaa stressitöntä elämää, mutta hänellä saattaa olla paljon huolia, murheita ja pelkoja. Stressireaktion oireet voivat tuntua normaalia vahvempina: he saavat helpommin sydämentykytyksiä, päänsärkyä, paniikkia ja muita fyysisiä oireita. Tulevaisuuden muutokset stressaavat tällaisia henkilöitä paljon ja voivat aiheuttaa jopa pelkoa. Muutosta pidetään joskus jopa mahdottomuutena, koska siinä nähdään vain riskejä ja uhkia. *Rauhallisuuden* kaipuu voi näkyä hermoiluna. Heikko *rauhallisuuden* ja *mielenrauhan* motiivi taas voi esiintyä rohkeutena ja pelottomuutena. Vaarallisissa ja jännittäväissä tilanteissa tunnetaankin kutkuttavaa iloa ja intoa.⁷¹

Reissin luomat perusmotiivit ovat abstrakteja käsitteitä ihmisten jokapäiväistä elämää käsitellessä. Ne ovat ihmisen mielen sisäisiä ajatusmalleja ja tavoiteltavia asioita, jotka vaikuttavat elämännäkemykseen ja tavoitteisiin elämässä⁷². Kuten aiemmin todettiin, ne alkavat muotoutua jo geeniperimästä ja niihin vaikuttavat kaikki kokemukset ihmisen elämässä. Lapsena ihminen suhtautuu moniin asioihin vilpittömästi ja ennakkoluulottomasti, joten hän on huomattavasti alttiimpi elämänarvojen ja syvällisten motiivien muovautumiselle. Iän kertyessä nämä muutokset muuttuvat monisäikeisemmiksi, hitaammiksi ja jopa loppuvat, ajatteluumme vaikuttavien jo aiemmin kerrytettyjen kokemusten ja tietojen takia. Jos henkilö omaa hyvin vahvat ajatukset, eikä ole valmis kyseenalaistamaan ja muutamaan niitä, voi muutoksen tapahtuminen olla hankalaa tai jopa olematonta. Reissin (2000) mukaan henkilön motiivit muuttuvat huomattavasti pysyvämmiksi noin 14-vuotiaana, jolloin ihmisestä kyetään ennustamaan paremmin, millainen hänestä tulee aikuisiässä. Toisaalta hänen tutkimuksensa mukaan ikääntyminen vaikuttaa selvästi henkilön biologisten motiivien, kuten kosto, romantiikka ja fyysinen aktiivisuus, motiivien intensiteetteihin.⁷³

Reissin tutkimuksen aikana saadut tulokset motiivien vahvuuksista eri-ikäisillä ihmisillä tukevat Maslow'n hypoteesia siitä, että ihmisen itsensä toteuttamisen tarve kasvaa suuremmaksi iän karttuessa. Iältään vanhemmat ihmiset osoittivat biologisten tarpeiden intensiteetin alenemista samalla kun itsensä toteuttamiseen liittyvien motiivien intensiteetti kasvoi. Maslow taas

⁷¹ Mayor & Risku 2015, 136–139.

⁷² Niermeyer & Seyffert 2005, 30–31

⁷³ Reiss 2000, 95–96.

ajatteli, että nuoret ihmiset eivät pysty totaalisesti ilmaisemaan itseään ja näin ollen esitti viisauden ja iällisen kypsyyden olevan vaatimus itsensä ilmaisemiselle ja toteuttamiselle.⁷⁴

Koska Reissin mukaan toiset motiivit tai motiiviprofiilit eivät ole toisia parempia, vain erilaisia, hän korostaa myös suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä. Mayor ja Risku sanovat ihmisen olevan sangen suvaitsematon olento, jolla on jonkinlainen käsitys normaalista toiminnasta. Erilaisten motiivien takia käyttäytyvän ihmisen toiminta voi siis olla henkilön mielestään epänormaalia, vaikka kyse on ainoastaan näkökulmaerosta. Reissin teoria antaa näkökulmaa ymmärtää erilaisia motiiveja ja käytöstä sekä auttaa hyväksymään ihmisiä eri tarkoituksien toimivina yksilöinä.⁷⁵

Motiivien henkilökohtainen profiili vaikuttaa Reissin mukaan ihmisten kommunikointiin toisten ihmisten kanssa⁷⁶. Sosiaalinen kanssakäymisemme edustaa mielipiteitämme ja ajatuksiamme, joten motiivien heijastuminen siihen on luonnollista. Myös Mayor ja Risku toteavat: *”Ihmisen persoonallisuus ja käyttäytyminen muodostuvat elämän perusmotiivien yhteispelistä. Tästä motiivien sekoituksesta voi syntyä sekä positiivista harmoniaa että negatiivisia ristiriitoja.”*⁷⁷. Motiivit voivat vaikuttaa siis siihen, miten hyvin tulemme toimeen toisten ihmisten kanssa. Jos käyttäytymisemme heijastaa omia motiivejamme, tulemme luontevammin toimeen sellaisten ihmisten kanssa, jotka jakavat samat motiivit kanssamme ja päinvastoin.

Reiss on kyseenalaistanut motivaation kahtiajakoa sisäiseen ja ulkoiseen. Hänen tutkimustensa mukaan ulkoisia palkkioita ei aina koeta kontrolloimiseksi, koska joidenkin ihmisten motiivit voivat olla linjassa palkkioiden keräämisen kanssa. Näin ollen hän päätteli, että kaikki motivaatio syntyy sisäisesti arvostettujen asioiden tavoittelusta. Hänen teoriansa kuvaa juuri näitä asioita eli motiiveja henkilön toiminnassa.⁷⁸

⁷⁴ Reiss 2000, 96–98.

⁷⁵ Mayor & Risku 2015, 33–34.

⁷⁶ Reiss 2000, 99.

⁷⁷ Mayor & Risku 2015, 141.

⁷⁸ Mayor & Risku 2015, 35–36.

3.5 Arvot

Mayorin ja Riskun (2015) mukaan ”motiivit ja arvot liittyvät niin läheisesti toisiinsa, että voimme päätellä ihmisen arvot hänen sisäisistä motiiveistaan käsin ja motiivit vuorostaan sisäisistä arvoista käsin.”⁷⁹. Etenkin aiemmin esitellyt Reissin 16 perustarvetta eli motiivia ovat hyvin samankaltaisia kuin arvot, joskaan eivät samoja asioita. Niissä on paljon yhtäläisyyksiä: molempien voidaan käsittää olevan abstrakteja, geeniperimästä tai kasvatuksesta syntyviä sekä ihmisten päätöksenteon perustoja. Puohiniemen (2002) mukaan kaikki arvot ovat tiedostettuja motiiveja, mutta motiivit eivät aina ole arvoja⁸⁰.

Arvoilla tarkoitetaan niitä asioita, joita ihmiset pitävät elämässä tärkeinä ja tavoittelemisen arvoisina. Ne ohjaavat jokapäiväistä elämää ja päätöksentekoa luomalla kriteereitä toiminnalle, päätöksille ja valinnoille.⁸¹ Ne ovat hyvin syvälle ajatteluun iskostuneita, ihmisen tärkeinä pitämiä ominaisuuksia, joiden tavoittelemisen on ihmisen mielestä arvokasta. Yleensä arvot heijastavat ihmisen sosiaalista asemaa, kulttuuritaustaa ja minuutta esimerkiksi käyttäytymisen, stereotyyppien sekä valintojen muodossa.⁸² Esimerkiksi suomalaisessa kulttuurissa valtaa ja statusta ei arvosteta kovin paljoa, joka näyttäytyy asenteina ja käytöksenä kuten itsensä korostamisen paheksuntana, kun taas muiden hyvinvointia ja turvallisuutta arvostetaan keskimäärin eniten⁸³.

Puohiniemen mukaan arvot toimivat myös väestöryhmiä yhdistävinä tekijöinä. Arvoissa voidaan hänen mukaansa nähdä eroja esimerkiksi naisten ja miesten, nuorien ja vanhojen, eri tavoin kouluttautuneiden ja eri aloilla työskentelevien ihmisten välillä.⁸⁴ Tätä näkemystä ihmisryhmien välisistä arvojen eroista tukee Poutiaisen (2007) väitöskirja suomalaisten nuorten arvoista, jossa hän toteaa arvojen olevan yhteydessä sosiokulttuurisiin tekijöihin ja että ihmisten arvoissa on eroja esimerkiksi miesten ja naisten välillä sekä asuinpaikan ja uskontokunnan perusteella⁸⁵. Koska arvot ovat yhteydessä näihin edellä mainittuihin luokitteluihin, voidaan olettaa, että tietynlaiset arvot ohjaavat esimerkiksi ihmisten uravalintoja ja asemoitumista so-

⁷⁹ Mayor & Risku 2015, 41.

⁸⁰ Puohiniemi 2002, 19.

⁸¹ Schwartz 2012, 3–4; Puohiniemi 2002, 19.

⁸² Helkama ym. 2015, 346–348.

⁸³ Puohiniemi 2002, 309–310.

⁸⁴ Puohiniemi 2002, 310.

⁸⁵ Poutiainen 2007, 170–171

siaalisessa ympäristössä. Toisaalta nämä voivat myös vaikuttaa henkilön arvoihin ja niiden muuttumiseen. Pysyäkseen tiettyssä työurassa, sosiaalisessa asemassa tai ryhmässä on henkilön arvojen oltava yhdenmukaiset sen ryhmän arvoihin, joko ne jo ennalta omaamalla tai ne omaksumalla.

Yksilön arvot toimivat ohjenuorana ihmisen tehdessä valintoja tilanteissa, joissa yksilön arvoperustalla on yksiselitteinen vaikutus valinnan kannalta. Niillä ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti selittää toimintaa, koska suuri osa ihmisistä tekee valintoja myös normien ja totuttujen tapojen mukaisesti. Tällainen on tyypillistä varsinkin ihmisille, jotka arvostavat yhdenmukaisuutta paljon. Omista arvoista ollaan valmiita joustamaan ollakseen ja toimiakseen yhdenmukaisesti muun sosiaalisen ryhmän kanssa.⁸⁶ Vaikka arvot säätelevät ihmisen toimintaa ja valintoja, ainoastaan niillä ei pysty aina perustelemaan henkilön tekemiä valintoja.

Lönnqvist ym. (2006) esittelee näkökulman arvojen vaikutuksesta valintoihin aiemmin mainitun *odotusarvoteorian* puitteissa. Erilaiset arvot omaavat ihmiset arvioivat toimintojen lopputulemia eri tavoilla ja voivat sen takia päätyä erilaisiin käyttäytymisiin. Ei haluttujen psykologisten seuraamusten, kuten katumuksen, välttäminen toimii myös yhtenä motiivina päätöksenteossa.⁸⁷ Tästä näkökulmasta poiketen Schwartz (1977) kuitenkin esittää, että itseitsekäästi toimiva ja hyväntahtoisuutta arvostava ihminen voi tehdä valintoja toisten auttamiseksi itselle koituvien haittojenkin kustannuksella⁸⁸.

Schwartzin (2012) mukaan arvoja ei tule sekoittaa asenteisiin, uskomuksiin, luonteenpiirteisiin tai normeihin. Hänen mukaansa nämä kaikki eroavat arvoista skaalansa ja sen myötä niiden mittaustavan perusteella. Arvot määritellään niiden tärkeyden perusteella toisin kuin edellä mainitut neljä käsitettä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että arvoilla ei olisi yhteyttä niihin, vaan ennemminkin arvot muokkaavat ihmisten henkilökohtaisia ajatuksia, asenteita, luonteenpiirteiden esiintymistä ja käyttäytymistä sekä normien kehittymistä.⁸⁹

Helkama (2015) sanoo arvojen olevan osa ihmisen minuutta. Ne siis toimivat tärkeänä komponenttina kokonaisuudessa, joka ymmärretään ihmisen persoonallisuutena⁹⁰. Ne vaikuttavat

⁸⁶ Helkama ym. 2015, 347–348.

⁸⁷ Lönnqvist ym. 2006, 1470–1471.

⁸⁸ Schwartz 1977, 222-223.

⁸⁹ Schwartz 2012, 16.

⁹⁰ Schwartz 2012, 17.

käyttäytymiseen ja asenteisiin, jotka vuorostaan määrittävät sitä, miten henkilö itse sekä ympäristö määrittelevät hänen persoonallisuutensa.

Arvoilla on todettu olevan yhteyttä ihmisten hyvinvointiin. Selkeimpänä hyvinvointiin positiivisesti vaikuttavana tekijänä on havaittu se, että henkilö kokee arvojensa olevan yhteensopivat sosiaalisen ympäristönsä, kuten työpaikan tai läheisten kanssa. Koska hyvinvointi ja arvot ovat suhteellisia kulttuurien ja valtioiden välillä, on myös niissä esiintyvien arvojen vaikutukset hyvinvointiin suhteellisia. Suomalaisessa yhteiskunnassa hyvinvointia edesauttavat arvot voivat olla toisessa kulttuurissa päinvastaisessa suhteessa hyvinvoinnin kehittymiseen ja tunteeseen.⁹¹

Eri tekijöillä, kuten ikä ja koulutus, on yhteys arvojen muodostumiseen. Esimerkiksi nuorilla ihmisillä individualismiin liittyvät arvot voivat esiintyä voimakkaana ja iän myötä ne heikenevät universalismiin liittyvien arvojen voimakkuuden kasvaessa. Koulutustasoltaan korkeissa maissa itseohjautuvuuden arvot esiintyvät voimakkaammin ja ovat negatiivisessa yhteydessä yhdenmukaisuuteen.⁹²

Puohiniemi korostaa arvojen ja niiden keskinäisen suhteen määrittelemistä arvokeskustelua käydessä. Hänen mielestään niistä käydään mielellään keskustelua kuitenkin ymmärtämättä niitä tarkemmin, jolloin lopputuloksena on päämäärätön mutta ihmisistä tärkeältä tuntuvasta aiheesta aloitettu keskustelu. Arvokeskustelun lähtökohtana on oltava omien arvojen julkituominen ja niiden peilaaminen muiden arvoihin, sekä miettiminen miten ne sopivat yhteen tai ovat ristiriidassa. Hän myös sanoo, että ”arvokeskustelun tavoitteena ei ole miellyttää kaikkia, vaan kertoa omat perustellut näkemykset sekä arvioida näitä suhteessa toisten esittämiin näkemyksiin”.⁹³

Yhtenä arvokeskustelun ongelmana Puohiniemi pitää myös sitä, että hänen mielestään ihmiset pitävät arvoja itsestään selvyyksinä: ihmiset olettavat, että heidän käsityksensä turvallisuudesta tai vallasta on täysin samanlainen kuin toisten ihmisten. Merkityseroja on kuitenkin olemassa ihmisten taustojen ja erityisesti kulttuurien välillä. Esimerkkinä Afrikassa järjestys,

⁹¹ Helkama 2015, 346–347.

⁹² Helkama 2015, 345.

⁹³ Puohiniemi 2002, 19–21.

siisteys tai status voivat tarkoittaa täysin erilaisia asioita kuin Euroopassa.⁹⁴ Schwartzin arvoteoria on omalta osaltaan ratkaisu tähän ongelmaan luoden yhtenäiset käsitykset kulttuuriin sitomattomista arvoista.

3.6 Schwartzin arvoteoria

Shalom Schwartz julkaisi 1992 teorian arvojen yleismaailmallisesta rakenteesta. Sen mukaan arvot ovat yleistäviä ja toivottavia päämääriä, joiden perusteella ihminen arvioi, ovatko teot, tapahtumat tai muut ihmiset hyviä vai pahoja. Malli perustuu tilastollisesti tutkittuihin arvojen ja motivaation yhteyksiin.

Arvoteoriassaan hän on hyödyntänyt aiempia teoreetikkoja ja muodostanut kaikille arvoille kuusi yhteistä ominaisuutta, jotka toistuvat monissa aiemmissa teorioissa epäsuorasti⁹⁵:

- 1) Arvot ovat tuntemuksiin linkittyneitä uskomuksia. Yksilölle tärkeään arvoon kohdistuvat tapahtumat saavat ihmisissä aikaan arvoon perustuvia tunnereaktioita.
- 2) Arvot kuvastavat haluttaviksi koettuja asioita ja tavoitteita, jotka motivoivat toimimaan. Ihmiset, joille perinteet ovat tärkeitä, pyrkivät toimimaan tavalla, joka vaalii olemassa olevia perinteitä.
- 3) Arvot ylittävät spesifit toiminnat ja tilanteet. Tietyt arvot, kuten tottelevaisuus ja ahkeruus, voivat esiintyä ja olla relevantteja useissa erilaisissa tilanteissa. Tämä ominaisuus erottaa arvot normeista ja asenteista, jotka viittaavat yleensä johonkin tiettyyn toimintaan, tilanteeseen tai asiaan.
- 4) Arvot toimivat standardeina tai kriteereinä. Ne määrittelevät ihmisille, mikä on hyvää ja pahaa, mikä on oikein ja väärin, oikeutettua tai epäoikeutettua, vaivan arvoista tai välteltävää, heidän arvojensa perusteella.
- 5) Arvot järjestyvät tärkeysjärjestykseen toisiinsa nähden. Jokaisella ihmisellä on yksilöllinen arvojen prioriteettijärjestys.
- 6) Arvojen suhteellinen tärkeys ohjaa toimintaa. Yleensä mikä tahansa toiminta heijastaa useampaa kuin yhtä arvoa. Tällaisissa tilanteissa ihminen tekee päätöksiä hänelle tärkeimmän arvon mukaan.

⁹⁴ Puohiniemi 2002 23.

⁹⁵ Schwartz 2012, 3–4

Tutkimusohjelmassaan Schwartz löysi nelisenkymmentä arvoa kuvaavaa ilmausta, jotka ovat merkitykseltään universaaleja kielestä riippumatta. Näistä neljästäkymmenestä arvo-osioista muodostettiin kymmenen arvotyyppiä, jotka järjestyvät kehämäiseksi, kaksiulotteiseksi rakenteeksi.

Schwartz määrittelee artikkelissaan kymmenen arvotyyppiä niiden karkeiden päämäärien ja universaalien vaatimusten mukaisesti seuraavalla tavalla⁹⁶:

Itseohjautuvuus (*self-direction*): Määrittelevät päämäärät ovat itsenäinen ajattelu, itsemäärääminen, luominen ja tutkiminen. Itseohjautuvuus perustuu kontrollin ja määräysvallan tarpeille sekä itsenäisyyden ja autonomian kokemiseen. Se ilmenee ihmisessä yleensä luovana asenteena ja harrastuksina, joilla pyritään itsensä kehittämiseen. Itseohjautuvuuteen liittyvät uteliaisuuden, luovuuden, vapauden ja itsenäisyyden arvot.⁹⁷

Virikkeisyys (*stimulation*): Määrittelevinä päämäärinä ovat jännitys, uusien asioiden etsiminen ja itsensä haastaminen. Virikkeisyys johtuu vaihtelun ja virikkeisyyden tarpeista optimaalisen ja positiivisen aktiivisuuden ylläpitämiseksi. Virikkeisyyden ja itseohjautuvuuden ero on siinä, että virikkeisyyden tavoitteet voivat tulla ulkopuoliselta taholta, kun taas itseohjautuva ihminen pyrkii omiin tavoitteisiinsa. Ihmistyyppinä ”elämysten etsijä” on esimerkki virikkeisyyttä arvostavasta ihmisestä.⁹⁸

Mielihyvä/hedonismi (*hedonism*): Määrittelevinä päämäärinä ovat mielihyvä ja aistillinen miellyttäminen. Hedonismi johtuu mielihyvää ja tyydytystä tuottavien tarpeiden täyttamisestä. Sillä pyritään täyttämään ihmisen kaipuu mukavuudelle ja hemmottelulle. Hedonismia on määritelty jo aiemmin luvussa ”motiivit ja tyytyväisyys”. Keskeisenä ajatuksena hedonistilla on elämästä nauttiminen.⁹⁹

Suoriutuminen (*achievement*): Määrittelevinä päämäärinä ovat henkilökohtainen menestys ja sosiaalisten standardien mukaisen kompetenssin osoittaminen. Suoriutuminen voidaan nähdä ympäristösidonnaisena, koska sosiaalinen ja kulttuurillinen ympäristömme määrittelevät ne

⁹⁶ Schwartz 2012, 4–7.

⁹⁷ Puohiniemi 2002, 33; Helkama ym. 2015, 344.

⁹⁸ Puohiniemi 2002, 33; Helkama ym. 2015, 344.

⁹⁹ Puohiniemi 2002, 33; Helkama ym. 2015, 344.

asiat, joilla henkilöiden suoriutumista ja kyvykkyyttä eli kompetenssia mitataan. Arvona suoriutuminen koetaan henkilökohtaisena kyvykkyyden osoittamisena ja tarpeellisuutena yksilön selviytymiselle tai ryhmien ja organisaatioiden tavoitteiden saavuttamiselle.¹⁰⁰

Valta (*power*): Määrittelevinä päämäärinä ovat sosiaalinen status ja maine sekä kontrolli tai määräysvalta resursseihin tai muihin ihmisiin. Tähän liittyy käsitys siitä, että sosiaalisten ryhmien on tunnustettava ihmisten statuserot ja käsiteltävä valtaa mitattavana arvona. Suoriutuminen ja valta liittyvät molemmat sosiaaliseen kunnioitukseen. Erona näillä kahdella kuitenkin on se, että suoriutuminen arvottaa oman onnistumisen tunnustamista, kun taas valta kontrollin tai dominoivan aseman saavuttamista tai säilyttämistä sosiaalisessa systeemissä.¹⁰¹

Turvallisuus (*security*): Määrittelevinä päämäärinä ovat turvallisuudentunne, harmonia sekä yhteiskunnan, ihmissuhteiden ja oman elämän vakaus ja jatkuvuus. Turvallisuus johtuu ihmisten ja ryhmien säilymisen perustarpeista. Turvallisuuteen liittyvät arvot jaetaan henkilökohtaisiin (esim. siisteys ja järjestys) ja yhteisön intresseihin (esim. kansallinen turvallisuus). Tavoitteena on jatkuvuuden säilyttäminen ja vakauden turvaaminen.¹⁰²

Yhdenmukaisuus (*conformity*): Määrittelevänä päämääränä on pidättäytyminen teoista, taipumuksista tai impulsseista, jotka todennäköisesti aiheuttaisivat haittaa tai pahastusta ja rikovat sosiaalisia normeja tai odotuksia. Tämä johtuu yksilön henkilökohtaisten mieltymysten ja taipumusten (jotka voisivat häiritä tai heikentää luontevaa kanssakäymistä ja ryhmän toimintaa) välttämisen tarpeellisuudesta. Yhdenmukaisuus korostaa itsehillintää jokapäiväisessä elämisessä ja kanssakäymisessä. Siihen liittyvät tottelevaisuuden, itsekurin, kohteliaisuuden ja vanhempien kunnioittamisen arvot. Puohiniemen mukaan yhdenmukaisuutta arvostava ihminen elää omaa elämäänsä toisten ihmisten elämää mukaillen.¹⁰³

Perinteet (*tradition*): Määrittelevinä tavoitteina ovat henkilön kulttuuriin tai uskontoon kuuluvien tapojen ja ideoiden kunnioittaminen, hyväksyminen ja niihin sitoutuminen. Jokaiselle ryhmälle muodostuu tietynlaisia tapoja, riittejä, symboleja ja uskomuksia, jotka edustavat juuri sen ryhmän kokemuksia ja kohtaloita. Niistä syntyvät perinteet ja tavat, jotka edustavat

¹⁰⁰ Puohiniemi 2002, 34; Helkama ym. 2015, 344.

¹⁰¹ Puohiniemi 2002, 34; Helkama ym. 2015, 344.

¹⁰² Puohiniemi 2002, 35; Helkama ym. 2015, 344.

¹⁰³ Puohiniemi 2002, 35; Helkama ym. 2015, 344.

joukon yhtenäisyyttä, erityisyyttä ja ovat yksi ryhmän selviytymisen keinoista. Näiden hyväksyminen, noudattaminen ja vaaliminen ovat tämän arvon ominaispiirteitä.¹⁰⁴

Hyväntahtoisuus (*benevolence*): Määrittelevänä tavoitteena on halu edistää ja säilyttää lähipiiriin kuuluvien ihmisten hyvinvointia. Tämä johtuu ryhmän luontevan toimimisen vaatimuksista ja tarpeesta muodostaa yhteys toisiin. Hyväntahtoisuus ilmenee ihmisissä esimerkiksi auttavaisuutena, rehellisyytenä, vastuuntuntoisuutena, lojaaliutena ja toisten etusijalle asettamisena. Toisten hyvinvoinnin lisääminen on keskeisessä asemassa.¹⁰⁵

Universalismi (*universalism*): Määrittelevänä tavoitteena on kaikkien ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin edun ymmärtäminen, arvostaminen, suvaitseminen ja suojeleminen. Se johtuu yksilöiden ja ryhmien selviytymisviesteistä. Se liittyy läheisesti ihmisyyden käsitteeseen ja siihen, että ihminen tiedostaa paljon laajemman skaalan kokonaisuudessa, esimerkiksi ympäristönsuojelun vaikutuksen maapallon säilymisen kannalta. Ihmiset voivat alkaa tietonsa ja ymmärryksensä kasvaessa ymmärtämään esimerkiksi suvaitsemattomuuden luomaa uhkaa suuremmassa mittakaavassa ihmisyyden näkökulmasta. Universalismi ja hyväntahtoisuus täydentävät toisiaan.¹⁰⁶

Teoria käsittelee myös arvojen suhteita toisiinsa niiden suuntautumisen näkökulmasta. Schwartz toteaaakin, että yhtenä pohjana arvokenteelle on fakta siitä, että jonkin arvon tavoittelu voi olla ristiriidassa tai yhtenevä toisten arvojen kanssa. Esimerkiksi itsensä korostamiseen liittyvät *saavuttaminen* ja *valta* tukevat toisiaan ja esiintyvät monesti yhtä aikaa vahvaa, kun taas edellä mainittujen ollessa vahvana niiden kanssa ristiriidassa olevat itsensä ylittämiseen ja epäitsekkyteen liittyvät *hyväntahtoisuus* ja *universalismi* esiintyvät heikkoina. Henkilö voi tavoitella ristiriidassa olevia arvoja eri tilanteissa ja eri ajankohdissa, mutta eivät samassa tilanteessa.¹⁰⁷

Kuviossa 3 näkyvät kaikki arvoteorian kymmenen arvotyyppiä järjesteltynä kehämalliin. Arvojen asettuminen kehään perustuu niiden välisiin tilastollisiin yhteyksiin¹⁰⁸. Viereiset ovat yhteensopivia ja vastakkaiset yhteen sopimattomia. Arvojen korrelaatiot ovat suurimmillaan

¹⁰⁴ Puohiniemi 2002, 35; Helkama ym. 2015, 344.

¹⁰⁵ Puohiniemi 2002, 35; Helkama ym. 2015, 344.

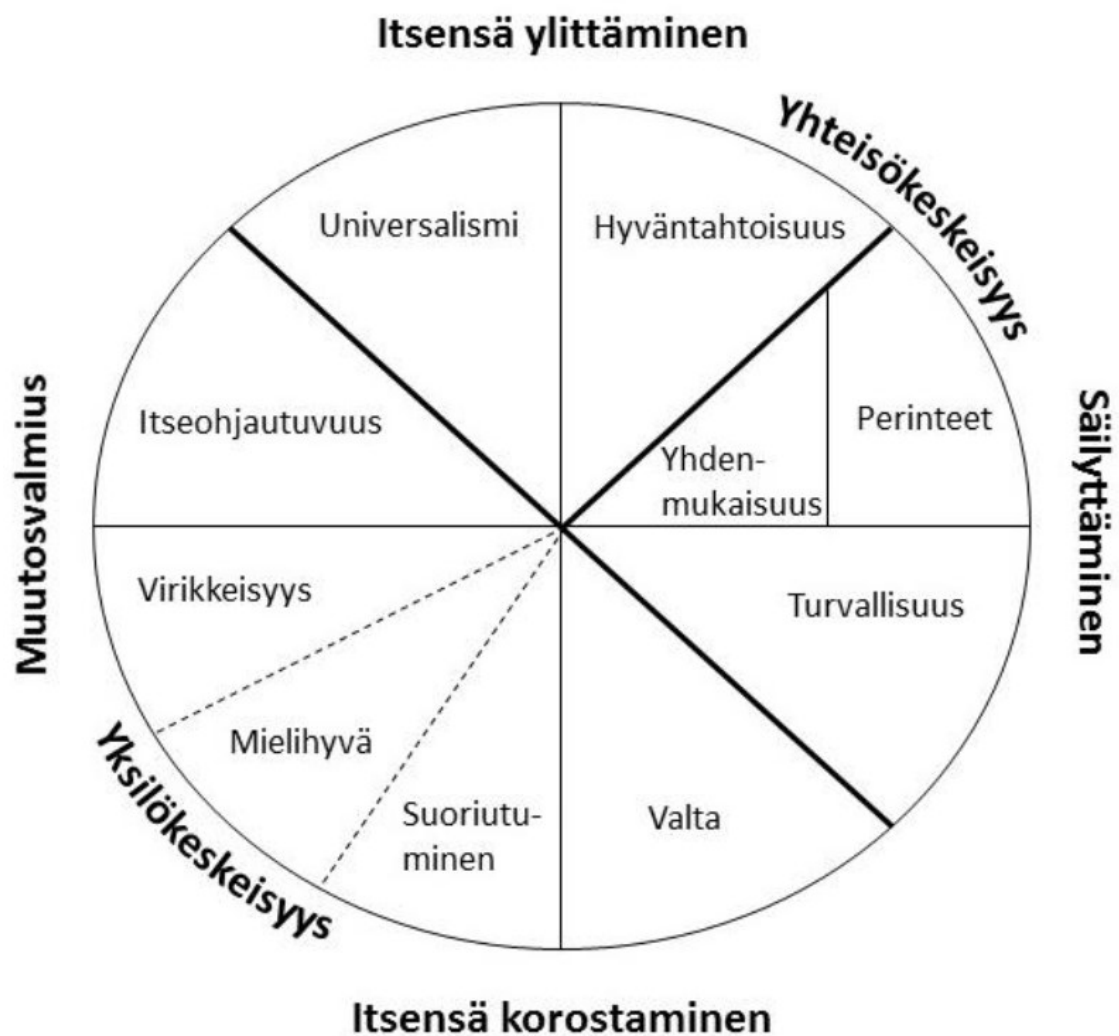
¹⁰⁶ Puohiniemi 2002, 36; Helkama ym. 2015, 344.

¹⁰⁷ Schwartz 2012, 8.

¹⁰⁸ Helkama ym. 2015, 345.

vierekkäisillä arvoilla ja pienimmillään vastakkaisilla. Kuvion lohkoissa nähdään kymmenen arvotyyppiä, jotka muodostettiin neljästäkymmenestä arvo-osiosta.

Kehän ulkopuolella näkyvät mallin pääulottuvuudet ”itsensä ylittäminen – itsensä korostaminen” (*self-transcendence – self enhancement*) ja ”säilyttäminen – muutosvalmius” (*conservation – openness to change*). Näiden ulottuvuuksien on tarkoitus selkeyttää arvojen vastakkainasettelua tai yhteensopivuutta niiden tarkoituserien perusteella.¹⁰⁹

Kuvio 3. Arvojen yleismaailmallisen rakenteen kehämalli (Schwartz 2012, 9; Helkama ym. 2015, 343; Puohiniemi 2002, 37)

¹⁰⁹ Schwartz 2012, 8–9.

Schwartzin teorian arvorakenne luo arvojen vertailussa ja käyttäytymisessä konflikteja eli arvojännitteitä. Puohiniemi sanoo arvojännitteen käsitteen olevan oleellinen arvojen ja valintojen välisen mekanismin ymmärtämisessä, koska ihmiset eivät voi elää vain yhden tietyn arvon varassa¹¹⁰. Tällaisia jännitteitä syntyy, kun ihminen, joka arvostaa kahta vastakkain asetettavaa arvoa, joutuu tilanteisiin, joissa hän joutuu tekemään valintoja niihin arvoihin perustuen. Esimerkiksi henkilö saattaa arvostaa mielihyvää ja yhdenvertaisuutta yhtä paljon, vaikka ne ovat arvojen kehämäisessä rakenteessa vastakkaisilla puolilla. Tällöin hän saattaa joutua tilanteisiin, joissa hän joutuu päättämään esimerkiksi ryhmänormien noudattamisen ja oman mielihyvän välillä. Hän joutuu tekemään valinnan omien mielihalujensa tai mieltymystensä tyydyttämisen ja niistä pidättäytymisen välillä. Joissakin tilanteissa hän saattaa myös pyrkiä toimimaan molempia arvojaan mukaillen tilanteista riippuen.

Eri kulttuurien arvoja tutkiessaan Schwartz havaitsi huomattavaa konsensusta tiettyjen arvojen suhteellisesta tärkeydestä. Pääosassa kulttuureista hyväntahtoisuus, universalismi ja itseohjautuvuus esiintyivät korkealla hierarkiassa ja valta, perinteet ja virikkeisyys matalalla. Tähän perustuen hän esittää, että yksilön arvojen prioriteettiin vaikuttavat ihmisluonnon ja sosiaalisen toiminnot ovat kulttuurillisesti laajalti yhtäläiset.¹¹¹

3.7 Asevelvollisuuden perustuva varusmiespalvelus

Suomessa on käytössä lakiin perustuva yleinen asevelvollisuus, jonka mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, ellei toisin määrätä. Naiset ovat voineet haakeutua vapaaehtoiseen asepalvelukseen vuodesta 1995. Asevelvollisuuteen kuuluvat varusmiespalvelus, kertausharjoitukset, ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen.¹¹²

Vastaavanlainen järjestelmä on nykyään melko harvinainen. Suurin osa Euroopan maista on luopunut yleisestä asevelvollisuudesta Kylmän sodan jälkeen ja Euroopassa laajamittainen asevelvollisuus on käytössä enää Suomessa, Kreikassa, Sveitsissä ja Kyproksella. Joissakin

¹¹⁰ Puohiniemi 2002, 39–40.

¹¹¹ Schwartz 2012, 17.

¹¹² Asevelvollisuuslaki (1438/2007), 2§.

maissa, kuten Ruotsissa ja Norjassa, on kuitenkin otettu käyttöön osittainen asevelvollisuus, jossa kutsuntojen perusteella tietty osa ikäluokasta käsketään palvelukseen.

Varusmiespalveluksen pituus määräytyy käsketyt tehtävän perusteella. Miehistötehtäviin koulutettavilla palvelusaika on 165 vuorokautta, miehistön erikoistehtäviin koulutettavilla 270 vuorokautta ja haastaviin miehistön tehtäviin sekä upseereiksi ja aliupseereiksi koulutettavilla se on 347 vuorokautta¹¹³. Jokainen palvelukseen astuvan varusmiehen palvelusaika on 347 vuorokautta ennen kuin toisin määrätään koulutusvalintojen jälkeen.

Varusmieskoulutuksen päämääränä on pääesikunnan normin mukaan tuottaa reserviin suorituskykyisiä joukkoja sekä erikoishenkilöstöä ja varmistaa sekä yksilön tarvitsema osaaminen ja toimintakyky, että joukon suorituskyky poikkeusoloissa¹¹⁴. Varusmiespalvelukseen sisältyvät koulutukset määräytyvät sodan ajan joukkojen suorituskykyjen ja yksittäiselle taistelijalle asetettujen koulutustasovaatimusten mukaan. Palveluksessa ei siis varsinaisesti ole tarkoitus opettaa tai kouluttaa varsinaisesti asioita, jotka välttämättä hyödyttäisivät yksilöä tulevaisuudessa, vaan kaikki perustuu Puolustusvoimien tarpeeseen. Sama normi kuitenkin toteaa, että ”varusmiespalvelus on osa yksilön koulutusta ja työuraa sekä elinikäistä oppimista”. Palveluksen tulisi myös ”vahvistaa vastuuntuntoiseksi kansalaiseksi kasvamista ja positiivista suhtautumista Puolustusvoimiin sekä maanpuolustukseen”.¹¹⁵

Koska miespuolisten Suomen kansalaisten varusmiespalveluksen suorittaminen ei perustu vapaaehtoisuuteen, on motiivien tunnistaminen tärkeää. Voidaan olettaa, että jos asevelvolliset kokevat varusmiespalveluksen suorittaminen tärkeänä asiana, ovat he motivoituneempia sen suorittamiseen ja suoriutumaan siitä hyvin. Motivaatiolla on tärkeä rooli oppimisessa ja muistamisessa¹¹⁶. Jos palvelus suoritetaan ainoastaan pakkoon ja lakivelvoitteeseen perustuen, ei oppiminen koulutuksessa ole yhtä ja suorituskykyisten joukkojen muodostamisesta tulee vaikeampaa. Kriittisessä roolissa tässä on suorituskykyarviot, jotka jokaiselle koulutettavalle joukolle tehdään palveluksen aikana.

¹¹³ Pääesikunnan normi HP824, liite 5.

¹¹⁴ Pääesikunnan normi HP824, 7.

¹¹⁵ Pääesikunnan normi HP824, 8.

¹¹⁶ Renninger & Hidi 2019, 517–518.

Lähes vuoden kestävä ajanjakso nuoren ihmisen elämästä voidaan kokea turhauttavaksi, jos varusmiespalvelusta ei koeta tärkeäksi joko itselle tai yhteiskunnalle. Järjestelmän tunteminen tärkeäksi on henkilökohtainen mielipide, kuten aiemmin arvoja ja motiiveja käsiteltäessä todettiin. Yksilö arvioi Puolustusvoimien ja asevelvollisuuden tärkeyttä sen perusteella, nähdäänkö se tarpeelliseksi, hyväksi vai pahaksi, itseä hyödyttäväksi vai taakaksi omassa elämässä.

Asevelvollisuuslaista ja sen tarpeellisuudesta on käyty viime vuosina keskustelua esimerkiksi sen tasa-arvoisuuden ja tarpeellisuuden näkökulmista. Tämä keskustelu tulee todennäköisesti säilymään todennäköisesti myös tulevaisuudessa, erityisesti asevelvollisuuden tasa-arvoisuuden näkökulmasta, koska se velvoittaa vain miespuolisia kansalaisia. Viime vuosina on käyty julkista ja poliittista keskustelua asevelvollisuuden laajentamisesta koskemaan myös naisia, tai velvollisuuden poistamisesta ja varusmiespalveluksen muuttamisesta kaikille vapaaehtoiseksi¹¹⁷.

Nykyisellä järjestelmällä on suomalaisten keskuudessa valtaosan kannatus. Puolustusministeriön työryhmän vuonna 2009 laatimassa selvityksessä asevelvollisuudesta sen yhteyskunnallisesta näkökulmasta todetaan asevelvollisuuden olevan olennainen tekijä Suomen sotilaallisessa puolustamisessa. Muista sen positiivisista asevelvollisuuden puolista mainitaan esimerkiksi sen tuottama tuki muille viranomaisille, hyödyllisien taitojen oppiminen, mahdollisuus tukea kansanterveystyötä ja kontakti nuoriin kansalaisiin erittäin laajalla otannalla.¹¹⁸

¹¹⁷ Kosonen 2019, 57 ja 65; Vieraskynä 2018.

¹¹⁸ Puolustusministeriö 2009, 10.

4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Sotilaspedagogiikan tutkielmana tutkimus kuuluu ihmistieteiden kategoriaan. Toisin kuin luonnontieteissä, ihmistieteissä ei pystytä luomaan samanlaisia sääntöjä ja lainalaisuuksia, koska todellisuus on monesti ihmisten ja sosiaalisen ympäristön luoma ajattelumalli¹¹⁹.

Tutkimuksen pohjalla on vahvasti konstruktivistinen filosofia. Konstruktivistisessa tieteenfilosofiassa tieto ja todellisuus eivät ole absoluuttista, vaan jokainen muodostaa todellisuuden omien kokemustensa sekä ympäristönsä vuorovaikutuksen perusteella¹²⁰.

Tutkielman taustalla on kysymys, ei ongelma, johon vastaamiseen kaivataan tutkittua tietoa. Tämä kysymys motiiveista suorittaa palvelus on herännyt sukupolvien ajattelun muutoksen luomasta epäilystä ja yleisen uskomusten motiivien syistä pettäessä odotukset.¹²¹

4.1 Tutkimuksen tieteenfilosofia

Tutkimus kuuluu aristoteeliseen tutkimusperinteeseen, mutta se toteutettiin ja raportoitiin määrällisenä. Siinä on relativistinen epistemologia, joka tarkoittaa sitä, että selvitettävä asia, motiivi suorittaa varusmiespalvelus, on jokaisen kohdehenkilön yksilöllinen kokemus ja mielipide. Ihmisten käsitykset omasta maailmastaan ja tavoitteistaan muokkaavat heidän suhtautumistaan ja absoluuttista totuutta ja niin sanottua ”oikeaa motiivia” ei voida määrittää.

Tutkimus raportoidaan määrällisenä, koska sillä saadaan suuresta varusmiesjoukosta otos, josta pystytään luomaan kuva siitä, miten motiivien kirjo nykynuorilla jakautuu. Tulokset käsitellään systemaattisesti ja objektiivisesti pyrkien ainoastaan osoittamaan tulokset, ei niinkään tulkitsemaan niitä ja niiden syitä. Tämä pohdinta tulosten syistä ja merkityksistä on kirjoitettu omaksi luvukseksi.

Teoriatausta motiiveista ja niiden synnystä käsitellään realistisen ontologian kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että teoriataustalla pyritään selittämään motiiveja ja niiden syntymistä ilmiöinä,

¹¹⁹ Mutanen & Pekkarinen 2014, 191.

¹²⁰ Murphy 1997.

¹²¹ Niiniluoto 1984, 25.

jotka ovat olemassa tiedostamattamme¹²². Ihmisten käyttäytymistä on tutkittu paljon ja sitä on pyritty selittämään mahdollisimman hyvin. Motiivien näkökulmasta käyttäytyminen on monesti tiedostamatonta toimintaa, jota esiintyy kaikilla ihmisillä samalla tavalla mutta erilaisissa skaaloissa. Ihmisen käyttäytyminen on siis osittain pysyvää ja primitiivistä.

4.2 Tutkimusongelma

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä motiiveilla varusmiespalvelus suoritetaan nykypäivänä. Tavoitteena oli selvittää tärkeimmät motiivit palveluksen suorittamiselle, muuttuvatko ne jotenkin palvelusaikana ja minkälaisia ryhmiä varusmiehistä voidaan muodostaa heidän motiiviansa perusteella. Tutkimukseen tavoitteisiin ei kuulunut motivaation muodostumisen tutkiminen, vaan sen taustalla olevien motiivien selvittäminen.

Päätutkimuskysymys oli:

- Millä motiiveilla asevelvollinen varusmies suorittaa varusmiespalveluksen?

Alatutkimuskysymyksiä olivat:

- Muuttuvatko nämä motiivit varusmiesten palveluksen aikana?
- Voidaanko varusmiehistä tunnistaa erilaisia profiileja heidän motiiviansa perusteella?

4.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä. Koska intressinä oli kerätä laaja otanta suuresta joukosta varusmiehiä heidän mielipiteidensä ja motiiviansa selvittämiseksi, oli määrällisen menetelmän käyttäminen välttämätöntä¹²³. Tutkimuksella ei siis ollut syvällisemmin tarkoitus tutkia yksittäisten henkilöiden mielipiteitä ja ajatuksia, vaan suuremman joukon mielipiteitä ja luoda yleistävä malli vastaamaan tutkimusongelmaan¹²⁴. Koin myös itselleni mielekkääksi valinnaksi määrällisen tutkimusotteen, jollaisena tämä tutkimus oli tarkoitus suorittaa aihetta valitessani.

¹²² Pekkarinen & Sirén 2017, 3.

¹²³ Häyhä ym. 2015, 5.

¹²⁴ Kananen 2011, 15.; Vehkalahti 2008, 13.

Perusjoukkona olivat varusmiehet ja otanta tehtiin ryväsotantana. Jokaisesta Kainuun prikaatin joukkoyksiköstä yhden perusyksikön varusmiehet osallistuivat kyselyyn eli yhteensä viisi perusyksikköä. Tämän tarkoituksena oli parantaa tulosten tarkkuutta, joka ryväsotannassa saattaa kärsiä¹²⁵. En itse määrittänyt osallistuvia perusyksiköitä, vaan jokainen joukkoyksikkö päätti itse tutkimukseen osallistuvat yksiköt.

Tutkimuksen aineisto kerättiin verkkokyselyllä jo palvelustaan suorittavilta varusmiehiltä. Verkkokysely oli helpoin tapa toteuttaa kysely suurelle joukolle ihmisiä, koska sen avulla data saadaan vaivattomasti käyttöön ilman suurta määrää paperisia kyselylomakkeita¹²⁶. Muita hyviä puolia verkkokyselyssä on nopeus kyselyn järjestämisessä haastattelijan vaikutuksen minimointi. Toisaalta verkkokyselyssä vastausten tarkkuus voi olla kyseenalainen ja väärinkäsitysten mahdollisuus kasvaa.¹²⁷ Tällaisen kyselyn teettäminen varusmiehille on helppoa, koska lähes kaikilta löytyy jonkinlainen älylaite, jolla kyselyyn pystyy vastaamaan. Verkkokysely laadittiin Webropol-kyselynä, johon sain tunnukset Maanpuolustuskorkeakoulun kautta.

4.4 Kyselyn toteuttaminen

Tutkimuksen kysely teetettiin Kainuun prikaatin saapumiserän 1/19 varusmiehiltä kolmella kyselyllä vuoden 2019 aikana. Kyselyyn osallistui viisi perusyksikköä viidestä eri joukkoyksiköstä. Mukaan otettiin vastaajia jokaisesta prikaatin joukkoyksiköstä, jotta saatiin kattava otos koko joukko-osaston varusmiehistä¹²⁸. Jokainen joukkoyksikkö valitsi itse yhden perusyksiköistään, jonka käskettiin teettää kyselyt omille varusmiehilleen saamiensa ohjeiden mukaisesti. Kyselyn toteuttamisesta laadittiin joukko-osaston komentajan allekirjoittama käsky, jolla joukkoyksiköt käskettiin osallistumaan tutkimuksen kyselyyn. Tämä käsky on tutkimuksen liitteessä 1. Kyselyihin vastaaminen ja tutkimukseen osallistuminen olivat varusmiehille vapaaehtoisia, kuitenkin niin, että ensimmäiseen kyselyyn vastanneet olivat sitoutuneita vastaamaan myös myöhemmin järjestettävään toiseen kyselyyn palveluksen lopussa. Vastausaikaa kyselyihin annettiin yhteensä 30 minuuttia. Kyselyyn osallistuvan perusyksikön kantaenkilökuntaan kuuluva sotilashenkilö johti kyselytilaisuudet, joissa esiteltiin tutkimus ja sen

¹²⁵ Heikkilä 2010, 37–38.

¹²⁶ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 184–185.

¹²⁷ Heikkilä 2010, 20.

¹²⁸ Häyhä ym. 2015, 6–7.

tarkoitus ennen tilaisuutta lähetetyllä PowerPoint -esityksellä. En itse tutkijana ollut kyselytilaisuuksissa paikalla, koska olisi ollut haasteellista päästä pitämään kaikki kyselytilaisuudet itse ja yhteisen kyselytilaisuuden järjestäminen ei onnistunut järkevästi.

Kyselyitä suoritettiin yhteensä kolme: yksi kysely varusmiesten peruskoulutuskaudella ennen koulutusvalintoja viikoilla P5–P6, sekä kaksi kyselyä ennen kotiutumista kesäkuussa sekä joulukuussa. Ensimmäiseen kyselyyn vastasivat kaikki tutkimukseen osallistuvat, kesäkuun kyselyyn 165 vrk ja 270 vrk palvelusajalle määrätyt ja kolmanteen kyselyyn joulukuussa 347 vrk palvelusajalle määrätyt. Ensimmäisen kyselyn ajankohta valittiin niin, että koulutusvalintoja ei oltu vielä tehty ja ne eivät vaikuttaisi tuloksiin. Toinen ja kolmas kysely suoritettiin juuri ennen kotiutumista niin, että palveluksen tärkeimmät koulutukset ja harjoitukset olivat pidetty.

Kyselystä tehtiin koekysely yhdeksälle henkilölle ennen varsinaista kyselyä varusmiehille. Tulosten perusteella muokattiin osaa kysymyksistä selkeämmiksi sekä lisättiin kaksi kysymystä annettujen palautteiden perusteella. Lisäksi muutettiin kyselyn väittämien vastausasteikkoa Likertin 7-portaisesta asteikosta 6-portaiseen sekä asteikon ääripäiden merkityksiä.

4.5 Kyselyn rakenne

Ensimmäinen palveluksen alussa järjestetty kysely koostui kahdesta osiosta, taustatiedoista ja väittämistä. Yhteensä kysymyksiä oli 33, joista yhdeksän oli taustatietoja ja 25 väittämää. Taustatietojen keräämisessä käytettiin nominaaliasteikkoa, jossa vastaajat valitsivat heitä kuvaavan vaihtoehdon. Väittämissä käytettiin Likertin 6-portaista mielipidekyselyasteikkoa ja ”ei kantaa/en halua vastata” -vaihtoehtoa, jolla oli tarkoitus vähentää ei-totuudenmukaisia vastauksia¹²⁹. Toinen ja kolmas kysely palveluksen lopussa olivat samanlaiset, mutta niihin lisättiin kysymykset selvittämään, toteutuivatko varusmiehen toiveet palvelustehtävän valinnassa sekä oliko vastaaja miehistö- vai johtajakoulutettu. Kyselylomake on tutkimuksen liitteessä 2.

Testikyselyssä asteikkona oli Likertin 7-portainen asteikko, jonka ääripäät olivat ”täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä”. Asteikko kuitenkin vaihdettiin varsinaiseen kyselyyn 6-

¹²⁹ Kananen 2011, 35.

portaiseksi mielipideasteikoksi, johon otettiin mallia Maija Tomperin (2017) tutkielmasta¹³⁰. Testikyselyn henkilöiltä saadun palautteen ja pohdinnan perusteella väittämät olivat sellaisia, että niistä ei välttämättä olla mistään eri mieltä, jota 7-portaisessa asteikossa toinen ääripää edustaa. Tämän takia asteikko jonka ääripäät olivat ”ei lainkaan samaa mieltä – erittäin paljon samaa mieltä” vaikutti luontevammalta. Testikyselyn ja varsinaisten kyselyiden vastausten perusteella tämä ei juurikaan vaikuttanut vastausten jakautumiseen asteikolla.

Kyselyn laatimisessa käytettiin hyväksi jo olemassa olevia kyselyitä taustatiedoissa ja väittämissä. Osaan mittareista on käytetty jo olemassa olevia ja aiemmissa kyselyissä käytettyjä osioita, koska niiden on koettu soveltuvan myös tähän kyselyyn. Suurin osa mittareista ja osioista on ideoitu itse, koska vastaavanlaisia kyselyitä ei ole aiemmin suoritettu. Ennen kysymysten laatimista perehdyin teoriataustaan, johon kaikki kyselyn osiot perustuvat tavoitteina mitata mahdollisimman hyvin henkilön motiiveja.¹³¹

Taustatietojen kysymyksissä hyödynnettiin varusmiehille palveluksen aikana pidettävää alkua ja loppukyselyä, joista otin koulutusta, kotipaikkaa ja perhetaustaa koskevat kysymykset. Lisäsin myös kysymyksen isovanhempien määrästä vastaajan lapsuudessa, koska mielestäni heidän osallisuutensa lapsen ja nuoren ihmisen kasvamisessa voivat vaikuttaa ajatteluun ja arvojen muodostumiseen. Menestys- ja oppimisorientaatiota mittaavat kysymykset otettiin tavoiteorientaatioteoriasta ja sitä mittaavista kysymyksistä¹³². Koin, että tavoiteorientaation muut osa-alueet eivät sopineet tutkimusasetelmaan ja muihin muodostuneisiin kategorioihin, joten jätin ne kyselyn laatimisen aikana pois. Maanpuolustustahtoa mittaaviin väittämiin otettiin mallia MTS:n vuosittaisessa kyselytutkimuksessa ja varusmiesten alkua ja loppukyselyssä käytettyjä kysymyksiä, jotka ovat olleet sellaisenaan käytössä jo vuosikymmenien ajan¹³³. Niitä muokattiin hieman vastaamaan paremmin tutkimuksen intressin kohteita.

Loput skaalat muodostettiin ideoimalla syitä suorittaa varusmiespalvelus. Jokainen kategoria pyrittiin nimeämään niin, että se kuvaisi mahdollisimman hyvin henkilön syytä suorittaa varusmiespalvelus. Ideoimisessa hyödynnettiin omia kokemuksiani, mielipiteitäni varusmiespalveluksen mahdollisista hyödyistä, tutkimuksen ohjaajan palautteita sekä keskusteluja työ-

¹³⁰ Tomperi 2017.

¹³¹ Vehkalahti 2008, 12.

¹³² Niemivirta 2002, 270.

¹³³ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2018, 27.

ja opiskelukavereideni kanssa. Lisäksi testikyselystä saadun palautteen perusteella lisättiin yksi skaala kyselyyn.

Skaalojen muodostamisen jälkeen ne yhdistettiin perusmotiiveihin ja arvoihin niiden vastavuuden mukaisesti. Kaikki tutkimuksen teoriaperustan arvot ja motiivit eivät sopineet summamuuttujiin, joten valitsin niistä sopivimmat. Pois jätettiin sellaiset motiivit ja arvot, jotka eivät selvästi liittyneet mihinkään ideoituihin summamuuttujiin.

Valmiiseen kyselyyn muodostui yhteensä yksitoista skaalaa.

Kyselyssä mitattiin kahta tavoiteorientaatiota¹³⁴: 1) oppimisorientaatio, joka kuvaa yksilön tavoitteita ja halua oppia uusia asioita ja kehittää itseään (3 väittämää, esim. ”*Minulle tärkeä tavoite on oppia uusia asioita.*”). 2) Menestysorientaatio, joka tarkoittaa yksilön tavoitteita saavuttaa hyviä tuloksia ja menestyä tekemissään asioissa (2 väittämää, esim. ”*Minulle tärkeä tavoite menestyä koulutuksessani hyvin.*”).

Tuntemusta palveluksen hyödyllisyydestä itselle tulevaisuudessa mitattiin kolmella väittämällä (esim. ”*Uskon oppivani varusmiespalveluksessa taitoja, jotka hyödyttävät minua myös sen jälkeen.*”). Väittämien tarkoituksena oli mitata sitä, kuinka paljon henkilö kokee esimerkiksi itsesään palveluksen suorittamisen, siellä opittujen taitojen tai hankittujen ihmissuhteiden hyödyttävän häntä tulevaisuudessa. Hyödyllisyshakuisuus liittyy haluun kehittää itseään ja sitä kautta *valta* ja *riippumattomuus*, sekä mahdollisesti *sosiaaliset kontaktit* -perusmotiiveihin. Myös heikko intensiteetti *kunnia* -perusmotiivissa liittyy hyötynäkökulmaan ja oman edun tavoitteluun¹³⁵.

Fyysisen hyvinvoinnin skaalalla oli tarkoitus mitata, kuinka paljon henkilö arvostaa omaa fyysistä hyvinvointiaan ja sen kehittämistä varusmiespalveluksen avulla (2 väittämää, esim. ”*Haluan kehittää fyysistä kuntoani varusmiespalveluksen avulla.*”). Väittämät liittyvät *ruumiillisen aktiivisuus* -perusmotiiviin¹³⁶.

¹³⁴ Niemivirta 2002, 270; Renninger & Hidi 2019, 572.

¹³⁵ Mayor & Risku 2015, 151.

¹³⁶ Mayor & Risku 2015, 153.

Kyselyssä yhdellä skaalalla mitattiin koettua maanpuolustustahtoa (3 väittämää, esim. ”*Jos Suomeen hyökätään, olen itse valmis osallistumaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.*”). Väittämillä oli tarkoitus mitata sitä, kuinka tärkeänä henkilö pitää aseellista maanpuolustusta ja Puolustusvoimien olemassaoloa. Skaalan kysymyksissä on hyödynnetty MTS:n kyselytutkimuksen sekä Puolustusvoimien alku- ja loppukyselyn väittämiä liittyen maanpuolustustahtoon¹³⁷. Maanpuolustustahdon voidaan nähdä liittyvän *kunnia* -perusmotiiviin ja *turvallisuus* -arvoon.

Vastaajilta mitattiin, kuinka paljon he kokevat olevansa suorittamassa palvelusta ainoastaan lakivelvoitteen takia (2 väittämää, esim. ”*Lakisääteinen asevelvollisuus on pääsyyni suorittaa varusmiespalvelus.*”). Skaala perustuu siihen, että laki velvoittaa miespuolisia Suomen kansalaisia suorittamaan varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen. Näin ollen haluttiin tunnistaa vastaajien asennoitumisesta se, kuinka paljon he kokevat olevansa palveluksessa vain koska laki heitä siihen velvoittaa. Lakivelvoite voi liittyä samoihin asioihin kuin maanpuolustustahdo (*kunnia* -perusmotiiviin ja *turvallisuus* -arvoon), mutta ei välttämättä niin vahvasti. Sen voidaan myös ajatella liittyvän ainoastaan haluun noudattaa Suomen lakia, eli tottelevaisuuteen, joka on osa *yhdenmukaisuus* -arvoa.¹³⁸

Henkilön halua vaalia perinnettä varusmiespalveluksen suorittamisesta, koska sen koetaan olevan nuoren miehen yhteiskunnallinen perinne, mitattiin yhdellä skaalalla (2 väittämää, esim. ”*Nuoren miehen varusmiespalveluksen suorittaminen on tärkeä yhteiskunnallinen perinne.*”). Tämä perustuu *perinteet* -arvoon ja *kunnia* -perusmotiiviin, koska se on osa henkilön moraalialueen ja perinteen kokemusta¹³⁹.

Yhdellä skaalalla mitattiin sosiaalisten odotusten ja sosiaalisen paineen vaikutusta haluun suorittaa varusmiespalvelus (2 väittämää, esim. ”*Haluan täyttää läheisteni odotukset minun varusmiespalvelukseni suorittamista kohtaan.*”). Skaalalla haluttiin mitata, kuinka paljon esimerkiksi omien vanhempien odotukset palveluksen suorittamisesta tai ikätovereiden palvelukseen astuminen ovat motiivina suorittaa palvelus. Sosiaalisten odotusten skaala perustuu *hyväksyntä* ja *status* -perusmotiiveihin¹⁴⁰.

¹³⁷ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2018, 27.

¹³⁸ Helkama ym. 2015, 344.

¹³⁹ Mayor & Risku 2015, 151.

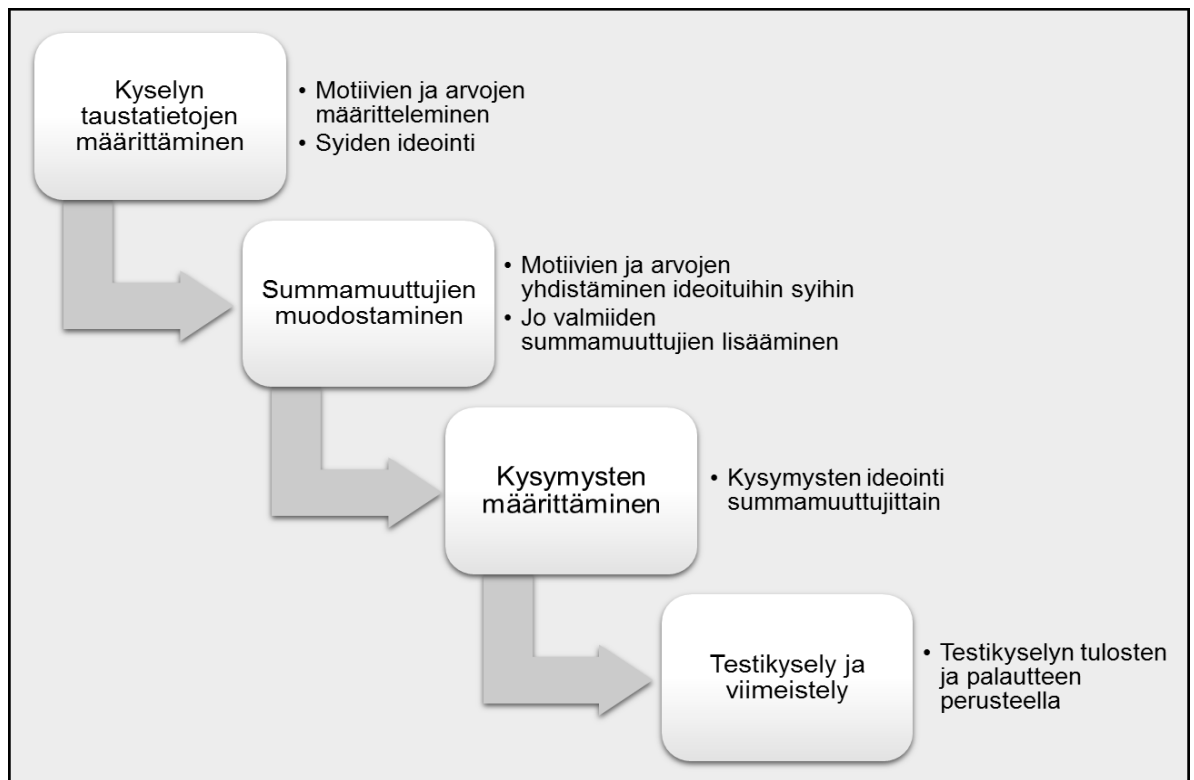
¹⁴⁰ Mayor & Risku, 150–152.

Kyselyssä mitattiin aiempien sukupolvien seuraamista motiivina suorittaa palvelus (2 väittämää, esim. ”*Haluan suorittaa varusmiespalveluksen, koska minua aiemmatkin sukupolvet ovat sen suorittaneet.*”). Se sisälsi väittämät, joilla mitattiin halua suorittaa palvelus, koska koetaan sotaveteraanien uhrauksen velvoittavan itseä sekä koska aiemmatkin sukupolvet ovat varusmiespalveluksen suorittaneet. Tämä skaala perustuu *perinteet* ja *yhdenmukaisuus* -arvoihin sekä *kunnia* -perusmotiiviin.

Henkilöille esitettiin väittämiä heidän kiinnostuksestaan ja halukkuudestaan hakeutua sotilasuralle (2 väittämää, esim. ”*Suoritan varusmiespalveluksen, koska haluan hakeutua sotilasuralle.*”). Tarkoituksena oli mitata sitä, kuinka paljon henkilö on harkinnut sotilasuraa ja on halukas sille hakeutumaan palveluksen jälkeen. Halu hakeutua sotilasuralle on itsessään selvä motiivi suorittaa palvelus, koska se on yksi vaatimus sotilasammattillisiin työtehtäviin. Taustalla tässä skaalassa ovat henkilökohtainen uratavoite, mahdollisesti *riippumattomuus* ja *status* -perusmotiivit sekä *turvallisuus* -arvo.

Myös maailman turvallisuustilanteen vaikutusta palveluksen suorittamiseen suhtautumiseen mitattiin (2 väittämää, esim. ”*Viimeaikaiset maailman turvallisuustilanteen muutokset ovat myötävaikuttaneet haluuni suorittaa varusmiespalvelus.*”). Skaalassa taustalla ovat *turvallisuus*, *hyväntahtoisuus* ja *universalismi* -arvot sekä mahdollisesti *rauhallisuus/mielenrauha* ja *idealismi* -perusmotiivit.

Kuviossa 4 on esitetty kyselylomakkeen laatimisen vaiheet prosessikaaviona. Kyselyn taustatietojen määrittämisessä on määritetty tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat, teoriatausta motiiveista ja arvoista, päätetty millaisia asioita kyselyllä halutaan mitata sekä kyselyn toteuttaminen mielipidekyselynä. Seuraavassa vaiheessa teoriatausta ja halutut mitattavat asiat – ideoidut syyt, miksi varusmiespalvelus halutaan suorittaa – yhdistettiin toisiinsa ja muodostettiin skaalat ideoiduista syistä sekä jo valmiista kyselyistä hyödynnetyistä osioista. Tämän jälkeen jokaiselle skaalalle määritettiin jokaiselle 2–3 kysymystä, joilla niitä mitattiin. Jo valmiissa skaaloissa käytettiin valmiita kysymyksiä ja itse ideoiduissa skaaloissa muodostettiin itse kysymykset. Lopuksi järjestettiin testikysely, josta kerättiin palaute ja muokattiin kysely saadun palautteen perusteella lopulliseen muotoonsa.

Kuvio 4. Kyselyn muodostamisen prosessi.

Tämä esitetty prosessi mukailee pääosiltaan Tähtisen ja Isoahon (2001) esittämää kyselylomakkeen laatimisessa huomioon otettavia asioita ja vaihteita; lomakkeen suunnitteluvaihe, lomakkeen laatiminen ja lomakkeen esitestaus¹⁴¹.

4.6 Tilastolliset analyysit

Aineisto analysoitiin SPSS 25 (*Statistical Package for the Social Sciences*) sovelluksella. Aluksi kerätyt aineistot yhdistettiin kahdeksi eri kokonaisuudeksi muodostaen datat alku- ja loppukyselyille. Alkukyselyn aineistolle ei tarvinnut tehdä muutoksia, koska se kerättiin yhdessä tilaisuudessa. Loppukyselyn aineisto kerättiin kahdella eri kyselyllä, joten ne yhdistettiin yhdeksi aineistoksi manuaalisesti. Lopuksi aineistot yhdistettiin yhdeksi dataksi sisältäen kaikki kyselyyn osallistuneiden henkilöiden vastaukset.

Ensimmäisenä molemmille aineistoille tehtiin eksploratiivinen faktorianalyysi kahdessa osassa kyselyyn laadittujen muuttujien laadun mukaisesti. Osiot jaettiin *itsensä kehittämiseen* ja

¹⁴¹ Tähtinen & Isoaho 2001, 20–25.

puolustusvoimiin ja yhteiskunnallisiin motiiveihin ja arvoihin liittyviksi ryhmiksi. Faktorianaalyyssillä suuri määrä muuttujia saadaan yhdistettyä faktoreiksi, joiden perusteella määritellään summamuuttujat ja kyetään mittaamaan tuloksia eli tässä tapauksessa motiiveja¹⁴².

Aineiston jakaumaa tarkasteltiin alustavasti Kolmogorov-Smirnov -testillä, jonka mukaan mikään muodostetuista summamuuttujista ei ollut normaalijakautunut ($p < .05$). Testi vertaa jakauman muotoa teoreettiseen normaalijakaumaan ja sillä on taipumus hylätä normaali-jakaumaoletus liian herkästi suurella aineistolla¹⁴³. Jakaumaa tarkasteltiin myös visuaalisesti sekä vinous- ja huipukkuuskertoimien avulla, joiden perusteella ainoastaan yksi summamuuttuja (*maanpuolustustahto*) ei ollut normaalijakautunut. *Halu sotilasuralle* -summamuuttuja oli vino vasemmalle eli pieniin arvoihin, mutta sitä selittää kysymysten laatu ja varusmiespalveluksen pakollisuus. Summamuuttuja kuvastaa henkilön halua hakeutua sotilasuralle, mutta koska varusmiehet ovat asevelvollisuuslain velvoittamina suorittamassa palvelusta ja sotilasura on kohtuullisen harvinainen valinta, on vastausjakauma ymmärrettävä. Analyyseissä päädyttiin Kolmogorov-Smirnov -testin tuloksista huolimatta käsittelemään summamuuttujia normaalijakautuneena pois lukien *maanpuolustustahto* -summamuuttujaa, jota käsiteltiin ei-normaalisti jakautuneena.

Motiivien muutosta palveluksen aikana tarkasteltiin t-testillä. Tällä testataan kahden toisistaan riippumattoman muuttujan keskiarvojen eroja, ja sitä, onko eroilla tilastollista merkitsevyyttä. Koska toisistaan riippumattomien otosten t-testin oletuksena on, että muuttujat ovat normaalijakautuneita, tehtiin yhdelle ei-normaalijakautuneelle summamuuttujalle epäparametrinen Mann-Whitney U-testi¹⁴⁴.

Viimeisenä analyysinä tehtiin alkukyselyn aineistolle askeltava klusterianalyysi (*Two-Step Cluster Analysis*), jolla pyrittiin muodostamaan profiileja motiivien suhteellisten voimakkuuksien perusteella. Klusterianalyysiä (*Cluster Analysis, CA*) eli ryhmittelyanalyysiä käytetään tilanteissa, joissa halutaan ryhmitellä havaintoja joukkoihin ilman etukäteen määriteltyjä luokitteluperusteita. Analyysi perustuu mahdollisimman samankaltaisten havaintojen ryhmittelyyn samoihin ryhmiin.¹⁴⁵ Lopulliseen ratkaisuun muodostettavien ryhmien määrä valittiin

¹⁴² Metsämuuronen 2006, 598.

¹⁴³ Metsämuuronen 2006, 577.

¹⁴⁴ Häyhä ym. 2015, 59; Heikkilä 2010, 233–234

¹⁴⁵ Metsämuuronen 2006, 803–804.

pienimmän Schwarz's Bayesian Criterion (BIC) -arvon saaneen klusterimäärän perusteella. Klusterianalyysi tehtiin muodostettujen summamuuttujien keskiarvoilla, mutta ennen diagrammin piirtämistä keskiarvot standardoitiin. Tällä oli tarkoitus saada diagrammista selkeämpi, koska standardoidut arvot kuvaavat niiden suhteellisuutta koko aineiston keskiarvoon.

4.6.1 Faktoriantalyysit

Faktoriantalyyseissa käytettiin ”maximum likelihood” -menetelmää ja suorakulmaista ”varimax” -rotaatiota. Jokaisen analyysin Kaiserin testi (*Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy*, $KMO > .86$) ja Bartlettin sfäärisyystestit ($p < .001$) osoittivat, että aineistot soveltuivat faktoriantalyysiin¹⁴⁶. Aineistoa analysoitiin myös vinokulmaisella ”promax” -rotaatiolla, mutta sen tulokset eivät olleet merkittävästi selkeämpiä tai parempia kuin ”varimax” -rotaation. Faktoroinnissa käytettiin ”varimax” -rotaatiota, koska se ei salli faktoreiden korreloivan keskenään ja sen tulokset ovat helpommin tulkittavissa, kuin vinokulmaisen rotaation, joka sallii faktoreiden välisen korreloinnin¹⁴⁷.

Yksittäisten muuttujien kommunaliteetin alarajana pidettiin arvoa .40 ja faktorilatauksen alarajana arvoa .50. Kommunaliteetti ilmaisee sitä, miten hyvin valittu faktoriratkaisu ja sen muutokset selittävät muuttujan vaihtelua¹⁴⁸. Malli kuvaa sitä paremmin muuttujan vaihtelua, mitä lähempänä tämä tunnusluku on ykköstä. Faktorilataus kuvaa yksittäisen muuttujan samansuuntaisuuden voimakkuutta. Mitä suurempi lataus, sitä paremmin faktorin muutos selittää muuttujan vaihtelua¹⁴⁹. Näiden raja-arvojen perusteella jätettiin pois yhteensä kuusi muuttujaa, joten lopullisessa ratkaisussa oli mukana 19 muuttujaa.

Faktoriantalyysien lisäksi jokaisesta muodostetusta summamuuttujasta mitattiin niiden osioiden konsistenssia eli yhtenäisyyttä kuvaava Cronbachin alfa -arvo (α). Mitä lähempänä ykköstä tämä arvo on, sitä paremmin osiot mittaavat samaa asiaa ja sitä yhtenäisempi mittari on. Karkeina raja-arvoina voidaan pitää hyväksyttävälle arvolle $\alpha \leq .60$, hyvälle $\alpha \leq .60$ ja erin-

¹⁴⁶ Metsämuuronen 2006, 607; Häyhä ym. 2015, 95.

¹⁴⁷ Tähtinen & Isoaho 2001, 129–130.

¹⁴⁸ Häyhä ym. 2015, 87.

¹⁴⁹ Häyhä ym. 2015, 88.

omaiselle $\alpha \leq .90$.¹⁵⁰ Summamuuttujien Cronbachin alfa -arvot on esitetty samoissa taulukoissa kuin faktorianalyysien tulokset.

Analyysit tehtiin molemmille aineistoille kahdessa osassa skaalojen laadun mukaisesti. Jako tehtiin itsensä kehittämiseen ja arvoihin sekä yleisiin ja yhteiskunnallisiin motiiveihin perustuvalla tarkastelulla. Ensimmäiseen osaan kuuluivat osiot *oppimisorientaatio*, *menestysorientaatio*, *hyötyarvo tulevaisuudelle* ja *fyysinen hyvinvointi* sekä toiseen osaan *maanpuolustustahto*, *lakivelvoite*, *perinteet ja jatkuvuus*, *sosiaaliset odotukset*, *aiempien sukupolvien seuraaminen*, *halu sotilasuralle* ja *maailman turvallisuustilanne*.

Ensimmäisten faktorianalyysien perusteella kaksi osiota jätettiin pois, koska niiden latautumisen ($< .5$) ja kommunaliteetit ($< .4$) olivat määritettyjen raja-arvojen perusteella liian alhaiset. Jäljelle jääneet osiot latautuivat kahdelle eri faktorille, jotka muodostettiin summamuuttujiksi. Ensimmäiselle faktorille latautuivat alkuperäisen oletuksen perusteella varusmiespalveluksen hyödyllisyyttä mittaavat osiot sekä yksi oppimisorientaatiota mittaava osio ja se nimettiin *koetuksi hyödyllisyydeksi*. Toiselle faktorille latautuivat menestysorientaatiota ja oppimisorientaatiota mittaavat osiot ja se nimettiin *oppimis- ja suoriutumisorientaatioksi*.

Toisen faktorianalyysin perusteella jätettiin pois kaksi osiota heikon kommunaliteetin ja yksi osio heikon faktorilatauksen takia. Lisäksi yksi osioista latautui vahvasti kahdelle eri faktorille, joten se päätettiin jättää pois. Lopulliseen ratkaisuun päädyttiin pakottamalla analyysi neljän faktorin ratkaisuun. Ensimmäiselle faktorille latautuivat maanpuolustustahtoa mittaavat osiot sekä yksi maailman turvallisuustilanteen vaikutusta mittaava osio, joten se nimettiin *maanpuolustustahdoksi*. Muut osiot latautuivat alkuperäisen oletuksen mukaisesti omille faktoreilleen mitattavien asioidensa perusteella ja ne nimettiin *aiempien sukupolvien velvoittavuudeksi*, *haluksi sotilasuralle* ja *lakivelvoitteeksi*.

Kahden ensimmäisen vaiheen jälkeen jäljelle jääneille osioille tehtiin faktorianalyysi, jossa faktorien määrä oli pakotettu kuuteen. Tämän analyysin Kaiserin testin tulos oli .92 ja Bartlettin sfäärisyystestin $p < .001$. Osioiden faktorilataukset pysyivät samanlaisina kuin kahdessa osassa tehtyjen analyysien osioiden lataukset. Lopullinen kuuden faktorin ratkaisu on esitetty taulukossa 1.

¹⁵⁰ Häyhä ym. 2015, 30.

Taulukko 1. Alkukyselyn faktorianalyysin tulokset kuudella faktorilla

Faktori <i>Muuttuja</i>	α	Faktori- lataus	Kommu- naliteetti
Maanpuolustustahto	.89		
<i>V12 Mielestäni on oikein, että suomen kansalaiset ovat velvollisia ase- puolustamaan maataan.</i>		.84	.82
<i>V13 Suomella pitää olla suorituskykyiset puolustusvoimat.</i>		.68	.62
<i>V11 Jos Suomeen hyökätään, olen itse valmis osallistumaan sotilaalli- seen maanpuolustukseen.</i>		.64	.62
<i>V17 Yleinen asevelvollisuus on Suomessa "arvo sinänsä", joka pitää säilyttää tulevaisuudessa.</i>		.62	.68
<i>V25 Suorittamalla varusmiespalveluksen osallistun omalta osaltani kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen.</i>		.55	.57
Koettu hyödyllisyys	.94		
<i>V6 Uskon, että varusmiespalveluksen suorittamisesta on minulle hyö- tyä.</i>		.78	.90
<i>V8 Varusmiespalveluksen suorittaminen hyödyttää minua vielä tulevai- suudessa.</i>		.77	.87
<i>V7 Uskon oppivani varusmiespalveluksessa taitoja, jotka hyödyttävät minua myös sen jälkeen.</i>		.76	.83
<i>V5 Varusmiespalvelus on hyvä tilaisuus oppia uusia asioita ja taitoja</i>		.55	.66
Oppiminen ja suoriutuminen	.80		
<i>V4 Minulle on tärkeä tavoite koulutuksessani hankkia uutta tietoa.</i>		.81	.70
<i>V3 Opiskelen mielelläni oppiakseni uusia asioita</i>		.74	.59
<i>V1 Minulle tärkeä tavoite on menestyä koulutuksessani hyvin.</i>		.55	.46
<i>V2 Minulle on tärkeää, että saan hyviä arvosanoja/palautetta.</i>		.53	.39
Halu sotilasuralle	.89		
<i>V23 Suoritan varusmiespalveluksen, koska haluan hakeutua sotilas- uralle.</i>		.95	.99
<i>V22 Olen harkinnut sotilasuraa ennen varusmiespalvelustani.</i>		.74	.70
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	.84		
<i>V21 Haluan suorittaa varusmiespalveluksen, koska minua aiemmatkin sukupolvet ovat sen suorittaneet.</i>		.80	.85
<i>V20 Sotaveteraanien tekemä työ velvoittaa minua suorittamaan varus- miespalveluksen.</i>		.67	.67
Lakivelvoite	.72		
<i>V15 En olisi tullut varusmiespalvelukseen, jos se olisi ollut vapaaehtois- ta.</i>		.61	.73
<i>V14 Lakisääteinen asevelvollisuus on päässyyni suorittaa varusmiespal- velus</i>		.60	.53

KMO = .92, Bartlettin sfäärisyystesti sig < .001

Faktorianalyysissä pidetään yleisesti ”nyrkkisääntönä”, että muodostetun faktorin ominaisarvo olisi hyvä olla vähintään 1,0. Tämä ei kuitenkaan ole tarkka raja, jos faktorit ovat helposti tulkittavissa ja faktorilataukset ovat hyvät¹⁵¹. Ominaisarvo on tunnusluku, jolla kuvataan sitä, kuinka paljon yksittäinen faktori selittää aineiston vaihtelusta ja selitysaste prosenttiluku, joka kertoo miten suuren osuuden yksittäinen faktori selittää koko aineiston vaihtelusta¹⁵². Lopullisessa ratkaisussa kahden summamuuttujan, *aiempien sukupolvien velvoittavuus* (.80, selitysaste 8,7 %) ja *lakivelvoite* (.68, selitysaste 5,72 %), ominaisarvot jäivät alle tämän rajan, mutta ne päätettiin pitää niiden selkeyden takia. Kaikkien faktorien kokonaisselitysaste oli 69,37 %. Ominaisarvot ja selitysasteet rotaation jälkeen on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Muodostettujen faktorien ominaisarvot ja selitysasteet.

Faktori	Ominaisarvo	Rotatoitu selitysaste %
Maanpuolustustahto	8.92	17.01
Koettu hyödyllisyys	1.86	14.98
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	1.63	12.88
Halu sotilasuralle	.99	10.09
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	.82	8.70
Lakivelvoite	.68	5.72

Loppukyselyn aineistolle tehtiin faktorianalyysi kahdessa osiossa samoilla menetelmillä ja perusteilla, kuin alkukyselyn datalle. Analyysiin otettiin mukaan vain samat muuttujat, kuin alkukyselyn lopullisessa kuuden faktorin ratkaisussa.

Muuttuja V17 latautui vahvemmin kahdelle faktorille kuin alkukyselyssä, mutta se päätettiin pitää samassa muuttujassa aineistojen summamuuttujien eheyden säilyttämiseksi. *Lakivelvoite*-summamuuttujan osiot V14 ja V15 latautuivat huonosti ja ne jätettiin lopullisen ratkaisun faktorianalyysistä pois. Ne kuitenkin muodostettiin omaksi summamuuttujakseen, koska ne ovat muihin väittämiin verrattuna erikoislaatuisia. Tämän summamuuttujan Cronbachin alfa

¹⁵¹ Metsämuuronen 2006, 587.

¹⁵² Häyhä ym. 2015, 88.

oli .62, joka ylittää raja-arvon ($\alpha < .60$), jotta sen konsistenssia voi pitää hyväksyttävänä¹⁵³. Muuttuja V25 latautui neljälle eri faktorille, eikä yhdellekään niistä yli .50, joten se jätettiin pois summamuuttujia muodostaessa.

Loppukyselyn aineiston lopulliseen viiden faktorin ratkaisuun jäi 16 muuttujaa ja niiden faktorointi on esitetty taulukossa 3.

¹⁵³ Häyhä ym. 2015, 30; Metsämuuronen 2006, 450–451.

Taulukko 3. Loppukyselyn faktorianalyysin tulokset viidellä faktorilla

Faktori <i>Muuttuja</i>	α	Faktorila- taus	Kommu- naliteetti
Koettu hyödyllisyys	.93		
<i>V8 Varusmiespalveluksen suorittaminen hyödyttää minua vielä tulevaisuudessa.</i>		.83	.81
<i>V6 Uskon, että varusmiespalveluksen suorittamisesta on minulle hyötyä.</i>		.82	.85
<i>V7 Uskon oppivani varusmiespalveluksessa taitoja, jotka hyödyttävät minua myös sen jälkeen.</i>		.82	.83
<i>V5 Varusmiespalvelus on hyvä tilaisuus oppia uusia asioita ja taitoja</i>		.68	.65
Maanpuolustustahto	.89		
<i>V12 Mielestäni on oikein, että Suomen kansalaiset ovat velvollisia asein puolustamaan maataan.</i>		.84	.89
<i>V11 Jos Suomeen hyökätään, olen itse valmis osallistumaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.</i>		.68	.63
<i>V13 Suomella pitää olla suorituskykyiset puolustusvoimat.</i>		.67	.67
<i>V17 Yleinen asevelvollisuus on Suomessa ”arvo sinänsä”, joka pitää säilyttää tulevaisuudessa.</i>		.52	.69
Oppiminen ja suoriutuminen	.84		
<i>V4 Minulle on tärkeä tavoite koulutuksessani hankkia uutta tietoa.</i>		.79	.74
<i>V3 Opiskelen mielelläni oppiakseni uusia asioita</i>		.77	.63
<i>V1 Minulle tärkeä tavoite on menestyä koulutuksessani hyvin.</i>		.57	.60
<i>V2 Minulle on tärkeää, että saan hyviä arvosanoja/palautetta.</i>		.51	.44
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	.82		
<i>V21 Haluan suorittaa varusmiespalveluksen, koska minua aiemminkin sukupolvet ovat sen suorittaneet.</i>		.90	.98
<i>V20 Sotaveteraanien tekemä työ velvoittaa minua suorittamaan varusmiespalveluksen.</i>		.57	.52
Halu sotilasuralle	.87		
<i>V23 Suoritan varusmiespalveluksen, koska haluan hakeutua sotilasuralle.</i>		.98	.99
<i>V22 Olen harkinnut sotilasuraa ennen varusmiespalvelustani.</i>		.77	.65

KMO = .90, Bartlettin sfäärisyystesti sig < .001

Loppukyselyn faktoreista yksi jäi ominaisarvoltaan alle ykkösen. Kaikkien faktoreiden kumulatiivinen selitysaste oli 72,28 %. Ominaisarvot ja selitysasteet esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Muodostettujen faktorien ominaisarvot ja selityssasteet.

Faktori	Ominaisarvo	Rotatoitu selityssaste %
Koettu hyödyllisyys	7.69	20.55
Maanpuolustustahto	1.58	15.49
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	1.52	14.15
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	1.24	11.27
Halu sotilasuralle	.77	10.82

Kaikista faktoreista pienimmät faktorilataukset ja osioiden Cronbachin alfa -arvon saivat *laki-velvoite* -summamuuttujan osiot, jotka loppukyselyssä jätettiin pois itse analyysistä ja muodostettiin omaksi summamuuttujakseen osioiden erityislaatuisuuden perusteella. Yhtensä syynä tähän voi olla kysymysten asettelu. Osioiden väittämät on voitu ymmärtää väärin, mikä heikentää osioiden latautumista ja niiden luotettavuutta.

Faktorianalyysin perusteella muodostettiin kuusi summamuuttujaa, jotka kuvaavat varusmiesten motiiveja suorittaa varusmiespalvelus. Nämä summamuuttujat, niiden keskiarvot, mediaanit ja keskihajonnat on esitetty taulukossa 5. Jokaisesta summamuuttujasta on esitetty myös mediaani jakaumien vinouden takia. Seuraavaksi on esitetty muodostetut summamuuttujat ja niiden kuvaukset.

Koettu hyödyllisyys kuvaa sitä, kuinka hyödylliseksi varusmiespalveluksen suorittaminen tunnetaan itsensä kannalta. Tämä hyödyllisyys voi tarkoittaa osioon kuuluvien kysymysten perusteella sitä, että palveluksessa uskotaan opittavan hyödyllisiä taitoja, palvelus koetaan hyvänä paikkana oppia uusia tietoja ja taitoja sekä itse palveluksen suorittamisen koetaan hyödyttävän tulevaa elämää.

Oppimis- ja suoriutumisorientaatio kuvastaa henkilön yleistä halua oppia uusia asioita ja suoriutua hyvin tekemisissään. Tämän summamuuttujan osioissa korostuivat uusien asioiden oppiminen, kun taas hyvien arvosanojen tai palautteen saaminen ja tehtävissään hyvin suoriutuminen olivat hieman pienemmässä roolissa.

Maanpuolustustahto kuvaa henkilön maanpuolustustahtoa ja tuntemusta varusmiespalveluksen tärkeydestä. Mitä korkeamman keskiarvon henkilö on saanut tällä summamuuttujalla, sitä

enemmän palvelus koettiin tärkeäksi asiaksi. Tähän liittyi myös tuntemus siitä, että suorittamalla varusmiespalvelus osallistutaan omien kykyjen mukaan yleiseen maanpuolustukseen ja se, pidetäänkö varusmiespalvelusta säilyttämisen arvoisena myös tulevaisuudessa.

Aiempien sukupolvien velvoittavuus kuvaa sitä, kuinka paljon palveluksen suorittamista motivoi se, että miespuoliset henkilöt ovat sen aiemminkin suorittaneet. Tällä summamuuttujalla pääpaino oli siinä, miten velvoittavaksi aiempien sukupolvien varusmiespalveluksen suorittaminen koettiin ja heikompana osiona tuntemus sotaveteraanien työn velvoittavuudesta varusmiespalveluksen suorittamiseksi.

Halu sotilasuralle kertoo siitä, onko henkilö harkinnut sotilasuraa ennen varusmiespalvelusta ja halutaanko varusmiespalvelus suorittaa sen takia, että se on edellytyksenä hakeutumiselle sotilasuralle.

Lakivelvoite kuvaa sitä, kuinka paljon henkilö on suorittamassa varusmiespalvelusta ainoastaan lakivelvoitteen takia.

Taulukko 5. Motiivit suorittaa varusmiespalvelus

Summamuuttuja	Keskiarvo	Mediaani	Keskihajonta
Koettu hyödyllisyys	4.56	5.00	1.29
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	4.87	5.00	.83
Maanpuolustustahto	4.95	5.25	1.07
Halu sotilasuralle	2.03	1.50	1.34
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	4.36	4.50	1.40
Lakivelvoite	4.25	4.50	1.42

Asteikko 1-6

Muodostettujen summamuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat. Arvojen laskemisessa on käytetty alku- ja loppukyselyn yhdistettyä aineistoa, jonka N=897.

Pelkästään keskiarvoja ja mediaaneja tarkastelemalla vahvimmat ja merkityksellisimmät motiivit olivat *maanpuolustustahto*, *oppimis- ja suoriutumisorientaatio* ja *koettu hyödyllisyys*.

Heikoimmat motiivit palveluksen suorittamiselle olivat *aiempien sukupolvien velvoittavuus, lakivelvoite ja halu sotilasuralle*.

Mediaanien ja keskiarvojen eroon voi vaikuttaa joukon heterogeenisyys. Vaikka normaalijakaumaa tarkastellessa vain yksi summamuuttuja (*maanpuolustustahto*) ei ollut normaalijakautunut, on kyseessä kuitenkin lakisääteistä velvollisuutta suorittamaan tullut joukko, pois lukien kyselyyn vastanneet vapaaehtoiseen palvelukseen hakeutuneet naiset. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelukseen ei valikoidu joukko, jolla on samalaiset arvot ja ajatukset, vaan hyvin laaja kirjo erilaisia ihmisiä.

Maanpuolustustahdon jakauman vinoutuminen korkeammille arvoille voi selittyä korkealla maanpuolustustahdolla. Vastaajista 40,9 % sai *maanpuolustustahto* -summamuuttujalla keskiarvon 5.50 tai korkeamman. Tätä voisi selittää se, että Puolustusvoimia pidetään tärkeänä organisaationa ja maanpuolustustahto kyselyyn vastanneilla henkilöillä on kokonaisuudessa korkealla tasolla. Vastaavasti *halu sotilasuralle* -summamuuttujan keskiarvoa pienempi mediaani selittyy sillä, että valtaosa vastaajista (46,1 %) sai keskiarvon 1. Tätä voi selittää se, että varusmiespalveluksen suorittaminen ei ole vapaaehtoista, eikä sen suorittaminen ole lähtökohteisesti kytköksissä henkilön haluun hakeutua sotilasuralle.

Keskihajontojen perusteella vastaajien keskiarvoissa oli selviä eroja. Hajontojen koot tarkoittavat sitä, että mitatussa asiassa oltiin vahvemmin eriävää kuin samaa mieltä. Huomioitavaa on, että kahden summamuuttujan, *koettu hyödyllisyys* ja *maanpuolustustahto*, keskihajonnat osoittavat hajonnan olevan suurempaa pieniä arvoja kohti. Tämä näkyy myös näiden summamuuttujien keskiarvojen ja mediaanien eroissa, joka on erityisesti ensimmäisen summamuuttujan kohdalla suuri (.44).

Summamuuttujien välisiä korrelaatioita tarkasteltiin parametrisellä testillä Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokertoimen (*Pearson's correlation*) avulla, joka kertoo muuttujien välisen lineaarisen yhteyden voimakkuuden¹⁵⁴. Analyysin perusteella summamuuttujien välillä oli tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita, joka on myös yksi vaatimus faktorianalyysille¹⁵⁵. Mitä lähempänä korrelaatiokerroin on arvoa -1 tai 1, sitä vahvempi muuttujien välinen lineaarinen yhteys on, ja jos arvo on nolla, ei lineaarista yhteyttä ole lainkaan. Heikon yhteyden raja-

¹⁵⁴ Häyhä ym. 2015, 71.

¹⁵⁵ Metsämuuronen 2006, 598.

arvona ihmistieteissä voidaan pitää arvoa $r = .3$, keskinäisen yhteyden raja-arvona $r = .5$ ja voimakkaan yhteyden raja-arvona $r = .7$.¹⁵⁶

Lakivelvoite-summamuuttuja korreloi kaikkien muiden summamuuttujien kanssa negatiivisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että mitä enemmän henkilö kokee olevansa palveluksessa vain lakivelvoitteen takia, sitä heikommat muut motiivit ovat. Esimerkiksi vahva *lakivelvoite* -motiivi tarkoittaa sitä, että varusmiespalvelusta ei koeta hyödyllisenä, vaan pakollisena ”suorituksena”. Vahvimmat korrelaatiot olivat *maanpuolustustahtolla koettuun hyödyllisyyteen* ja *aiempien sukupolvien velvoittavuuteen*. Jos siis henkilön maanpuolustustahto on korkea, kokee hän varusmiespalveluksen suorittamisen hyödylliseksi sekä aiempien sukupolvien varusmiespalveluksen suorittamisen häntä velvoittavana tekijänä. Summamuuttujien korrelaatiot on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Motiivien keskinäiset korrelaatiot.

Summamuuttuja	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Koettu hyödyllisyys	-					
2. Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	.56*	-				
3. Maanpuolustustahto	.69*	.50*	-			
4. Halu sotilasuralle	.42*	.29*	.35*	-		
5. Aiempien sukupolvien velvoittavuus	.54*	.36*	.69*	.25*	-	
6. Lakivelvoite	-.55*	-.38*	-.48*	-.57*	-.35*	-

* $p < .001$, Pearson's correlation

Korrelaatiot mitattu yhdistetystä alku- ja loppukyselyn aineistosta.

Faktorianalyysissä osio V17 ”Yleinen asevelvollisuus on Suomessa ”arvo sinänsä”, joka pitää säilyttää tulevaisuudessa.” latautui ristiin summamuuttujille *maanpuolustustahto* ja *aiempien sukupolvien velvoittavuus*, mutta kuitenkin niin, että vahvempi lataus oli *maanpuolustustahto* -summamuuttujalle. Koska osioiden määrät jokaisella summamuuttujalla ovat suhteellisen

¹⁵⁶ Häyhä ym. 2015, 79.

pienet, vaikuttaa tämä näiden summamuuttujien korrelaatioon positiivisesti. Osion latautumisen kahdelle faktorille oli voimakkaampi loppukyselyn kuin alkukyselyn aineistossa.

Mielenkiintoista oli se, että *maanpuolustustahto* ja *halu sotilasuralle* eivät korreloineet enempää. Osasyynä tähän saattaa olla se, että lähtökohtaisesti varusmiehet ovat suorittamassa lakivelvoitetta ja vain pieni osa heistä on oikeasti halukas sotilasuralle. Tämä vääristää korrelaatiota näiden kahden summamuuttujan välillä. Luvussa 5.3 käsiteltävän klusterianalyysin ja sen perusteella esitettyjen varusmiesten motiiviprofiilien perusteella voidaan kuitenkin todeta, että niillä varusmiehet, joilla on korkea halu sotilasuralle, on myös korkea maanpuolustustahto.

Summamuuttujien korrelaatioissa ei havaittu yllättäviä yhteyksiä. Ennakkoon muodostettujen oletusten mukaisesti *lakivelvoite* -motiivi korreloi muiden motiivien kanssa negatiivisesti sen laadun mukaisesti. Muut summamuuttujat kuvaavat sitä, kuinka positiivisena asiana palvelus nähdään siinä mitattujen asioiden näkökulmasta, joten on järkeenkäypää, että ne korreloivat keskenään. *Oppimis- ja suoriutumisorientaatio* -summamuuttuja eroaa hieman muista, koska niissä osioiden väittämät eivät varsinaisesti mittaa sitä, kuinka paljon itse varusmiespalveluksen aikana halutaan oppia, vaan enemmänkin yleistä halua oppia uusia asioita ja suoriutua hyvin. Korkea halu oppia uutta voidaan kuitenkin nähdä positiivisena asiana palvelusta suorittaessa, jossa lähtökohtaisesti kaikki opetettavat asiat ovat uutta ja ennestään tuntematonta.

Maanpuolustustahto -summamuuttujan vahvat korrelaatiot olivat odotettavissa. Henkilökoh-
taisen maanpuolustustahdon on yleisesti oletettu olevan perusta Suomen asevelvollisuuden ylläpitämiselle ja se on MTS:n vuosittaisten mittausten mukaan ollut suhteellisen korkealla. Samoissa mittauksissa myös varusmiespalvelusta on pidetty pääsääntöisesti tarpeellisena ja säilyttämisen arvoisena asiana.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2018, 11-13; Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2020, 14-17

5 TULOKSET

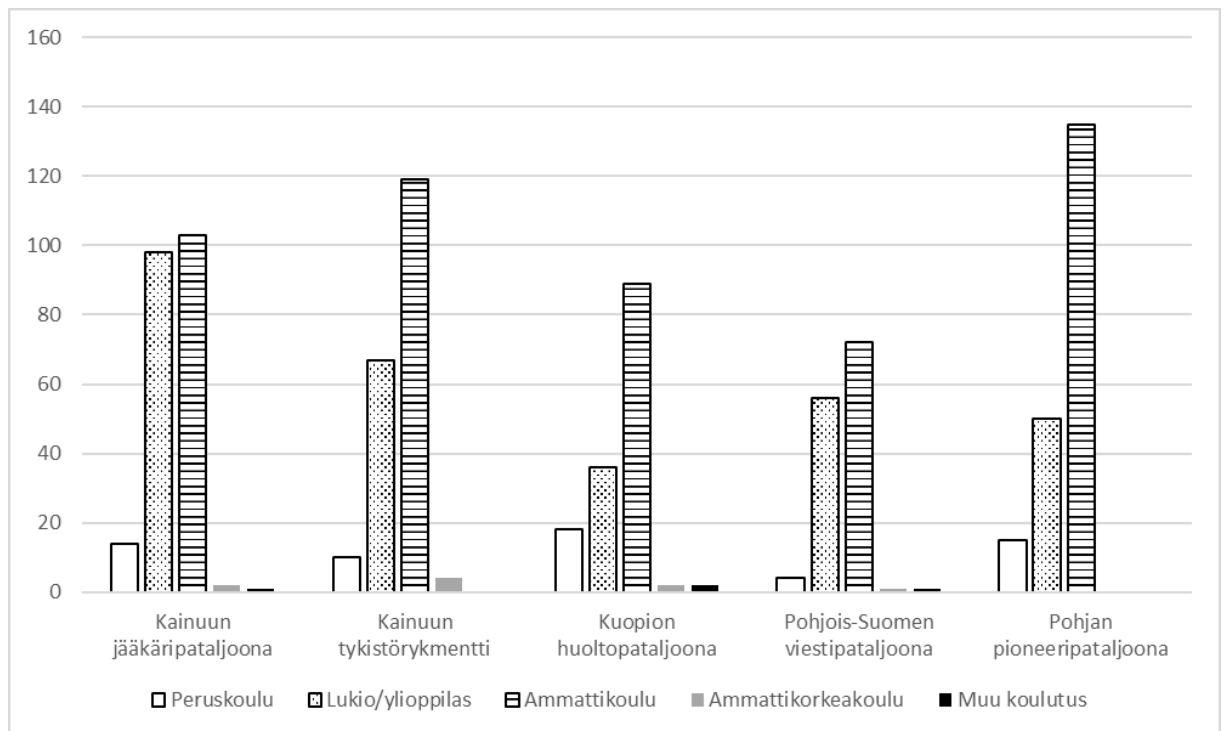
Tässä luvussa käsitellään otoksen kuvailu ja aineistolle tehtyjen analyysien tulokset motiivien muutoksista palveluksen aikana sekä motiivien intensiteettien perusteella muodostettujen ryhmien osalta. Faktorianalyysin tulokset ja motiivien summamuuttujien muodostaminen on esitetty aikaisemmin luvussa 4.6.1, joten niitä ei enää raportoida toiseen kertaan.

Luvun tarkoituksena on esittää tulokset ja kuinka ne saatiin. Tulosten pohdinta ja johtopäätökset on raportoitu luvussa 6.

5.1 Otoksen kuvailu

Alkukyselyyn vastasi 527 henkilöä, joista naisia oli 22. Vastaajien keski-ikä oli 19,3 vuotta ja heistä 90,7 % oli 19- tai 20-vuotiaita. Loppukyselyyn vastasi 372 henkilöä, joista naisia oli 17. Loppukyselyyn vastanneiden keski-ikä oli 19,8 vuotta.

Valtaosa vastaajista oli suorittanut ennen varusmiespalvelustaan ammattikoulun (57,6 %) tai lukion (34,1 %). Kuviossa 5 on esitetty vastaajien koulutustaustojen jakautumista joukkoyksiköittäin. Niiden suhteellisissa suuruuksissa oli selviä eroja. Ennen palvelukseen astumista asevelvolliset jaetaan joukkoyksiköihin esivalinnan perusteella. Varmuutta ei ole siitä, onko tällainen epätasainen suhteellinen jakautuminen tavoiteltua vai ainoastaan sattumaa.

Koko aineiston vastaukset (n=899). Pystyakselilla vastausten määrä.

Kuvio 5. Vastaajien koulutustaustat joukkoyksiköittäin.

Suurin osa vastaajista kertoi viettäneensä pääosan elämästään kaupungissa (64,5 %) ja loput maaseudulla taajamassa tai pienessä kylässä. Maakunnista eniten vastaajia oli Pohjois-Savosta (19 %), Keski-Suomesta (17,8 %), Etelä-Pohjanmaalta (17 %), Pohjois-Karjalasta (13,3 %) ja Pohjois-Pohjanmaalta (11,7 %). Jossain muualla kuin Suomessa pääosan elämästään ilmoitti viettäneen 10 henkilöä (1,1 %).

Suurin osa vastaajista arvioi lapsuuden perheensä vuositulot keskitasoisiksi tai sitä paremmiksi (87,9 %) sekä pääosin vastaajien perheeseen kuuluivat molemmat vanhemmat ja sisarusia (74,3 %).

5.2 Motiivien muutokset palveluksen aikana

Alku- ja loppukyselyyn muodostettujen summamuuttujien voimakkuuksien tilastollista eroavuutta ajankohtien välillä tutkittiin t-testillä ja Mann-Whitneyn U-testillä. T-testi tehtiin kahdella tavalla, kahden riippumattoman otoksen (*Independent-Samples t-test*) ja toistettujen testien (*Paired Samples t-test*) testeillä. Näiden lopputulemissa ei ollut eroja. T-testin tulokset on esitetty taulukossa 7. Lisäksi *Maanpuolustustahto*-summamuuttujalle tehtiin Mann-Whitneyn

U-testi, koska aiemmin todettiin, ettei se ollut täysin normaalijakautunut. Testien perusteella asevelvollisten varusmiesten motiivit eivät muutu palveluksen aikana.

Mann-Whitneyn U-testin perusteella *maanpuolustustahdon* keskiarvojen erossa alku- ja loppukyselyn välillä oli pieni tilastollinen merkitsevyys (Mann-Whitneyn U-testin $Z = -2.335$, $p = .02$). Kuitenkin tarkasteltaessa tämän summamuuttujan keskiarvoja ja keskihajontoja olivat alku- ja loppukyselyn erot varsin pienet (keskiarvojen ero $.12$, hajontojen ero $.01$). Suuri otoskoko lisää todennäköisyyttä tilastolliselle merkitsevyydelle. Koska iso otoskoko mahdollistaa sen, että vaikka aineisto ei olisi täysin normaalisti jakautunut, sitä voidaan käsitellä normaalijakautuneena, tehtiin *maanpuolustustahto*-summamuuttujalle myös parametrisen kahden riippumattoman otoksen t-testi¹⁵⁸. Tämän testin mukaan kyselyiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä ($t = -1.768$, $df = 894$, $sig. = .077$). Testien tuloksiin voi vaikuttaa myös se, että alkukyselyyn muodostetussa keskiarvossa oli mukana yksi väittämä enemmän kuin loppukyselyn keskiarvossa. Summamuuttujan osalta päädyttiin tulkintaan, että aineistojen välillä ei ollut tilastollisesti merkittävää muutosta.

T-testin perusteella alku- ja loppukyselyiden välillä viiden summamuuttujan keskiarvoissa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ($sig. > .215$). Näin ollen minkään summamuuttujan keskiarvojen eroissa ei ollut tilastollista merkittävyyttä alku- ja loppukyselyn välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että asevelvollisten varusmiesten motiivit suorittaa varusmiespalvelus eivät muutu varusmiespalveluksen aikana.

¹⁵⁸ Häyhä ym. 2015, 41.

Taulukko 7. T-testin tulokset.

Summamuuttuja	<i>Keskiarvo</i>	<i>Keskihajonta</i>	t-arvo	Vapausasteet	p-arvo
Kyselyn ajankohta (N)					
Koettu hyödyllisyys			-0.68	895	.496
Alkukysely (N=526)	4.53	1.30			
Loppukysely (N=371)	4.59	1.28			
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio			1.24	896	.215
Alkukysely (N=527)	4.89	.79			
Loppukysely (N=371)	4.82	.89			
Halu sotilasuralle			1.20	891	.232
Alkukysely (N=522)	2.08	1.38			
Loppukysely (N=371)	1.98	1.29			
Aiempien sukupolvien velvoittavuus			-1.16	893	.245
Alkukysely (N=525)	4.31	1.41			
Loppukysely (N=370)	4.42	1.39			
Lakivelvoite			1.10	893	.270
Alkukysely (N=524)	4.29	1.43			
Loppukysely (N=371)	4.18	1.40			

Levenen testi $F > .233$; $p > .05$; aineistojen varianssit oletettu yhtä suuriksi

5.3 Varusmiesten jakautuminen ryhmiin motiivien perusteella

Klusterianalyysi tehtiin koko kyselyn aineistolle niin, että alku- ja loppukyselyn aineistot yhdistettiin ennen analyysiä. Analyysissä käytettiin kuutta faktorianalyysin perusteella muodostettua summamuuttujaa ja niiden keskiarvoja. Summamuuttujien arvoja ei muutettu klusterianalyysiä varten, koska vastauskaala oli kaikissa sama (1–6).

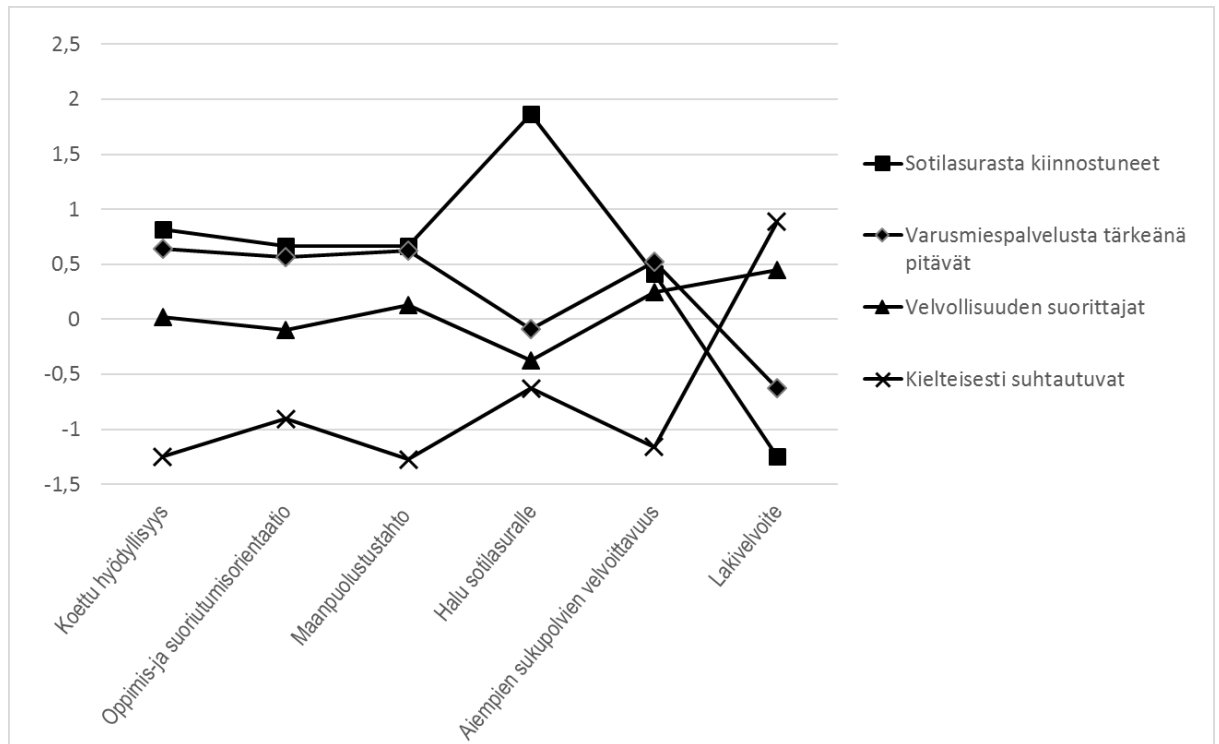
Alustavan ajon perusteella automaattinen analyysi päättyi neljän klusterin ratkaisuun. Sen Schwarz's Bayesian Criterion (BIC) -arvo oli pienin (BIC= 948,22), joten päätettiin valita se myös lopulliseen ratkaisuun. BIC-arvo oli 47,08 yksikköä pienempi kuin kolmen klusterin

mallin ja 25,62 yksikköä pienempi kuin kuuden klusterin mallin. Pienimmän BIC -arvon malli sisältää vähiten virheitä ja valittiin siten parhaana vaihtoehtona¹⁵⁹.

Valitussa ryhmittelyssä summamuuttujien selitysvoimissa oli selviä eroja. Neljän selitysvoimaisimman summamuuttujan arvot olivat $>.73$ ja kahden muun arvot pienemmät (.50 ja .38). Mitään summamuuttujaa ei kuitenkaan tämän perusteella jätetty pois analyysistä.

Ennen ryhmien diagrammin piirtämistä keskiarvot standardoitiin. Sen tarkoituksena oli saada esille paremmin summamuuttujien keskiarvojen voimakkuuksien suhteelliset erot. Tämän jälkeen laadittiin ryhmiä kuvaava diagrammi Microsoft Excel 2016 -ohjelmalla. Muodostettu diagrammi on esitetty kuviossa 6. On huomioitava, että diagrammin käyrät kuvaavat motiivien voimakkuuksien suhteellisuutta keskiarvoon, eivätkä varsinaisia keskiarvoja. Kuvan nollakohta kuvaa keskiarvoa ja positiiviset arvot keskiarvoa suhteellisesti korkeampia tuloksia, kun taas negatiiviset keskiarvoa suhteellisesti matalampia tuloksia niin, että keskihajonta on arvolla 1. Aiemmin luvussa 5.2 esiteltiin motiivien keskiarvot ja mediaanit, jotka on hyvä pitää mielessä ryhmiä ja diagrammeja lukiessa. Esimerkiksi *maanpuolustustahdon* keskiarvo oli 4.95 ja *koetun hyödyllisyyden* keskiarvo 4.56, joita voidaan jo pitää hyvinä tuloksina asteikolla 1–6. Diagrammissa nollakohtaan sijoittuminen ei siis tarkoita välttämättä neutraalia, vaan esimerkiksi *maanpuolustustahdon* tilanteessa jo hyvää arvoa.

¹⁵⁹ Häyhä ym. 2015, 194.

Kuviossa profiilien motiivien keskiarvojen suhteellisuus koko otannan keskiarvoon, kun nollakohta on keskiarvo ja keskihajonta -1 ja 1.

Kuvio 6. Neljän klusterin ratkaisun diagrammi (n = 887).

Motiivien voimakkuuksien ja piirretyn diagrammin tarkastelun perusteella varusmiehet voidaan tulosten mukaan jakaa neljään eri profiiliin, jotka nimettiin *sotilasurasta kiinnostuneet*, *palvelusta tärkeänä pitävät*, *velvollisuuden suorittajat* ja *kielteisesti suhtautuvat*. Seuraavaksi on kuvailtu tulosten perusteella ryhmiin kuuluvia henkilöitä.

Sotilasurasta kiinnostuneet -ryhmän henkilöt ovat motiiviansa keskiarvoltaan korkeammalla kaikissa muissa paitsi *lakivelvoite*-motiivissa. He omaavat keskiarvoa paremman maanpuolustustahtoon, kokevat varusmiespalveluksen suorittamisen erityisen hyödyllisenä ja ovat joko harkinneet tai haluavat hakeutua sotilasuralle. Varusmiespalveluksen suorittaminen myös koetaan tärkeänä, koska aiemmatkin sukupolvet ovat sen suorittaneet. Ryhmän henkilöillä on myös keskiarvoa korkeampi halu oppia uusia asioita ja suoriutua tekemissään asioissa. Lakivelvoite ei ole heidän pääasiallinen syynsä suorittaa palvelus ja he olisivat todennäköisesti tulleet suorittamaan varusmiespalvelusta, vaikka se olisi vapaaehtoista.

Palvelusta tärkeänä pitävät -ryhmän henkilöt edustavat melko samanlaista joukkoa, kuin *sotilasurasta kiinnostuneet*. He kokevat palveluksen suorittamisen hyödyllisenä, omaavat hyvän maanpuolustustahtoon ja halun oppia uusia asioita. Myös aiempien sukupolvien palveluksen suorittaminen koetaan itseä velvoittavana tekijänä. He myös kokevat, että lakivelvoite ei ole

heidän pääasiallinen syynsä suorittaa varusmiespalvelusta. Eniten tämän ryhmän henkilöt kuitenkin eroavat *sotilasurasta kiinnostuneista* siinä, että he eivät välttämättä ole harkinneet tai halua hakeutua sotilasuralle. Näistä henkilöistä osa saattaisi hakeutua palvelukseen, vaikka se olisi vapaaehtoista.

Velvollisuuden suorittajat-ryhmään kuuluvat suurin osa kyselyyn vastanneista. Heille voimakkain motiivi suorittaa varusmiespalvelus on lakivelvoite, mutta he eivät koe palvelusta keskimäärin yhtä negatiivisena kuin *kielteisesti suhtautuvat* -ryhmän jäsenet. Tämän ryhmä edustaa parhaiten keskiverto varusmiestä, joka on tullut suorittamaan palveluksen ajatuksella ”suoritetaan, koska se on velvollisuus ja pakko”. He kokevat palveluksen kuitenkin hyödyllisenä ja osana maanpuolustusta. Suurin osa tämän ryhmän henkilöistä ei todennäköisesti hakeutuisi palvelukseen, jos sen suorittaminen olisi vapaaehtoista.

Kielteisesti suhtautuvat -ryhmän henkilöt ovat selvästi suorittamassa palvelusta vain, koska laki siihen velvoittaa. He eivät koe palveluksen olevan juurikaan hyödyllinen heille tai että sen suorittaminen olisi perinteinen nuoren miehen velvollisuus. He myös on selvästi keskiarvoa matalampi maanpuolustustahto. Ryhmän henkilöt eivät ole palveluksessa oppimassa uusia asioita, vaan he suorittavat sen vain lakivelvoitteen takia. He suhtautuvat varusmiespalvelukseen negatiivisesti, pitävät sitä välttämättömänä pahana, joka heidän on käsketty suorittaa, eivätkä he todennäköisesti olisi tulleet palvelukseen, jos sen suorittaminen olisi vapaaehtoista.

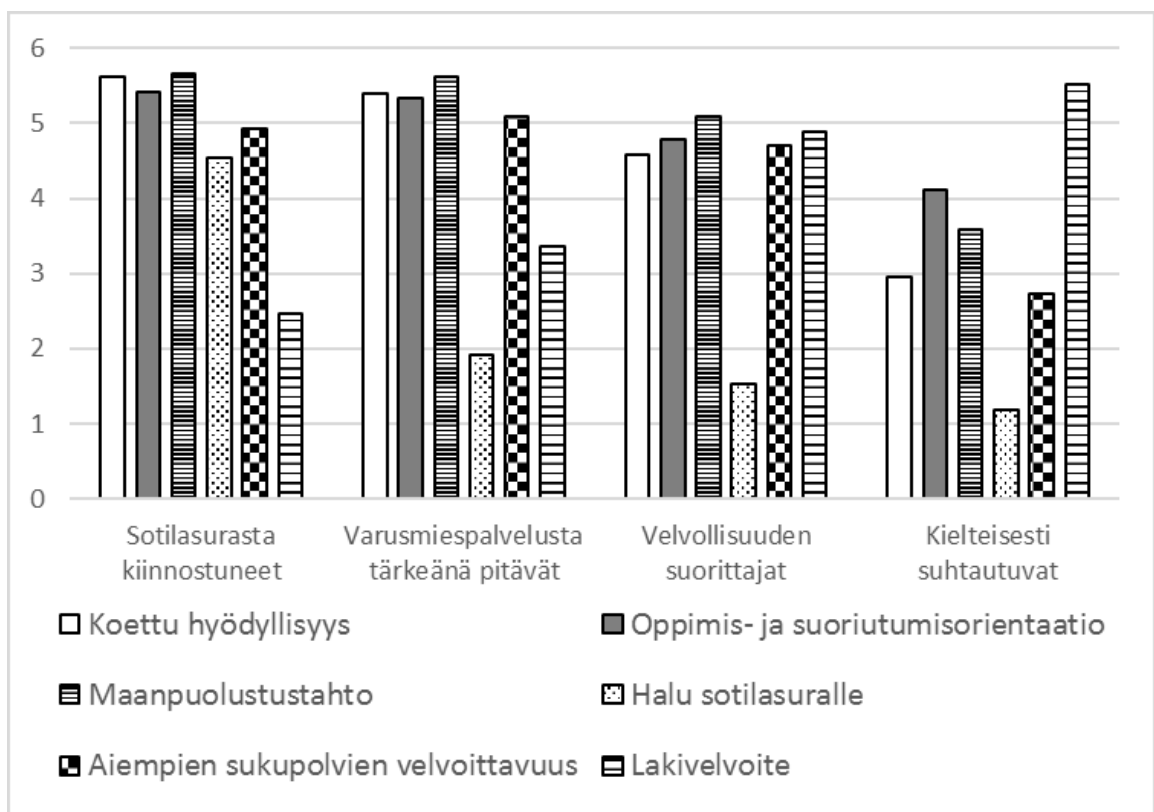
Muodostettujen ryhmien koot eivät eronneet toisistaan merkittävän paljon ja ryhmien laadut huomioiden jakautuminen oli järkevä. Ryhmien koot ja niiden prosenttiosuudet on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Lopullisen klusterianalyysin ryhmien koot ja prosenttiosuudet.

Ryhmä	<i>N</i>	Osuus %
Sotilasurasta kiinnostuneet	142	16.0
Varusmiespalvelusta tärkeänä pitävät	238	26.9
Velvollisuuden suorittajat	285	32.2
Kielteisesti suhtautuvat	221	24.9

Eri ryhmien suhteellista arvoa *halu sotilasuralle*-motiivin kohdalla on syytä tarkastella tarkemmin. Koska sen keskiarvo ja mediaani olivat matalat ($ka = 2.03$, $med = 1.5$), sen suhteelliset vaihtelut negatiiviseen suuntaan ovat rajoittuneet mitta-asteikon mukaan (1–6). Tämä tarkoittaa, että tässä tilanteessa kolmen ryhmän, *varusmiespalvelusta tärkeänä pitävät*, *velvollisuuden suorittajat* ja *kielteisesti suhtautuvat*, suhteelliset arvot tällä motiivilla ovat hyvin alhaiset, vaikka ne diagrammissa eivät näytä niin voimakkailta kuin muiden motiivien suhteelliset erot. Samoin kuten edellä mainitun summamuuttujan osalta myös muiden motiivien suhteellinen vaihtelu on rajoittunut asteikon takia. Mitä lähempänä korkeinta arvoa 6 summamuuttujan keskiarvo on, sitä pienempi on mahdollinen positiivinen suhteellisuus.

Motiivien keskiarvoissa oli eroja ryhmien välillä. Suurimmat vaihtelut ryhmien välillä saivat *lakivelvoite* ja *halu sotilasuralle* -motiivit ja pienin ero oli *oppimis- ja suoriutumisorientaatio* -motiivilla. Keskiarvojen erot eivät kolmella ryhmällä olleet huomattavan suuria, mutta niiden painottumisessa oli eroja. Neljäs, *kielteisesti suhtautuvat* -ryhmä, erosi kaikilta keskiarvoiltaan muista selvästi. Motiivien keskiarvot ryhmittäin jaoteltuna on esitetty kuviossa 7.

Asteikko 1-6, jossa 1 = "ei lainkaan samaa mieltä" ja 6 = "erittäin paljon samaa mieltä"

Kuvio 7. Motiivien keskiarvot ryhmittäin.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten yhteenveto

Päätutkimuskysymys oli: ”Millä motiiveilla asevelvollinen varusmies suorittaa varusmiespalveluksen?”. Tutkimuksen tulosten perusteella motiivit olivat keskiarvojen perusteella järjestyksessä voimakkaimmasta heikoimpaan: *maanpuolustustahto, oppimis- ja suoriutumisorientaatio, koettu hyödyllisyys, aiempien sukupolvien velvoittavuus, lakivelvoite ja halu sotilasuralle* (ks. taulukko 9). Suurin osa asevelvollisista suorittaa palveluksen, koska heillä on korkea maanpuolustustahto, halu oppia uusia asioita ja suoriutua tekemisissään ja koska he kokevat varusmiespalveluksen jollain tavalla hyödyllisenä itselle.

Taulukko 9. Motiivien keskiarvot, mediaanit ja keskihajonnat

Motiivi	Keskiarvo	Mediaani	Keskihajonta
Maanpuolustustahto	4.95	5.25	1.29
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	4.87	5.00	1.07
Koettu hyödyllisyys	4.56	5.00	.83
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	4.36	4.50	1.40
Lakivelvoite	4.25	4.50	1.42
Halu sotilasuralle	2.03	1.50	1.34

Asteikko 1-6.

Ensimmäinen alatutkimuskysymys oli: ”Muuttuvatko nämä motiivit varusmiesten palveluksen aikana?”. Tulokset osioissa käsiteltyjen testien perusteella motiivien keskiarvoissa ei ollut alku- ja loppukyselyiden välillä tilastollisesti merkityksellisiä eroja, vaan ne pysyivät keskiarvoiltaan ja hajonnoiltaan hyvin samanlaisina. Varusmiesten motiivit eivät siis pääsääntöisesti muutu palveluksen aikana. Tämä johtopäätös pätee tarkasteltaessa suurempaa joukkoa ja heidän keskiarvojaan, mutta ei välttämättä yksilöä tarkasteltaessa.

Toinen alatutkimuskysymys oli: ”Voidaanko varusmiehistä tunnistaa erilaisia profiileja heidän motiiviensa perusteella?”. Tutkimukseen osallistuneista varusmiehistä voidaan tunnistaa

neljä erilaista profiiliryhmää motiivien intensiteettien perusteella: *sotilasurasta kiinnostuneet, palvelusta tärkeänä pitävät, velvollisuuden suorittajat ja kielteisesti suhtautuvat*. Suurin joukko näistä oli *velvollisuuden suorittajat* (32,2 %), johon profiloitui noin joka kolmas varusmiehistä. Pienin joukko oli *sotilasurasta kiinnostuneet* (16 %) ja loput vastaajista jakautuivat melko tasaisesti kahteen jäljelle jääneeseen ryhmään. Ryhmien motiivien keskiarvoissa oli selviä eroja, joten tällainen jako eri profileihin on mahdollista.

6.2 Motiivien voimakkuuksien ja muuttumattomuuden merkitykset

Asevelvollisista varusmiehistä suurin osa kokee palveluksen olevan lakivelvoitteen suorittamista. Kaikki heistä eivät kuitenkaan koe tätä pääasiassa negatiivisena asiana, vaan palveluksen suorittamiseen suhtaudutaan velvollisuutena, joka halutaan täyttää. Vain noin neljännes varusmiehistä suhtautuu varusmiespalvelukseen melko negatiivisesti. Tämä on luonnollista tilanteessa, jossa laki velvoittaa yksilöä tekemään asioita. Kaikki eivät tällöin välttämättä yhdy velvoitteeseen, mutta täyttävät sen siitä huolimatta. Melko yleisestä Puolustusvoimien henkilökunnan sisällä vallitsevasta käsityksestä poiketen suurin osa varusmiehistä ei kuitenkaan koe lakivelvoitteen olevan voimakkain motiivi suorittaa palvelus. Tämä on totta kai hyvä asia organisaation ja kansallisen maanpuolustuksen näkökulmasta.

Tulosten mukaan maanpuolustustahto on voimakkain motiivi suorittaa varusmiespalvelus. Tämä on osaltaan heijastus yhteiskunnan arvoista ja asenteista, jotka tukevat Puolustusvoimien olemassaoloa ja kansalaisten halua säilyttää Suomen itsenäisyys ja kansalaisten turvallisuus. Myös Kosonen (2019) toteaa ”maanpuolustustahto on suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeänä pidetty arvo ja ilmiö.” Hän myös huomauttaa, että vaikka viime vuosina MTS:n kyselyiden perusteella maanpuolustustahto on alhaisimmillaan vuosikymmeniin, on pidemmän aikavälin kehityssuunta ollut nousujohteinen.¹⁶⁰ Korkea maanpuolustustahto näkyy myös varusmiehille pidettävissä loppukyselyissä. Suomen kansalaisten tuki varusmiespalveluksen säilyttämiselle on kuitenkin viime vuosikymmenen aikana ollut nousussa ja vuonna 2018 tapahtuneen pienen laskunkin jälkeen 74 % kansalaisista ilmaisi tukensa nykyisen järjestelmän ylläpitämiselle¹⁶¹. Tutkimuksen laatimisen aikana MTS julkaisi vastaavan kyselytutkimuksen tulokset vuodelta 2019, jolloin yleisen asevelvollisuuden kannatus oli 77 %¹⁶². Alle

¹⁶⁰ Kosonen 2019, 70.

¹⁶¹ MTS 2018, 29–30.

¹⁶² MTS 2020, 33.

25 -vuotiaista 80 % tuki nykyistä järjestelmää. Tämän vahva tuki nykyiselle järjestelmälle, joka on monelle suomalaiselle maanpuolustuksen käytännöllisin ilmentymä, kertoo kansalaisten vahvasta maanpuolustustahdosta ja aseellisen varautumisen tärkeyden kokemuksesta.

Varusmiespalveluksen suorittaneiden korkea maanpuolustustahto ei tarkoita sitä, että kaikilla nuorilla olisi korkea maanpuolustustahto. Vuonna 2019 varusmiespalveluksen aloitti 23 534 miestä ja 1100 naista, joka on tähänastinen vuosittainen ennätysmäärä palveluksen aloittaneita naisia. Palveluksen aloittaneiden miesten määrä on noin 70 % 19 -vuotiaista suomalaisista miehistä vuonna 2019. Varusmiespalveluksen aloittavien miespuolisten kansalaisten määrä on tasaisesti laskenut vuosittain.¹⁶³. Vaikka suurin osa miespuolisista suomalaisista suorittaa varusmiespalveluksen, on tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä koko nuorisoa koskevaksi myös syytä kyseenalaistaa, koska varusmiespalveluksen suorittamiselle on myös vaihtoehtona siviilipalvelus. Tuloksia tarkastellessa on muistettava, että siinä käsitellään varusmiespalvelustaan kyselyn ajankohtana suorittavia varusmiehiä.

Varusmiespalvelus on osa asevelvollisuutta ja sen tarkoituksena on kouluttaa asevelvollisia Puolustusvoimien sodan ajan tarpeeseen. Sen tarkoitus ei ole siis antaa sitä suorittaville henkilöille heidän omia halujaan vastaavia asioita. Tästä huolimatta varusmiehet kokevat, että varusmiespalvelus hyödyttää heitä tulevaisuudessa. Tämä ei toki tarkoita ainoastaan sitä, että palveluksessa koettaisiin opittavan ainoastaan tärkeitä taitoja, vaan että esimerkiksi jo itse palveluksen suorittaminen koetaan hyödyttävänä asiana. Oman kokemukseni mukaan moni varsinkin varttuneempi henkilö saattaa suhtautua nuoriin miehiin myönteisemmin, jos he ovat suorittaneet varusmiespalveluksen ja varsinkin, jos he ovat saaneet johtajakoulutuksen. Tämä voi olla yksi vaikuttava tekijä hyödyllisyyden kokemisessa. Varusmiespalveluksen suorittaminen ennen jatko-opintoja tai työelämään vakituisesti siirtymistä voi olla yhtenä vaikuttimena. Kun palvelus on suoritettu ja lakivelvoite sen osalta täytetty, ei se tulevaisuudessa ole keskeyttämässä pisimmillään vuodeksi henkilön työuraa tai opintojen jälkeen siirtymistä työntekijän asemaan.

Kosonen (2019) esittää väitöskirjansa artikkelissa, että varusmiespalveluksen hyödylliseksi kokeminen tulevaisuudessa tulee olemaan vaikuttava tekijä siinä, päättääkö henkilö suorittaa varusmiespalveluksen vai hakeutua siviilipalveluksen. Hän myös esittää tuloksissaan, että siviilipalveluksen valinneet henkilöt eivät kokeneet varusmiespalveluksen tuottamaa hyötyä

¹⁶³ Pääesikunta henkilöstöosasto.

yhtä hyvänä kuin siviilipalveluksen tuottama työkokemus ja mahdollisuus suorittaa se kotoa käsin.¹⁶⁴ Kososen tulosten perusteella koetun hyödyllisyyden tarkastelussa korostuu itsekeskeinen ajattelu, jossa tarkastellaan vain itse saatavaa, eikä esimerkiksi yhteiskunnallisella tasolla saavutettavaa hyötyä. Tämä saattaa tarkoittaa sitä, että nykypäivän nuorison arvot ovat enemmän yksilökeskeisiä, kuin yhteiskuntakeskeisiä. Omia valintoja elämässä mietitään enemmän itsensä ja siitä saadun hyödyn, kuten tässä tilanteessa varusmiespalveluksen tai siviilipalveluksen, näkökulmasta.

Puolustusvoimat on panostanut oman toimintansa näkyvyyteen ja informointiin merkittävästi. Nuorille pyritään informoimaan varusmiespalveluksen suorittamisesta ja kouluttautumismahdollisuuksista jo aikaisessa vaiheessa ennen kuin edes kutsunnat ovat heille ajankohtainen aihe. Tällä pyritään luomaan varusmiespalveluksesta positiivista kuvaa ja vähentämään epä-tietoutta, joka saattaisi lisätä kielteistä asennoitumista palvelusta ja jopa Puolustusvoimia kohtaan. Esimerkkejä tällaisista informaatiokanavista nykyisin ovat Intti tutuksi -hanke, jossa Puolustusvoimien edustajat käyvät yhdessä palvelusta suorittavan varusmiehen kanssa pitämässä esityksen varusmiespalveluksesta yläasteikäisille, sotilasvalatilaisuuksissa pidettävät erilaiset esittelyt sekä Puolustusvoimien näkyvyys monissa eri sosiaalisissa medioissa. Tutkimuksen tuloksissa todettiin, että varusmiesten motiivit eivät muutu palveluksen aikana. Tämä voisi tarkoittaa osittain sitä, että tiedottaminen on onnistunut ja palvelukseen saapuva asevelvollinen on jo ennen palvelukseen astumista tietoinen siitä, mitä varusmiespalveluksen suorittaminen tarkoittaa ja mitä mahdollisuuksia hänellä siellä on. Toisaalta, jos motiivit suorittaa palvelus perustuvat henkilön suhteellisen pysyviin perusmotiiveihin ja arvoihin, voi niiden muuttuminen palveluksen aikana olla epätodennäköistä.

Naisia ei rajattu aineiston tarkastelussa pois, vaikka he eivät ole palveluksessa asevelvollisuuslain velvoittamina, vaan omatoimisesti vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuneina. Naisten määrä koko aineistossa oli 39 (4,3 % kaikista vastauksista), joka oli niin pieni määrä, ettei sitä jätetty pois. Naisten sisällyttämisellä aineistoon ei myöskään ollut merkittävää vaikutusta motiivien keskiarvoihin. Tarkasteltaessa naisten ja miesten motiivien keskiarvoja ja hajontoja oli havaittavissa selviä eroja. Naisten motiivit olivat kaikki, pois lukien *lakivelvoite*, korkeammalla kuin miesten. Tämä on ymmärrettävää, koska vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvilla voidaan olettaa olevan korkea maanpuolustustahto, halu sotilasuralle ja kokemus palveluksen hyödyllisyydestä. Naisten keskiarvojen pois ottaminen aineistosta vaikutti motii-

¹⁶⁴ Kosonen 2019, 46.

vien keskiarvoihin melko vähän (muutos .03–.1), joista suurimmat muutokset olivat odotetusti *lakivelvoite* (-0.1) ja *halusotilasuralle* -motiiveilla (.1). Vähäisen vaikutuksen takia naisten sisällyttämisellä aineistoon ei koettu olevan vaikutusta tulosten luotettavuuteen.

6.3 Havaintoja muodostuneista motiiviprofiileista

Tulosten perusteella luotujen ryhmien välisissä keskiarvoissa on selviä eroja, mutta mikään niistä ei kuitenkaan ole kovin yllättävä. Niitä tarkastellessa on havaittavissa, kuten jo korrelaatioissa todettiin, että korkea tuntemus siitä, että palvelusta suoritetaan vain lakivelvoitteen takia vaikuttaa muihin keskiarvoihin heikentävästi. Kuitenkin ryhmällä, jolla on korkein keskiarvo *lakivelvoite* -motiivilla, oli silti välttävän tasoisen maanpuolustustahto ($ka = 3.59$). Kaikilla ryhmillä *oppimis-* ja *suoriutumisorientaatio* -motiivin keskiarvot ovat korkealla tasolla ($ka = 4.12 - 5.42$). Tähän on saattanut vaikuttaa se, että tätä motiivia mittaavan skaalan väittämät painottuivat kuitenkin siihen, kuinka paljon henkilö haluaa oppia ja suoriutua yleisellä tasolla, eikä palveluksen näkökulmasta.

Kuten jo aiemmassa luvussa todettiin, kokemuksen mukaan valtaosa Puolustusvoimien perusyksiköissä työskentelevistä henkilöistä on sitä mieltä, että suurin osa palvelusta suorittavista varusmiehistä on palveluksessa vastahakoisesti ja vain lakivelvoitetta täyttämässä. Muodostettujen profiilien ja vastaajien niihin jakautumisen perusteella näin ei kuitenkaan ole, vaan vain noin joka neljäs varusmiehistä suhtautuu varusmiespalveluksen suorittamiseen jokseenkin kielteisesti. Valtaosa varusmiehistä taas profiloituu ryhmiin, jotka ovat joko suorittamassa velvollisuutta ilman varsinaista kielteistä suhtautumista palvelukseen, tai pitävät palveluksen suorittamista tärkeänä asiana. Syynä mainittuun henkilökunnan asennoitumiseen voi olla se, että yksittäiset negatiivisesti asennoituneet ja ei-motivoituneet henkilöt voivat leimata koko varusmiespopulaatiota kouluttajien keskuudessa. Tällaiset kielteisesti suhtautuvat henkilöt jäävät myös huomattavasti paremmin mieleen, kuin esimerkiksi keskiverrot velvollisuuden suorittajat.

Sotilasurasta kiinnostuneiden määrä ($n = 142$, 16 % vastaajista) on mielestäni suhteellisen korkea. Tämä ei tarkoita sitä, että näistä henkilöistä kaikki tulisivat jossain vaiheessa hakeutumaan sotilasuralle, mutta he ovat vähintäänkin kiinnostuneita siitä. Määrällisesti ajateltuna tämä on yhden saapumiserän kokoluokassa melko paljon, koska kyseessä on yhden varuskunnan ja yhden saapumiserän vastaukset. Pelkkä kiinnostus ei myöskään riitä, vaan henkilön täytyy osoittaa kyvykkyytensä ja selviytyä joko pääsykokeista kadettikouluun tai työhaastattelusta, soveltuvuuskokeista ja fyysisen kunnon testeistä aliupseerin virkaan hakiessaan, ennen

kuin hänet valitaan sotilasammattilliseen tehtävään. Sotilasammatti on suhteellisen harvinainen uravalinta ja on tärkeää, että henkilöt, joita sotilasura kiinnostaa, saivat siitä tietoa ja kannustusta hakeutua pääsykokeisiin tai avoimeen työpaikkaan.

Summamuuttujien muodostamisessa *lakivelvoite* -motiivi oli haastavin. Sen väittämien latautumiset olivat yllättävän heikot, mikä aiheutti esimerkiksi loppukyselyn analyysissä väittämien jättämisen kokonaan pois faktorianalyysistä. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että väittämiä ei välttämättä ole ymmärretty oikein. Todennäköisesti niiden asettelut olivat vastaajien mielestä hankalat, joskaan testikyselyyn vastanneiden mielestä ne eivät olleet vaikeita ymmärtää. Väittämien väärinymmärtäminen voi vaikuttaa myös keskiarvojen vääristymään, antaen motiivin intensiteetistä väärienlaisen kuvan. Havaitsin aineistossa muutamia ristiriitaisia tapauksia, joissa henkilö oli vastannut, että lakivelvoite on täysin hänen pääsyynsä suorittaa varusmiespalvelus, mutta vaikka palveluksen suorittaminen olisi vapaaehtoista, olisi hän kyllä tullut palvelukseen. Tällaisten ristiriidassa olevia vastauksia oli yhteensä 26 kappaletta (2,9 % vastaajista), joka oli niin pieni määrä, ettei vastaajia poistettu aineistosta.

6.4 Muita havaintoja kerätystä aineistosta

Väittämät sosiaalisiin odotuksiin varusmiespalveluksen suorittamisesta jäivät analyysien perusteella tuloksista pois, koska ne eivät latautuneet millekään faktorille. Tämä voi johtua joko siitä, että väittämien asettelu oli huono tai siitä, että ne eivät olleet merkityksellisiä vastaajien mielestä muutoin kuin henkilökohtaisella tasolla. Mielestäni niiden esittäminen tässä luvussa on kuitenkin paikallaan, koska nuoriin ihmisiin kohdistuvat sosiaaliset odotukset voivat luoda painetta ja vaikuttaa heidän valintoihinsa. Sosiaalisten normien ja arvojen noudattaminen on yksi tapa selittää sosiaalista käyttäytymistä ja nuorelle miehelle varusmiespalveluksen suorittamisen voitaisiin olettaa olevan eräänlainen sosiaalinen normi¹⁶⁵. Tämän kaltaisten normien noudattaminen ja rikkominen voi vaikuttaa heidän statukseensa ja muiden ihmisten suhtautumiseen heitä kohtaan. Erityisesti hyväksyntää hakevilla ihmisillä tällaisten normien noudattaminen onkin tärkeää, koska halutaan tuntea kuuluvansa joukkoon ja välttää negatiivisia sosiaalisia seuraamuksia. Itsevarmuus omaan toimintaan syntyy pitkälti kotikasvatuksen perusteella. Jos vanhemmat hyväksyvät omat lapsensa sellaisina kuin he ovat, heille kehittyy paljon

¹⁶⁵ Helkama ym. 2015, 230.

todennäköisemmin vahva itsetunto ja itsevarmuus, eivätkä he välttämättä enää aikuisiällä tavoittele hyväksyntää yhtä paljon kuin lapsena¹⁶⁶.

Sosiaalisten odotusten vaikutusta mitattiin kahdella väittämällä. Väittämien keskiarvot ja hajonnat on esitetty taulukossa 10. Valtaosa vastaajista halusi täyttää läheistensä odotukset (81,9 %:lla vastaus vähintään 4 = ”jonkin verran samaa mieltä”) sekä koki myös, että ikätoverien osallistuminen palvelukseen vaikutti omaan haluun suorittaa se (68 %:lla vastaus vähintään 4 = ”jonkin verran samaa mieltä”). Sosiaalisilla normeilla ja paineella on siis vaikutusta siihen, halutaanko varusmiespalvelus suorittaa vai ei. Keskihajontojen perusteella joukko ei kuitenkaan ole yksimielinen, vaan osalle vastaajista näillä ei ollut merkitystä. Henkilöt, jotka eivät koe sosiaalisten odotusten vaikuttavan heidän haluunsa suorittaa palvelus edustavat sitä joukkoa, jonka *hyväksyntä* -perusmotiivi ei ole erityisen vahva. Keskiarvojen perusteella voitaisiin myös väittää, että kotona vallitsevilla arvoilla ja asenteilla on merkitsevä vaikutus nuorten miesten haluun suorittaa varusmiespalvelus ja mahdollisesti myös maanpuolustustahoon.

Taulukko 10. Sosiaalisten odotusten väittämien keskiarvot ja hajonnat.

Väittämä	Keskiarvo	Mediaani	Keskihajonta
Haluan täyttää läheisteni odotukset minun varusmiespalvelukseni suorittamista kohtaan.	4.58	5.0	1.36
Ikätovereideni osallistuminen varusmiespalvelukseen vaikuttaa omaan haluuni suorittaa se.	4.03	4.0	1.56

n = 899, Asteikko 1-6

Noin joka kuudes varusmiespalvelusta suorittava on joko harkinnut tai haluaa hakeutua sotilasuralle varusmiespalveluksen jälkeen. Väittämään ”*suoritan varusmiespalveluksen, koska haluan hakeutua sotilasuralle*” vastasi ”melko samaa mieltä” tai ”erittäin paljon samaa mieltä” kaikista vastaajista 61 eli 6,8 % ja väittämään ”*Olen harkinnut sotilasuraa ennen varusmiespalvelustani*” näitä vastauksia oli 102 kappaletta eli 11,3 % vastaajista. Muodostettuja motiiviprofiileja tarkastellessa on havaittavissa selvästi, että sotilasuralle haluaminen jakaa varusmiehiä kahteen ryhmään: sotilasuralle haluavat ja sotilasurasta ei-kiinnostuneet. Min-

¹⁶⁶ Reiss 2000, 189.

kään ryhmän keskiarvo *halu sotilasuralle* -motiivilla ei ollut keskitasoa, vaan se oli joko korkea tai matala.

Varusmiehiltä kysyttiin loppukyselyssä ”*Täytyikö toiveesi koulutusvalinnoissa?*”. Valtaosalla varusmiehistä toive oli täyttynyt (75,5 % loppukyselyyn vastanneista). Tarkasteltaessa keskiarvoja henkilöiden välillä sen perusteella, oliko heidän toiveensa täyttynyt, havaittiin selviä eroja. Nämä erot on esitetty taulukossa 11. Niiden henkilöiden, joilla oma toive koulutusvalinnoissa täyttyi, keskiarvot olivat kaikilla muilla paitsi *lakivelvoite* -motiivilla selvästi korkeammat, kuin sillä ryhmällä, joiden oma toive ei täyttynyt. Tämä havainto kuitenkin kertoo vielä sitä, onko koulutusvalinnoilla ollut oikeasti merkitystä henkilöiden motiivien voimakkuuteen. Mielenkiintoista jakautumisen tarkastelussa olisi se, onko toiveen täyttymisellä ollut tosiasiallisesti vaikutusta motiivien intensiteetteihin vai onko kyseessä sattumanvarainen jakautuminen.

Taulukko 11. Toiveen täytyminen koulutusvalinnoissa ja motiivien keskiarvot.

Täytyikö toiveesi koulutusvalinnoissa?		
Motiivi	Keskiarvo	Keskihajonta
Kyllä täyttyi (N=280)		
Koettu hyödyllisyys	4.76	1.23
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	4.96	.83
Maanpuolustustahto	5.14	.98
Halu sotilasuralle	2.06	1.32
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	4.50	1.36
Lakivelvoite	4.06	1.44
Ei täyttynyt (N=91)		
Koettu hyödyllisyys	4.10	1.32
Oppimis- ja suoriutumisorientaatio	4.41	.92
Maanpuolustustahto	4.68	1.22
Halu sotilasuralle	1.70	1.13
Aiempien sukupolvien velvoittavuus	4.18	1.47
Lakivelvoite	4.60	1.20

Asteikko 1-6.

6.5 Arvio tutkimuksen onnistumisesta ja luotettavuudesta

Tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus oli selvittää asevelvollisten varusmiesten motiiveja suorittaa varusmiespalvelus. Tämä tarkoitus säilyi koko tutkimuksen ajan, eikä siihen tullut juurikaan muutoksia. Päättökysymys kuitenkin muutti hieman muotoaan, joskaan ei kovin radikaalisti, koska kyselyn laatimisessa motiivien kirjo tietyssä määrin rajoittui teoriataustan ja kyselyyn valittujen ja laadittujen skaalojen mukaan. Tähän vaikuttivat teoriataustan perusteella laaditut ja ideoidut syyt suorittaa varusmiespalvelus. Tutkimus ei siis lähtenyt täysin nollatilanteesta selvittämään motiiveja itse varusmiehiltä, vaan niitä pyrittiin ensin ideoimaan ja sen jälkeen mittaamaan.

Tutkimuskysymyksiin saatiin kerätyn aineiston perusteella vastattua hyvin. SPSS-sovelluksen käyttämisen opettelu oli iso osa tutkimuksen laatimiseen. Menetelmäoppaiden, opiskelijakaverin ja erityisesti tutkimuksen ensimmäisen ohjaajan avustuksella analyysien tekeminen onnistui mielestäni hyvin. Pyrin toistamaan jokaisen sovelluksella tekemäni analyysin hieman myöhemmin varmistaakseni tulosten oikeellisuuden ja välttääkseni virheet analyysien laatimisessa.

Tutkimuksen kyselyyn vastasi henkilöitä laajasti eri puolilta Suomea. Eniten edustetut alueet olivat Pohjanmaan ja Savon maakunnat, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala ja Kainuu. Muista maakunnista vastaajia oli yhteensä vain 24. Otannan jakauma maakunnittain oli siis melko laaja, joka oli hyvä tutkimuksen tulosten luotettavuuden ja yleistettävyyden kannalta. Motiiveista saatiin kattavampi otanta, eikä kritiikkiä joukon homogeenisyydelle maakuntien osalta kohdistu niin paljon. Toisaalta, Suomen asukasluvultaan suurin maakunta Uusimaa ei ole edustettuna. On mahdollista, että Uudellamaalla asuvat ihmiset suhtautuvat palveluksen suorittamiseen eri tavalla kuin muualla Suomessa asuvat henkilöt. Esimerkiksi Poutiainen (2007) toteaa väitöskirjansa tuloksissa, että nuorten asuinpaikalla, uskontokuntaan kuulumisella ja sukupuolella on vaikutusta heidän arvoihinsa¹⁶⁷.

Vaikka kaikki vastaajat olivat Kainuun prikaatista, on joukkoyksiköiden välillä eroja esimerkiksi henkilöstön toimintatavoissa, toiminta- sekä kulttuurissa ja palvelustehtävien laadussa sekä määrässä. Kyselyn pitäminen viidelle eri joukkoyksikön perusyksiköille vähentää ympä-

¹⁶⁷ Poutiainen 2007, 170.

ristön ja palveluspaikan vaikutusta vastauksiin. Tämän laaja otanta lisää kerättyjen vastausten ja tulosten luotettavuutta.

Testikysely toteutettiin tutkijan työpisteessä työskenteleville sekä samalla sotatieteiden maisterikurssilla opiskeleville henkilöille. Parempi ratkaisu olisi ollut teetättää testikysely varsinaisen kyselyn kohdehenkilöstöä vastaaville ihmisille, eli varusmiehille. Testikyselyn tarkoituksena oli kuitenkin tarkastella kysymysten käyttäytymistä, kyselyn ja sen väittämien selkeyttä sekä mahdollisia muutostarpeita vastausskaalassa ja väittämissä. Näihin asioihin saatiin tällä testihenkilöstöllä todennäköisesti parempia vastauksia ja palautetta, kuin varusmiehiltä saatu.

En itse pitänyt kyselytilaisuuksia vastaajille, koska niiden järjestäminen muodostui haastavaksi. Kyselyiden ajankohtina olin lähiopinnoissa Helsingissä, ja koska vastaajia oli viidestä eri joukkoyksiköstä, joista jokaisella oli omat viikko-ohjelmansa, olisi kaikkien saaminen samaan tilaisuuteen ollut haastavaa. Kyselytilaisuuden pitämistä varten laadin perusteelliset ohjeet ja PowerPoint -esityksen, jonka tarkoitus oli selventää tutkimuksen taustoja ja tarkoitusta niin kyselyn pitävälle henkilökuntaan kuuluville kuin varusmiehille. Näistä huolimatta kyselyiden järjestämisissä oli pieniä haasteita, joista suurimpana oli se, että loppukyselyyn vastasi toistuvista muistutuksista, yhteydenotoista ja pyynnöistä huolimatta viidestä perusyksiköstä ainoastaan kaksi. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut merkittävästi tutkimuksen loppuunsaattamiseen, vaan aineistot pystyttiin analysoimaan suunnitelman mukaisesti, vaikka vastauksia oli vähemmän kuin alun perin odotettiin. Toinen haaste oli saada samat henkilöt vastaamaan molempiin alku- ja loppukyselyyn. 527:stä alkukyselyyn vastanneesta henkilöstä 238 vastasi myös loppukyselyyn. Lisäksi loppukyselyyn vastasi 127 henkilöä, jotka eivät olleet vastanneet alkukyselyyn. Tällä ei kuitenkaan koettu olevan vaikutusta tulosten luotettavuuteen.

Vastaavanlaisia tutkimuksia asevelvollisten varusmiesten motiiveista ei ole tätä tutkimusta laadittaessa tehty Suomessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ei ole mahdollista verifioida tulosten luotettavuutta vertaamalla niitä johonkin toiseen, vastaavanlaiseen tutkimukseen. Se lisäisi tulosten luotettavuutta ja tieteellisyyttä.¹⁶⁸

Luotettavuuden arviontiin liittyy tutkimuksen toistettavuus osana tulosten tarkkuuden tarkastelua. Tulosten sattumanvaraisuutta vähentää havaintojoukon suuri koko. Tutkimuksessa käy-

¹⁶⁸ Metsämuuronen 2006, 23.

tetty kysely on mahdollista toistaa eri havaintojoukolla myös sellaisenaan, joskin itse tutkimusta toistaessani käsittelisin laadittua kyselyä kriittisesti. Tutkimuksen aineiston normaalijakaumaa tarkastellessa oli havaittavissa pieniä vinoumia. Ne olivat kuitenkin ymmärrettäviä havaintojoukko ja väittämien laatu huomioiden, joten suuren otannan ja vastausten jakaumien perusteella voidaan olettaa, että aineiston perusteella kyetään luomaan varusmiesjoukkoa kuvaavia yleistettäviä käsityksiä.¹⁶⁹

Tutkimuksen kyselyn laatiminen toteutui melko nopealla aikataululla. Tähän yhtenä syynä oli halu pitää kysely varusmiehille heidän palveluksensa alussa ja lopussa, jonka takia alkukysely täytyi pitää helmikuussa 2019. Teoriataustaan olisi voinut perehtyä vielä paremmin ja syvällisemmin, sekä käyttää enemmän aikaa kyselyn laadintaan, jolloin esimerkiksi lakivelvoite - motiivien kartoittavat väittämät olisivat olleet hieman selvempiä ja väärinymmärryksiltä olisi välttytty.

6.6 Aiheita jatkotutkimuksille

Tässä tutkimuksessa oli ennalta määritetyt skaalat ja niiden väittämät, joista muodostettiin motiivit ja niiden voimakkuudet varusmiespalveluksen suorittamiseksi. Ne perustuivat luvussa 3 käsiteltyihin perusmotiiveihin ja arvojen yleismaailmalliseen teoriaan, sekä tutkijan omaan pohdintaan. Asevelvollisten motiiveja suorittaa varusmiespalvelus voitaisiin kuitenkin tutkia ja selvittää laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla varusmiehiä. Tällöin jo valmiiksi laaditut skaalat eivät olisi asettamassa ennakko-oletuksia motiivien esiintymisestä. Se, saavutettaisiinko eri metodilla erilaisia tai samanlaisia tuloksia voisi antaa paremman käsityksen motiivien esiintymisestä. Laadullisella tutkimuksella pystyttäisiin myös tarkemmin tutkimaan näiden motiivien esiintymistä ja laatua, sekä mahdollisesti myös niiden taustoja. Tämän tutkimuksen perusteella ei pystytä vielä tekemään syvällisiä johtopäätöksiä motiivien taustoista, vaan enemmänkin yleistäviä päätelmiä. Esimerkiksi profiilien jakautumisen tai motiivien intensiteettien ymmärrystä voitaisiin syventää ja laajentaa kvalitatiivisella tutkimuksella¹⁷⁰.

On mahdollista, että tämän tutkimuksen tulokset eivät olisi täysin samanlaisia, jos se toteutettaisiin jossain muussa varuskunnassa. Vaikka otannan henkilöt olivat maantieteellisesti suhteellisen laajalta alueelta, jäivät Etelä-Suomen, Etelä-Karjalan ja Lapin alueen edustukset lä-

¹⁶⁹ Heikkilä 2010, 30–31.

¹⁷⁰ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 128.

hes täysin pois. Tähän ei ollut mahdollista vaikuttaa, koska tutkimuksen rajaaminen koskemaan Kainuun prikaatin varusmiehiä asetti rajoituksia, ja ilman tätä rajausta olisi tutkimus ollut liian laaja pro gradu -opinnäytetyölle. Voisikin olla aiheellista tutkia, onko eri varuskuntien välillä eroja motiivien esiintymisissä tai tutkia laajemmin, vaikuttaako henkilön kotimaakunta motiivien intensiteetteihin.

suomalaisuuden historiallisiin konteksteihin, kuten talvi- ja jatkosodan perintöön, alueelliseen maanpuolustukseen, kansalaisvelvollisuuteen, miehisyyden ja kasvun kehiin sekä moniin muihin kulttuurimme selkäytimistä nouseviin psykologisiin rakenteisiin

6.7 Loppusanat

Motiiveihin suorittaa varusmiespalvelus vaikuttaa moni asia, joista kuitenkin suurin osa liittyy yksilön kasvatukseen, sosialisointiin, joiltakin osin geeniperimään sekä elämään ennen kuin asevelvollisuus häntä koskettaa. Puolustusvoimat kykenee hyvin rajallisesti vaikuttamaan näihin motiiveihin. Niin pitkään, kun suomalaisia miespuolisia kansalaisia koskeva asevelvollisuus on lailla määritetty, on se suurimmalle osalle varusmiespalvelusta suorittavista syy sen suorittamiseen, vaikkei kuitenkaan heidän ainoa syynsä. Suuri osa varusmiehistä kokee varusmiespalveluksen suorittamisen olevan tärkeä ja hyvä asia muistakin syistä, mutta esimerkiksi johdannossa mainitut ”talvi- ja jatkosodan perintö sekä miehisyyden ja kasvun kehä” eivät näistä ainakaan voimakkaimmat ole. Palvelukseen kielteisesti suhtautuneita lain pakottamana palvelusta suorittavia tulee olemaan jatkossakin. Aiemmin jo todettuna, motivoineet henkilöt oppivat paremmin ja ovat sitoutuneita toimintaan. Puolustusvoimien kannattaakin ylläpitää sitä tietoutta, millä edistetään varusmiesten motivoitumista varusmiespalvelukseen.

Informaation lisääminen nykypäivän yhteiskunnan tarjoaminen kanavien, kuten sosiaalinen ja julkinen media sekä Puolustusvoimien tilaisuudet, joita kansalaisten on mahdollista seurata paikan päällä tai medioiden välityksellä, on merkittävä osa tämän valtion turvallisuusorganisaation näkyvyyttä. Sen näkyvyyden avulla kyetään lisäämään tietoutta nykypäivän varusmiespalveluksesta, joka on kuitenkin todennäköisesti suurelle osalle suomalaisista konkreettisin kosketuspinta maanpuolustuksellisiin toimiin. Varusmiespalveluksen luonne on muuttunut siitä mitä se oli, kun nykyisten varusmiesten vanhemmat ovat sen suorittaneet. Suoritettu varusmiespalvelus ja mahdolliset kertausharjoitukset kokemuksineen ja muistoinneen ovat monesti varsinkin miespuolisia kansalaisia yhdistäviä tekijä sekä puheenaihe. Menneiden aikojen varusmiespalveluksen ei pidä kuitenkaan antaa liikaa leimata sitä, millainen se on tänä päivänä tai tulevaisuudessa.

Nykyisen kaltaisen asevelvollisuuden avulla tuotetaan valtaosa Suomen puolustuskykyä ylläpitävästä reserviläisarmeijasta ja sen säilyttäminen jatkossa takaa kyvyn tukea muita viranomaisia sekä varautua valtion itsenäisyyden puolustamiseen tarvittaessa aseellisin keinoin. Tähän varautuminen on ollut itsenäisen Suomen koko historian ajan aiheellinen kysymys ja keskustelun aihe ja se tulee säilymään myös tulevaisuudessa. Sotilaallinen yhteistyö esimerkiksi NATO:n, Pohjoismaiden sekä muiden Euroopan unionin maiden kanssa on kehittynyt jatkuvasti ja esimerkiksi kansainvälisiä harjoituksia järjestetään nykyään vuosittain. On tärkeää ylläpitää valtiomme turvallisuutta ylläpitävää järjestelmää, missä muodossa ja minkä mallisena se tulevaisuudessa koskaan tulee olemaankaan.

LÄHTEET

Davies, M. & Hughes, N. 2014. Doing a successful research project using qualitative or quantitative methods. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. 7.-8. painos. Helsinki: Edita.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J-E., Hankonen, N., Mähönen, T.A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. 2015. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 10., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hoikkala, T., Salasuo, M. & Ojajärvi, A. 2009. Tunnetut sotilaat - Varusmiehen kokemus ja terveystaju. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 94. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Häyhä, L., Kailaheimo, S., Pulkka, A-T. & Tuominen, J. 2015. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät sotatieteissä käyttäytymistieteiden näkökulmasta. Versio 1.

Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 118. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kian, T.S., Yusoff, W.F.W. & Rajah, S. 2014. Development of motivation studies: the chronicles. International Journal of Economics, Commerce and Management Vol. II, Issue 7,2014. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa)
<https://www.researchgate.net/publication/263930397> Viitattu 18.2.2020.

Kosonen, J. 2019. Kansalaiset sotilaina ja maan puolustajina. Asevelvollisten sitoutuminen maanpuolustukseen ja sen eri tehtäviin. Maanpuolustuskorkeakoulu julkaisusarja 1: tutkimuksia nro 33. Väitöskirja. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Laine, V. & Vilkkö-Riihelä, A. 2006. Mielen maailma 4: Tunteet, motiivit ja taitava ajattelu. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Laitinen, K. & Nokkala, A. 2005. Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet. Puolustusministeriö 2005. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf)
https://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf
- Lönnqvist, J.E., Sointu, L., Paunonen, S., Nissinen, V. & Verkasalo, M. 2006. Conformism Moderates the Relations Between Values, Anticipated Regret, and Behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin* 32: 1469. Haettu 20.2.2020 www-osoitteesta
<https://www.researchgate.net/publication/6764107>
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2018. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta 2020. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Helsinki: Puolustusministeriö.
- Mayor, P. & Risku, M. 2015. Opas yksilölliseen motivointiin - 16 perustarvetta johtamisen apuna. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. 4. painos. Helsinki: Internationa Methelp Ky.
- Murphy, E. 1997. Constructivist epistemology. Haettu 22.1.2019 www-osoitteesta
<http://www.ucs.mun.ca/~emurphy/stemnet/cle2.html>
- Niemivirta, M. 2002. Motivation and performance in context: The influence of goal orientations and instructional setting on situational appraisals and task performance. *Psychologia*, 45, 250-270. Haettu 4.3.2020 www-osoitteesta
<https://www.researchgate.net/publication/236027025>.
- Niermeyer, R. & Seyffert, M. 2004. Motivaatio. Suom. S. Hellsten. Helsinki: Rastor.
- Niiniluoto, I. 1984. Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus. 2. painos. Helsinki: Otava

- Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1992. Oppimismotivaatio - Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Aavaranta-sarja n:o 29. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Poutiainen, O. 2007. Nuorten arvot ja tietoyhteiskunta-asenteet. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino. Haettu 25.3.2020 www-osoitteesta
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21609/nuortena.pdf?sequence=1>
- Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva. Vantaa: Limor.
- Puolustusministeriö 2009. Suomalainen asevelvollisuus. Helsinki: Painoyhtymä. Haettu 16.3.2020 www-osoitteesta
https://www.defmin.fi/files/1648/Suomalainen_asevelvollisuus_plmv2_2010.pdf
- Puolustusvoimien pääesikunnan normi HP824 Varusmieskoulutuksen yleisjärjestelyt ja yhteisesti koulutettavat asiat.
- Puolustusvoimien pääesikunta, henkilöstöosasto. Tilastotieto varusmiespalvelukseen ja kerätausharjoituksiin osallistuneista. Tilastotiedot haettu 31.3.2020 www-osoitteesta
<https://findikaattori.fi/fi/table/99>
- Reiss, S. 2000. Who Am I? The 16 basic desires that motivate our actions and define our personalities. New York: The Berkley Publishing Group.
- Reiss, S. 2013. Myths of Intrinsic Motivation. Ohio: IDS Publishing Corporation. Haettu [osoitteesta](http://www-osoitteesta) <https://www.researchgate.net/publication/270961369>
- Renninger, K. & Hidi, S. 2019. The Cambridge Handbook of Motivation and Learning. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Oy Edita Ab
- Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) 2017. Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 3., täysin uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Schwartz, S. H. 1977. Normative Influences on Altruism. Teoksessa *Advances in experimental social psychology* vol.10, s.221-279. San Diego: Academic Press. Haettu 26.2.2020 www-osoitteesta <https://www.researchgate.net/publication/319507233>
- Schwartz, S. H. 2012. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Sirén, T. & Pekkarinen, O. 2017. Tieteenfilosofismetodologisia perusteita Pro gradu -tutkielman laadintaan. MPKK johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, julkaisusarja 3: työpapereita nro 3. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Tomperi, M. 2017. MERKILLINEN LUPAUS TUO SOTILASVALA! – Varusmiesten arvot sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen selittäjinä. Pro Gradu -tutkimus. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu
- Tuomela, R. & Patoluoto, I. 1976. Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet: osa 1. Hämeenlinna: Oy Gaudeamus Ab.
- Tähtinen, J. & Isoaho, H. 2001. Tilastollisen analyysin lähtökohtia: ensiaskeleet kvanttiaineiston käsittelyyn, analyysiin ja tulkintaan SPSS-ohjelmaympäristössä. Julkaisusarja C, oppimateriaalit: 13, Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Turku: Painosalama Oy.
- Vieraskynä 2018. Keskustelu asevelvollisuuden tulevaisuudesta käy kiivaana – uusi raportti ehdottaa kansalaispalvelusta, jossa nuorella on kolme vaihtoehtoa. Saatavilla www-osoitteessa <https://ulkopolitist.fi/2018/06/12/uusi-kansalaispalvelus-suomeenmenneisyyden-kautta-tulevaisuuteen/> Viitattu 7.4.2020.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Wosnitza, M., Karabenick, S.A., Efklides, A. & Nenniger, P. 2009. Contemporary motivation research: from global to local perspectives. Massachusetts, Cambridge: Hogrefe publishing

LIITTEET

Liite 1 Lupa kyselyn suorittamiselle Kainuun Prikaatissa. Asiakirja MP2212 YLILUUT-
NANTTI KEMPPAISEN PRO GRADU -TUTKIELMAN KYSELYIDEN TO-
TEUTTAMINEN KAINUUN PRIKAATISSA

Liite 2 Kysely: Asevelvollisten varusmiesten palvelusmotiivit

Kainuun prikaati
Pohjan pioneeripataljoona
KAJAANI

Päätös

1 (3)

MP2212

29.1.2019

PE asiakirja HM751 / 18.1.2017 PVHSMK-PE Tutkimusluvut Puolustusvoimissa

YLILUUTNANTTI KEMPPAISEN PRO GRADU -TUTKIELMAN KYSELYIDEN TOTEUTTAMINEN KAINUUN PRIKAATISSA

1 Yleistä tutkielmasta

Yliluutnantti Kemppainen toteuttaa virkatyönään sotatieteiden maisterikurssilla 9 pro gradu -tutkielman, jonka aiheena on tutkia asevelvollisten palvelusmotiiveja. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisilla motiiveilla varusmiehet suorittavat varusmiespalveluksen ja muuttuvatko motiivit palveluksen aikana. Tällä asiakirjalla ohjeistetaan kyselyn järjestäminen Kainuun prikaatissa.

2 Kyselyiden toteuttaminen

Tutkimuksen aineisto kerätään kyselyillä, jotka suoritetaan saapumiserän 1/19 varusmiehille Kainuun prikaatissa.

Kyselyt toteutetaan:

- ensimmäinen kysely **16.2.2019 mennessä**
- toinen kysely (165vrk ja 255vrk) **31.5.2019 mennessä**
- toinen kysely (347vrk) **29.11.2019 mennessä.**

Kyselyt toteutetaan sähköisinä yliluutnantti Kemppaisen ohjeiden mukaisesti. Perusyksiköt suorittavat kyselyihin vastaamisen itsenäisesti. Perusyksiköt varaavat kyselyyn 20 - 30 minuuttia heille sopivimpana ajankohtana.

3 Kyselyyn osallistujat

Kyselyihin **osallistuu yksi (1) perusyksikkö / joukkoyksikkö**. Joukko-yksiköt määrittävät osallistuvan perusyksikön.

Kainuun prikaati
Pohjan pioneeripataljoona
KAJAANI

Päätös

2 (3)
MP2212

Perusyksiköt ilmoittavat kyselyiden yhteyshenkilön ja sijaisen yliluutnantti Kemppaiselle **6.2.2018 mennessä** outlook- viestillä lauri.kemppainen@mil.fi. Yliluutnantti Kemppainen lähettää kyselyiden tarkat vastaamisohjeet yhteyshenkilöille ja sijaisille.

4 Tulosten käsittely ja vastaaminen

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti niin, että vastaaja ei pystytä henkilöimään heidän vastaustensa perusteella. Kyselyillä kerättävää aineistoa ei luovuteta kolmansille osapuolille ja tutkija vastaa aineiston säilyttämisestä asianmukaisesti.

Kyselyyn vastaaminen on varusmiehille vapaaehtoista. Kyselytilaisuuden aluksi varusmiehille on kerrottava tutkijan antaman ohjeistuksen mukaiset asiat aineiston käsittelystä ja vastaamisen vapaaehtoisuudesta.

5 Yhteystiedot

Outlook-sähköpostiosoite: lauri.kemppainen@mil.fi.

Prikaatin komentaja
Prikaatikenraali

Tuomo Repo

Osastopäällikkö
Everstiluutnantti

Jari Salonen

• Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

KAIPR POHPIONP
KAIPR E
KAIPR P-SVP
KAIPR KAIJP
KAIPR KUOHP

Yliluutnantti Lauri Kemppaisen pro gradu -tutkielman

LIITE 1

3(3)

Kainuun prikaati
Pohjan pioneeripataljoona
KAJAANI

Päätös

3 (3)
MP2212

KAIPR KAITR

TIEDOKSI

Palvelusmotiivit -tutkimus

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn, joka liittyy tutkimukseen asevelvollisten palvelusmotiiveista.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10-20min.

Kyselyssä on kaksi osiota:

- 1) Taustatiedot (9 kysymystä)
- 2) Väittämät (25 väittämää)

Lue kysymykset/väittämät huolellisesti ja vastaa rehellisesti!

Nimeäsi käytetään ainoastaan henkilökohtaisen ID-tunnuksen luontiin alku- ja loppukyselyiden vertaamisen vuoksi!

Nimeäsi **EI** esimerkiksi:

- luovuteta kenellekään,
- julkaista tutkimustuloksissa,
- käytetä muuhun kuin tutkimustulosten tarkastelemiseen,
- näy kenellekään muulle, kuin aineistoa käsittelevälle tutkijalle.

Nimeni (etunimi, toinen nimi, sukunimi)

Sukupuoleni

- a) Nainen
- b) Mies

Joukkoyksikköni

- a) Kainuun jääkäripataljoona
- b) Kainuun tykistörykmentti
- c) Kuopion huoltopataljoona
- d) Pohjois-Suomen viestipataljoona
- e) Pohjan pioneeripataljoona

Ikäni

- a) 18
- b) 19
- c) 20
- d) 21
- e) 22
- f) 23
- g) 24
- h) 25
- i) 26
- j) 27
- k) 28

Mikä on ylin suorittamasi koulutus/tutkinto ennen varusmiespalvelusta?

- a) Peruskoulu
- b) Lukio/ylioppilas
- c) Ammattikoulu
- d) Ammattikorkeakoulu

- e) Korkeakoulu/yliopisto
- f) Muu koulutus
- g) Ei mikään (peruskoulu jäänyt kesken)

Minkälainen koti sinulla on pääosan elämästäsi ollut?

- a) Molemmat vanhemmat, ei sisaruksia
- b) Molemmat vanhemmat ja sisaruksia
- c) Yksinhuoltaja (isä tai äiti), ei sisaruksia
- d) Yksinhuoltaja (isä tai äiti) ja sisaruksia
- e) Uusperhe
- f) Sijaisperhe

Arvioi lapsuuden perheesi vuositulot.

- a) Varakas
- b) Hyvätuloinen
- c) Keskituloinen
- d) Melko vähävarainen
- e) Vähävarainen

Montako isovanhempaa sinulla oli lapsuudessasi?

- a) 4
- b) 3
- c) 2
- d) 1
- e) Ei yhtään

Miten suuri on kotipaikkakuntasi, jossa olet viettänyt pääosan elämästäsi?

- a) Kaupunki, jossa yli 50 000 asukasta
- b) Kaupunki, jossa 20 000 - 50 000 asukasta
- c) Kaupunki, jossa alle 20 000 asukasta
- d) Taajama maaseudulla
- e) Maaseutu, pieni kylä

Missä maakunnassa sijaitsee kotipaikkakuntasi, jossa olet viettänyt pääosan elämästäsi?

- a) Lappi
- b) Kainuu
- c) Pohjanmaa
- d) Pohjois-Pohjanmaa
- e) Keski-Pohjanmaa
- f) Etelä-Pohjanmaa
- g) Pohjois-Karjala
- h) Etelä-Karjala
- i) Pohjois-Savo
- j) Etelä-Savo
- k) Keski-Suomi
- l) Pirkanmaa
- m) Satakunta
- n) Kanta-Häme
- o) Päijät-Häme
- p) Varsinais-Suomi
- q) Kymenlaakso
- r) Uusimaa
- s) Ahvenanmaa
- t) Jokin muu (ei Suomessa)

Lue väittämät ja valitse vastausvaihtoehto, joka mielestäsi sopii sinuun parhaiten.

1. Ei lainkaan samaa mieltä
2. Ei juuri lainkaan samaa mieltä
3. Vain hieman samaa mieltä
4. Jonkin verran samaa mieltä
5. Melko samaa mieltä
6. Erittäin paljon samaa mieltä
7. Ei kantaa/En halua vastata

VÄITTÄMÄT:

- Minulle tärkeä tavoite on menestyä koulutuksessani hyvin.
- Minulle on tärkeää, että saan hyviä arvosanoja/palautetta.
- Opiskelen mielelläni oppiakseni uusia asioita.
- Minulle on tärkeä tavoite koulutuksessa hankkia uutta tietoa.
- Varusmiespalvelus on hyvä tilaisuus oppia uusia asioita ja taitoja.
- Uskon, että varusmiespalveluksen suorittamisesta on minulle hyötyä.
- Uskon oppivani varusmiespalveluksessa taitoja, jotka hyödyttävät minua myös sen jälkeen.
- Varusmiespalveluksen suorittaminen hyödyttää minua vielä tulevaisuudessa.
- Fyysinen hyvinvointini on minulle tärkeä asia.
- Haluan kehittää fyysistä kuntoani varusmiespalveluksen avulla.
- Jos Suomeen hyökätään, olen itse valmis osallistumaan sotilaalliseen maanpuolustukseen.
- Mielestäni on oikein, että Suomen kansalaiset ovat velvollisia aseina puolustamaan maataan.
- Suomella pitää olla suorituskykyiset puolustusvoimat.
- Lakisääteinen asevelvollisuus on pääsyyni suorittaa varusmiespalvelus.
- En olisi tullut varusmiespalvelukseen, jos se olisi ollut vapaaehtoista.
- Nuoren miehen varusmiespalveluksen suorittaminen on tärkeä yhteiskunnallinen perinne.
- Yleinen asevelvollisuus on Suomessa "arvo sinänsä", joka pitää säilyttää tulevaisuudessa.
- Haluan täyttää läheisten odotukset minun varusmiespalvelukseni suorittamista kohtaan.
- Ikätovereideni osallistuminen varusmiespalvelukseen vaikuttaa omaan haluuni suorittaa se.
- Sotaveteraanien tekemä työ velvoittaa minua suorittamaan varusmiespalveluksen.
- Haluan suorittaa varusmiespalveluksen, koska minua aiemmatkin sukupolvet ovat sen suorittaneet.
- Olen harkinnut sotilasuraa ennen varusmiespalvelustani.
- Suoritan varusmiespalveluksen, koska haluan hakeutua sotilasuralle.
- Viimeaikaiset maailman turvallisuustilanteen muutokset ovat myötävaikuttaneet haluuni suorittaa varusmiespalvelus.
- Suorittamalla varusmiespalveluksen osallistun omalta osaltani kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen.